

T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE-FİNANSMAN BİLİM DALI

BASEL II'NİN KOBİ'LER ÜZERİNE ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Özlem EGE

2010-NİĞDE

T.C.
NIĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE-FİNANSMAN BİLİM DALI

BASEL II'NİN KOBİ'LER ÜZERİNE ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Özlem EGE

Danışman
Doç. Dr. M. Başaran ÖZTÜRK

2010-NİĞDE

ONAY SAYFASI

Doç. Dr. MUTLU BAŞARAN ÖZTÜRK danışmanlığında ÖZLEM EGE tarafından hazırlanan “**BASEL II'nin KOBİ'ler Üzerine Etkisi**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İŞLETME Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS Tezi olarak kabul edilmiştir.

31.08.2010

JÜRİ :

Danışman : Doç. Dr. MUTLU BAŞARAN ÖZTÜRK

Üye : *Doç. Dr. Fatih Yücel*

Üye : *Yrd. Doç. Dr. Ömer İskenderoğlu*

[Handwritten signatures of the jury members]

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Selen DOĞAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Basel Komitesi tarafından 1988 yılında yayınlanan ilk sermaye yeterliliği kavramı, G-10 ülkelerinde bulunan ve uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalar arasında ortak bir standart oluşturmayı amaçlamıştır. Uygulama aşamasında 100 den fazla ülkenin katılımı büyük etki yaratmıştır. Ancak, Basel I düzenlemeleri piyasaların gelişip karmaşıklaşması sürecinde yetersiz kalmaya başlamıştır. Bu sebeple Basel Komitesi tarafından 2004 yılında Basel II Düzenlemeleri yayınlanmıştır. Basel II düzenlemeleri, bankalarda etkin risk yönetimi ve piyasa disiplininin geliştirilmesi, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırılması yoluyla daha sağlıklı bir bankacılık sisteminin oluşturulması ve finansal istikrara katkısıyla önemli bir fırsat şeklinde değerlendirilmektedir.

Diğer yandan Türkiye’de Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu’nca (BDDK) Basel II Düzenlemelerine uyum konusunda önemli çalışmalar yapılmaktadır. Söz konusu sürecin başta bankacılık sektörü olmak üzere, ekonomi içinde payı oldukça yüksek olan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeleri etkilemesi beklenmektedir.

Bu çalışmanın amacı Basel II Düzenlemelerinin KOBİ’ler üzerindeki etkilerini ve KOBİ’lerin yöneticilerinin Basel II Düzenlemelerine ilişkin algılarını ve karşılaşılabilecekleri muhtemel problemleri tespit etmektir. Buna göre çalışmada ilk olarak Basel I ve Basel II Düzenlemeleri ile KOBİ’ler hakkında kavramsal ve kuramsal bilgiler verilmiştir. Çalışmanın uygulama bölümü ise İç Anadolu Bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ’ler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Uygulamada anket yöntemi kullanılmış ve veriler çeşitli istatistik teknikleri ile analiz edilmiştir. Çalışmada çoğunlukla mikro ölçekli ve kurumsallaşmamış KOBİ’lerin, Basel II düzenlemeleri hakkında bilgisinin yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Buna karşın mikro ölçekli KOBİ’lerin büyüme aşamalarıyla birlikte konu hakkında bilgisinin arttığı ve hazırlıklı olma eğiliminin güçlendiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Basel II, KOBİ, Basel II Etkileri.

ABSTRACT

The first capital sufficiency concept published in 1988 by Basel Committee aimed to establish a common standart among the banks in G-10 countries which serve in international areas. Participation of more than 100 countries had a great impact. However, Basel I arrangements started to be inadequate during the period of improvement and thus complexity. Because of this, Basel II arrangements was published in 2004 by Basel Committee. Basel II arrangements has been considered as an important opportunity in active risy management in banks and improvement of market discipline, with the method of increasing the capital sufficiency measurements activeness establishing a better banking system and contribution to the financial stability.

On the other hand important studies have been made on Basel II arrangements by Banking Regulation and Supervision Agency in Turkey. It is expected that this period will effect small and medium sized enterprises which are very important in economy mainly in banking.

The aim of this study is to determine the effects of Basel II arrangements on KOBIs (small and medium sized enterprises), the perception of KOBİ managers on Basel II arrangements and possible problems they could encounter. According to this, firstly cognitive and theoretical information about Basel I and Basel II arrangements and KOBİs has been given in this study. Implementation part of the study has been done on KOBİs servicing in Middle Anatolia Region. Survet method has been used in the implementation and data has been analysed by various statstics techniques. It has been concluded in the study that micro sized and uninstitutionalized KOBİs haven't got enough information about Basel II arrangements. Nevertheless it has been stated that with the development period of micro sized KOBİs their information about the subject has been increased and their tendency to be prepared has gained strength.

Key words: Basel II, KOBİ, Basel II Effects,

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın yapılmasında büyük katkısı bulunan, çalışma esnasında yardım ve desteklerini esirgemeyen Değerli Hocam Doç. Dr. M. Başaran ÖZTÜRK' e, Doç. Dr. Ünsal BAN' a ve Yrd. Doç. Dr. Ömer İSKENDEROĞLU' na teşekkürlerimi sunarım.

Saygılarımla...

Özlem EGE

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
GRAFİK LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
EKLER LİSTESİ	xvi
GİRİŞ	1

BÖLÜM I

BASEL I VE BASEL II DÜZENLEMELERİ

1.1. ULUSLARARASI ÖDEMELER BANKASI VE BASEL KOMİTESİ	4
1.2. BASEL I DÜZENLEMELERİ	5
1.2.1. 1988 ve 1996 Yıllarındaki Basel I Düzenlemeleri	6
1.2.2. Basel I Düzenlemeleri'ne Yönelik Eleştiriler	8
1.3. BASEL II DÜZENLEMELERİ	10
1.3.1. Birinci Yapısal Blok Asgari Sermaye Yeterliliği.....	15
1.3.1.1. Kredi Riski	16
1.3.1.1.1. Standart Yaklaşım	17
1.3.1.1.2. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım.....	18
1.3.1.2. Operasyonel Risk	18
1.3.1.2.1. Temel Gösterge Yaklaşımı.....	19
1.3.1.2.2. Standart Yaklaşım	20
1.3.1.2.3. İleri Ölçüm Yaklaşımları	21
1.3.2. İkinci Yapısal Blok Denetim Otoritesinin Gözden Geçirilmesi	22
1.3.3. Üçüncü Yapısal Blok Piyasa Disiplini	24
1.3.4. Basel II 'de Derecelendirme.....	26

1.3.4.1. Derecelendirme ve Derecelendirme Sistemi	27
1.3.4.2. Derecelendirmenin Özellikleri ve Gerekli Unsurları	29
1.3.5. Basel II Düzenlemeleri'ne Yönelik Eleştiriler	30
1.4. BASEL I DÜZENLEMELERİ İLE BASEL II DÜZENLEMELERİ ARASINDAKİ FARKLILIKLAR	34
1.5. BASEL II DÜZENLEMELERİ' NİN TÜRKİYE İÇİN ÖNEMİ	35
1.6. TÜRKİYE' NİN AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE BASEL II DÜZENLEMELERİ İLE İLGİLİ HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	40

BÖLÜM II

BASEL II DÜZENLEMELERİ' NİN KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERE ETKİLERİ

2.1. KOBİ TANIMLARI	41
2.1.1. KOBİ Tanımlamasında Kullanılan Ölçütler	41
2.1.1.1. KOBİ' lerin Nitel Tanımlama Ölçütleri	41
2.1.1.2. KOBİ' lerin Nicel Tanımlama Ölçütleri	42
2.1.2. Türkiye' de Farklı Kurumların KOBİ Tanımları	42
2.1.3. Avrupa Birliği KOBİ Tanımı	43
2.1.4. Basel II 'ye Göre KOBİ Tanımları	45
2.2. KOBİ'LERİN SEKTÖREL YAPILARI	47
2.2.1. Üretim Sektörü	47
2.2.2. Ticaret Sektörü	48
2.2.3. Hizmet Sektörü	48
2.3. KOBİ OLMANIN AVANTAJLARI	48
2.4. KOBİ OLMANIN DEZAVANTAJLARI	50
2.5. KOBİ'LERİN TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇERİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ	50
2.6. BASEL II SÜRECİNDE KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELER	52
2.6.1. KOBİ' lerin Derecelendirilmesi ve Basel II Süreci	52
2.6.2. KOBİ'lerin Finansman Sorunun ve Basel II Süreci	53
2.6.3. KOBİ'lerin Şeffaflık Sorununun ve Basel II Süreci	54

2.6.4. KOBİ'lerin Kredi Fiyatlandırma ve Teminatlandırma Sorunları ve Basel II Süreci.....	55
2.6.5. KOBİ'lerin Rekabet Sorunları ve Basel II Süreci.....	56
2.6.6. Kayıt Dışılık ve Basel II Süreci	57
2.7. BASEL II SÜRECİNDE KOBİ'LERİN ROLÜ	58
2.8. BASEL II SÜRECİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	60
2.9. BASEL II SÜRECİNİN SAĞLAYACAĞI FIRSATLAR VE AVANTAJLAR	60

BÖLÜM III

BASEL II DÜZENLEMELERİNİN UYGULANMASI DURUMUNDA İÇANADOLU BÖLGESİNDEKİ İŞLETME YÖNETİCİLERİNİN ALGILARININ TESPİTİNE YÖNELİK BETİMLEYİCİ ANKET ÇALIŞMASI

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	62
3.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	62
3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	63
3.4. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI.....	63
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	96
KAYNAKLAR	102
EK 1: Anket Formu	106
ÖZGEÇMİŞ.....	116

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Basel I ve Basel II Karşılaştırması.....	12
Tablo 2: Basel II Düzenlemelerinden Beklenen Etkiler ve Düzenlemenin Getireceği Maliyetler	13
Tablo 3: Basel II Düzenlemeleri Kapsamında Kullanılabilecek Yaklaşımlar	16
Tablo 4: Derecelendirme Rakamlarının Anlamları.....	27
Tablo 5: Ülkemizdeki KOBİ' lerin Büyüklüklerine Göre Dağılım Oranları.....	52
Tablo 6 :İşletmenin Kaç Yıldır Faaliyet Gösterdiğine İlişkin Bulgular.....	64
Tablo 7: İşletmelerin Çalışan Sayılarına İlişkin Bulgular.....	65
Tablo 8: İşletmelerin Faaliyet Gösterdiği Sektörlere İlişkin Bulgular.....	66
Tablo 9: İşletmelerde Yönetimin Kim(ler) Tarafından Yürütülmekte Olduğuna İlişkin Bulgular	67
Tablo 10: İşletme Kuruluşunda Gerekli Olan Borç Özkaynak Dağılımına İlişkin Bulgular.....	69
Tablo 11: İşletmelerde Finansman Sorunlarının Çözümünde Kaynak Sorunu Ne Sıklık İle Yaşandığına İlişkin Bulgular.....	70
Tablo 12: İşletmelerde En Çok Karşılaşılan İçsel Finansal Problemlerinin Neler Olduğuna İlişkin Bulgular.....	71
Tablo 13:İşletmelerin Bankalar İle Çalışma Sıklığına İlişkin Bulgular.....	71
Tablo 14: İşletmelerin Banka Kredisi Kullanma Durumuna İlişkin Bulgular	72
Tablo 15: Banka Kredisi Kullanmayan İşletmelerin Banka Kredisi Kullanmama Sebeplerine İlişkin Bulgular.....	73
Tablo 16: Banka Kredisi Kullanan İşletmelerin Kullandıkları Kredi Türüne İlişkin Bulgular.....	73
Tablo 17: İşletmelerin Kredi Kullanırken Tercih Ettikleri Vadeye İlişkin Bulgular .	74

Tablo 18: İşletmelerin Kullandığı Kredilerin Euro Cinsinden Tutarına İlişkin Bulgular.....	75
Tablo 19: İşletmelerin Banka Kredisi Kullanırken En Sık Verdikleri Teminat Türüne İlişkin Bulgular.....	75
Tablo 20: İşletmelerin Kredi Kullanımında Karşılaştıkları Güçlüklerle İlişkin Bulgular.....	76
Tablo 21: İşletmelerin Sermaye Yapılarına İlişkin Bulgular.....	76
Tablo 22: İşletmelerin Yıllık Toplan Cirolarının Euro Cinsinden Tutarına İlişkin Bulgular.....	77
Tablo 23: İşletmelerin Finansal Kaynaklarını Hangi Alanlarda Değerlendirdiğine İlişkin Bulgular.....	78
Tablo 24: İşletmelerin Basel II İle İlgili Bilgilerinin Olup Olmadığına İlişkin Bulgular.....	78
Tablo 25: İşletmelerin Kullanacakları Banka Kredilerinde Kredi Derecelendirmesine Tabi Tutulmaları Konusunda Bilgi Sahibi Olup Olmadıklarına İlişkin Bulgular.....	79
Tablo 26: Basel II İle İlgili Bilgiyi Nereden Edindiklerine İlişkin Bulgular.....	80
Tablo 27: İşletmelerin Basel II Kapsamında Kabul Edilmesi Ön Görülen Teminatlardan En Çok Hangisinin Kullanıldığına İlişkin Bulgular.....	81
Tablo 28: İşletmelerin Basel II'ye Uyum Sürecinde Teknik İdari Mali Danışmanlık Ve Bilgi Desteği Almayı Düşünüp Düşünmediklerine İlişkin Bulgular.....	81
Tablo 29: İşletmelerin Basel II Uygulamasına Geçiş Aşamasında Teminat Sorunlarının Çözümünde Kamu Otoritelerinden Destek Beklentilerine İlişkin Bulgular.....	82
Tablo 30: İşletmelerin Basel II' nin Öngördüğü Teminat Yapılarını Oluşturabilme Durumlarına İlişkin Bulgular.....	83

Tablo 31: İşletmelerin Basel II Uyum Sürecinde Alınması Gereken Önlemlerden Biri Esas Faaliyet Konusunda Çalışmak Olduğunu Bilip Bilmediklerine İlişkin Bulgular.....	84
Tablo 32: İşletmelerin Basel II Uyum Sürecinde Sermaye Yapılarını Güçlendirebilme Durumlarına İlişkin Bulgular	85
Tablo 33: İşletmelerin Kurumsallaşmaya Ne Zaman Geçebileceklerine İlişkin Bulgular.....	86
Tablo 34: İşletmelerin Uluslararası Standartta Şeffaf Mali Tablolar Hazırlayabilme Durumlarına İlişkin Bulgular	87
Tablo 35: İşletmelerin Basel II Kapsamında İstenilen Şartları Ne Kadar Sürede Yerine Getireceğine İlişkin Bulgular	88
Tablo 36: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle Yöneticinin Eğitim Seviyesi Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular.....	88
Tablo 37: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmenizde Finansman Sorunlarının Çözümünde Kaynak Sorunu Yaşanıp Yaşanmadığına İlişkin Bulgular.....	89
Tablo 38: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmelerin Banka Kredisi Kullanma Durumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	90
Tablo 39: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmelerin Mevcut Bankalardan Kullandıkları Kredinin Euro Cinsinden Tutarına İlişkin Bulgular.....	90
Tablo 40: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletme Büyüklüklerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	91
Tablo 41: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmelerdeki Yönetimin Kim(ler) Tarafından Yürütüldüğüne İlişkin Bulgular.....	92
Tablo 42: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmelerin Kredi Kullanımında Karşılaştıkları Güçlüklerin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	93

Tablo 43: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmelerin Sermaye Yapılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	94
Tablo 44: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmelerin Yıllık Toplam Cirolarına (Euro Olarak) İlişkin Bulgular	95

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: İşletmenin Kaç Yıldır Faaliyet Gösterdiğine İlişkin Bulgular.....	64
Grafik 2: İşletmelerin Çalışan Sayılarına İlişkin Bulgular.....	65
Grafik 3: İşletmelerde Yönetimin Kim(ler) Tarafından Yürütülmekte Olduğuna İlişkin Bulgular	67
Grafik 4: İşletme Yöneticilerinin Eğitim Seviyesine İlişkin Bulgular.....	68
Grafik 5: İşletme Kuruluşunda Gerekli Olan Borç Özkaynak Dağılımına İlişkin Bulgular.....	69
Grafik 6: İşletmelerin Basel II İle İlgili Bilgilerinin Olup Olmadığına İlişkin Bulgular	79
Grafik 7: İşletmelerin Kullanacakları Banka Kredilerinde Kredi Derecelendirmesine Tabi Tutulmaları Konusunda Bilgi Sahibi Olup Olmadıklarına İlişkin Bulgular.....	80
Grafik 8: İşletmelerin Basel II'ye Uyum Sürecinde Teknik İdari Mali Danışmanlık Ve Bilgi Desteği Almayı Düşünüp Düşünmediklerine İlişkin Bulgular.....	82
Grafik 9: İşletmelerin Basel II Uygulamasına Geçiş Aşamasında Teminat Sorunlarının Çözümünde Kamu Otoritelerinden Destek Beklentilerine İlişkin Bulgular	83
Grafik 10: İşletmelerin Basel II' nin Öngördüğü Teminat Yapılarını Oluşturabilme Durumlarına İlişkin Bulgular	84
Grafik 11: İşletmelerin Basel II Uyum Sürecinde Alınması Gereken Önlemlerden Biri Esas Faaliyet Konusunda Çalışmak Olduğunu Bilip Bilmediklerine İlişkin Bulgular	85
Grafik 12: İşletmelerin Basel II Uyum Sürecinde Sermaye Yapılarını Güçlendirebilme Durumlarına İlişkin Bulgular	86

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
BCBS	: (Basel Committee on Banking Supervision) Basel Bankacılık Denetim Komitesi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BIS	:(Bank for International Settlements) Uluslararası Ödemeler Bankası
DİE	: Devlet İstatistik Kurumu
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
G-10	: ABD, Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Japonya
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OPEC	: (Organization of Petroleum Exporting Countries) Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SYO	: Sermaye Yeterliliği Oranı
SYR	: Sermaye Yeterliliği Standart Oranı
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TGY	: Temel Gösterge Yaklaşımı
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Anket Formu	106
--------------------------------	------------

GİRİŞ

17 Mayıs 1930'da İsviçre'nin Basel şehrinde kurulan Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements - BIS), uluslararası ödemeler sistemini düzenlemekle görevli iken; petrol krizinin bankalar üzerinde yarattığı baskı ve para piyasalarında yaşanan sarsıntıdan dolayı 1974 yılında kısa adı Basel Komitesi olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Komitesini oluşturmuştur. Basel Komitesi tarafından 1988 yılında yayınlanan Basel I Düzenlemeleri, G-10 ülkelerinde bulunan ve uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalar arasında ortak bir standart oluşturmayı amaçlayan ilk sermaye yeterliliği standardı olarak gösterilebilir. Bu düzenleme uygulama aşamasında 100'den fazla ülkenin katılımını sağlamasına karşın, piyasaların gelişip karmaşıklaşması sürecinde yetersiz kalmaya başlamıştır. Bu sebeple Basel Komitesi tarafından 2004 yılında Basel II Düzenlemeleri yayınlanmıştır.

Basel II'nin bankacılık sisteminin yanı sıra reel sektör ve özellikle de Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeleri (KOBİ) etkilemesi beklenmektedir. Çünkü KOBİ'ler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ekonominin vazgeçilmez unsurları arasındadır. Öyle ki bir ülkede üretim, istihdam ve milli gelir rakamlarının olumlu değişiminde belirli ölçülerde KOBİ'lerin etkisi olduğu söylenebilir. Çoğunlukla mikro ölçekli kurulan ya da zaman içerisinde kapanmaya yüz tutan KOBİ'lerin sermaye yetersizliği ve para piyasalarına uyum konusunda yaşadıkları engeller özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından dikkat çekicidir. Bu sebeple KOBİ'lerin verimliliğinin artırılması, yapısal ve finansal sorunlarının çözülmesi, her şeyden önce ekonomik sistemin etkinliği için önem arz etmektedir.

Düzenlemenin uygulama sürecinde Basel II çerçevesinde yapılan KOBİ tanımının kullanılması planlanmaktadır. Böylelikle çeşitli ülkelerin kullanabileceği ortak bir KOBİ tanımına ulaşılarak; kıyaslama, derecelendirme ve risk ölçümü standart bir yapıya kavuşacaktır. Bu kapsamda Türkiye'de Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu'nca (BDDK) Basel II Düzenlemelerine uyum konusunda önemli

alışmalar yapılmaktadır. Yapılan alışmalar Basel II' ye geçişin ciddi bir sermaye sorunu yaratmayacağını işaret etmesine rağmen Türkiye'deki KOBİ' lerin uluslararası standartta mali tablo hazırlayamamaları, şeffaflık sorunlarının hala çözüme kavuşmaması, teminat yapılarında değişikliğin olmaması özellikle kamu otoritelerine ve bankalara büyük görevler düştüğünü göstermektedir.

 bölümden oluşan bu çalışmada; Basel II Düzenlemeleri'nin Türkiye'deki Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler zerindeki etkisinin ve işletme yöneticilerinin Basel II' ye ilişkin algılarının belirlenmesi ve karşılaşılabilecek muhtemel problemlerin tespit edebilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, ilk olarak Uluslararası demeler Bankası bünyesinde oluşturulan Basel Komitesi'nin sermaye yeterliliği düzenlemelerine, misyon konusuna ve konuya ilişkin önerilere yer verilmiştir. Basel II 'nin temelini oluşturan Basel I erevesinde, 1988-1996 Basel Düzenlemeleri anlatılmış ve ardından Basel I'e yöneltilen eleştiriler incelenerek yeni bir düzenleme ihtiyaı doğuran sebepler açıklanmaya çalışılmıştır. Yine bu kapsamda Basel II' nin üç yapısal bloğu ve bünyelerindeki yaklaşımlar, derecelendirme sistemi, Basel I ve Basel II arasındaki farklılıklar açıklanarak Basel II' nin Türkiye için önemine değinilmiş ve Türkiye'nin AB sürecinde Basel II Düzenlemeleri' ne hazırlık çalışmaları incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, KOBİ'lere ilişkin tanımlar, sektörel yapıları, avantaj ve dezavantajları açıklanarak, ülkemiz ekonomisi içindeki yerleri ele alınmıştır. Ayrıca KOBİ' lerin çeşitli sorunları ve Basel II Düzenlemeleri süreci incelenerek, Basel II düzenlemelerinin uygulamaya geçilmesi halinde KOBİ' lerin yasayabileceği zorluklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda KOBİ' lere çeşitli öneriler getirilmiştir. Aynı zamanda uyum sürecin sağladığı avantaj ve fırsatlar açıklanmıştır.

Çalışmanın nc ve son bölümünde İç Anadolu Bölgesinde (Çankırı, Yozgat, Kırıkkale, Kırşehir, Aksaray, Konya, Nevşehir, Niğe) faaliyet gösteren

KOBİ' ler üzerinde anket çalışması yapılmıştır. Anketteki değişkenler iki kısımda oluşturulmuştur. İlk kısımda işletmelerin genel durumlar hakkındaki bilgileri içeren demografik değişkenler yer almaktadır. Diğer kısımda ise bölgedeki KOBİ' lerin işletme yöneticilerinin BASEL II hakkında bilgi sahibi olma durumunu, işleyiş sistemi ve ne kadar sürede Basel II sürecine hazır olunabileceğini açıklamaya yönelik değişkenler bulunmaktadır.

BÖLÜM I

BASEL I ve BASEL II DÜZENLEMELERİ

1.1 ULUSLARARASI ÖDEMELER BANKASI ve BASEL KOMİTESİ

Uluslararası Ödemeler Bankası, (Bank for International Settlements - BIS), 17 Mayıs 1930' da, uluslararası ödemeler sistemini düzenlemek amacıyla İsviçre'nin Basel şehrinde kurulmuştur. BIS, 1960' larda Bretton Woods sisteminin işlerliğini sağlamak için önemli çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalardan en önemlisi sabit kur politikasıdır. 1973 yılının Mart ayında Bretton Woods sözleşmesinin sona erdirilmesine bağlı olarak sabit kur politikası terk edilmiştir. Bununla birlikte uluslararası ticaretin gelişmeye başlaması, ardından 1974 yılında OPEC'in (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü) petrol fiyatlarını dört kat artırması sonucunda ortaya çıkan petrol krizi uluslararası para piyasalarında büyük dalgalanmalara ve bankalar arasında sorunlar yaşanmasına yol açmıştır. 1974 yılında kısa adı Basel Komitesi olan, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Komitesini oluşturmuştur. Komitenin amacı, bankaların uluslararası standartlarda çalışmalarını sağlamaktır. Söz konusu komite, gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve bankacılık denetim otoritelerinden üst düzey yetkililerin katılımı ile oluşmuş bir komitedir. Basel Komitesi bankacılık denetim, gözetim ve iyileştirme çalışmalarının yürütülmesi görevini üstlenmiştir. 1980'lerdeki petrol krizlerinin arkasından da ödemeler sisteminin aksamamasına çalışmıştır (Babuşçu, 2005:259).

Merkez bankaları için bir işbirliği forumu oluşturmak, uluslararası piyasalarda istikrarı sağlamaya yönelik araştırmalar yapmak ve öneriler getirmek (örneğin Sermaye Yeterlilik Rasyosu) gibi görevleri de olan BIS, merkez bankası müşterileri ve uluslararası organizasyonlar için temel bankacılık faaliyetleri de yapmaktadır. BIS Yönetim Kurulu'nun 17 üyesi bulunmaktadır. 6 temel üye (Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, İngiltere Merkez Bankaları Başkanları ve ABD Merkez Bankaları Kurulu Başkanı) ile bu üyelerin kendi ülkelerinden seçecekleri 6

ek üyenin yanı sıra, seçimle iş başına gelmiş 5 üyesi (Kanada, Japonya, Hollanda, İsveç ve İsviçre) bulunmaktadır (Babuşcu, 2005: 259).

Basel Komitesi, bankaların mali bünyelerinin ekonomide oluşacak krizlere karşı dayanıklılığını sağlamayı amaçlamıştır. Bankaların sermayelerinin, riskli aktiflere oranının % 8'den az olmamasını, bu sayede sermaye yeterlilik oranının oluşmasını önermiştir. Bu deklarasyonla, tüm dünyadaki bankaların ortak standartlarda çalışmasını sağlamak için bir dizi kararlar alınmıştır (BIS: 1988).

Komiteye üye ülkeler, hem kendi merkez bankaları hem de bankacılık denetiminde resmi sorumluluğu olan kurumlar tarafından temsil edilmektedir. Temel olarak, BIS, uluslararası bankalar, yerel bankalar ve yerel otoritelerle çalışarak, onların da görüş ve önerileri doğrultusunda, bankacılık sektörü için ortak standartların belirlenmesi, uygulanması ve test edilmesini amaçlamaktadır (Atiker, 2005:2).

Basel Komitesi, resmi olarak kanun ve kurallar değil, tasarı ve teklifler üreterek bunları tartışmaya açmak yoluyla özellikle sermaye yeterliliği ve finansal piyasaların istikrarı konularında iyileşmeler hedeflemektedir (Bolgün ve diğerleri, 2005:83).

1.2. BASEL I DÜZENLEMELERİ

Basel I Basel Komitesi tarafından 1988 yılında yayınlanan ilk sermaye yeterliliği düzenlemesidir. Bu düzenlemenin amacı; üye ülkelere belirli bir yaptırımda bulunmadan uluslararası finansal sistemde yaşanan değişikliklere uyum sağlayarak geliştirmektir. Bu yüzden 1996 yılında güncellenerek gerekli görülen değişiklikler yapılmıştır. Bu bölümde Basel I çerçevesinde ele alınan 1988 ve 1996 düzenlemeleri ele alınacak ve Basel I' e yönelik yapılan eleştiriler sıralanacaktır. Böylece Basel II' ye olan ihtiyacı doğuran sebepler açıklanmış olacaktır.

1.2.1. 1988 ve 1996 Yıllarındaki Basel I Düzenlemeleri

Basel Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Komitesi, sermaye yeterliliği konusundaki düzenlemelerin birbirine yakınlaştırılması amacıyla, 1987 yılında sermaye yeterliliği rasyosu taslağını yayınlamıştır. Taslak, hem G-10 ülkelerine, hem de diğer ülkelere incelenmesi ve yorumların komiteye iletilmesi amacıyla gönderilmiştir. Taslağa ilişkin komiteye iletilen yorumlar çerçevesinde yapılan değişikliklerden sonra metnin son hali oluşturulmuştur (Değirmenci, 2003:14).

1988 Basel Düzenlemesi, uluslararası piyasalarda faal olan bankaların aktiflerinin risklerini ağırlıklandırmak ve buna karşılık gelen asgari sermaye tutarını belirlemek için yöntemler önermiştir. 1988 Basel Düzenlemesi, ilk hedeflediği banka çevresinin ötesinde kabul görmüş ve genelde bankaların sermaye yeterlilik oranlarını artırmalarına katkı sağlamıştır.

Basel I Düzenlemesi ile bankaların kredi riski taşıyan faaliyetleri ile ellerindeki sermaye arasında bağlantı kurulması amaçlanmış ve bankaların tüm aktifleri beş risk ağırlığında sınıflandırmaya tabi tutularak sermaye ile ilişkilendirilmiştir. Banka sermayelerinin riskli aktiflere oranının %8'den küçük olamayacağı prensibine dayalı olan “sermaye yeterlilik rasyosu”, en önemli kriter olarak kendini göstermiştir. “Cook Rasyosu” olarak da bilinen oran aşağıdaki gibi gösterilebilir (Gökbulut, 2009:79).

$$SYO = \text{Özkaynak} / \text{Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Gayri Nakdi Krediler} \geq \%8$$

1988 Basel Düzenlemesi'nin yayınlanmasının ardından, bankaların finansal sağlamlığında piyasa risklerinin de oldukça önemli bir rol üstlendiği hususunun daha iyi anlaşılması ve sektörde ortaya çıkan gelişmeler paralelinde, piyasa risklerinin Sermaye Yeterlilik Rasyosu – SYO hesaplamasına dahil edilmesini içeren bir doküman, 1996 yılında Basel Komitesi tarafından yayımlanmıştır (Yüksel, 2005/4:1).

Piyasa riski, faiz riski, kur riski, ülke riski gibi riskleri kapsamaktadır. Yani, piyasa riski bankaların, bilânço içi ya da bilânço dışı pozisyonlarında piyasa fiyatlarında görülen değişiklikler nedeniyle karşılaştıkları kayıplardır (Elçi, 2009:8).

Basel I' de sermaye iki kısma ayrılmıştır. İlk kısım sermaye öz sermaye ve açıklanmış rezervlerden oluşmaktadır. İkinci kısım sermaye ise açıklanmamış rezervler, yeniden değerlendirme rezervleri, genel provizyon kredi kayıp rezervleri, bazı borçlanma araçları gibi kalemlerden oluşmaktadır. Bankanın hesaplanan sermayesinin en az yarısı birinci kısım sermayeden oluşmak durumundadır. Bu durum ikinci kısım sermayeyi oluşturan kalemlerin kullanımına dolaylı bir kısıtlama getirmektedir. Ayrıca, menkul kıymetler üzerinde oluşan örtülü kazançlara ilişkin yeniden değerlendirme rezervleri % 55 oranında ıskonto edilerek sermaye eklenmektedir. Bunun yanı sıra peştemallıkların birinci kısım sermayeden düşülmesi ve konsolidasyona katılmamış yan finansal kurumlara ve diğer bankaların sermayelerine olan yatırımların da toplam sermayeden düşülmesi hükme bağlanmıştır (İmişiker, 2005:4-8).

1996 yılında yayımlanan bu dokümanla birlikte, sermaye yeterliliği oranına (gerek pay, gerekse paydasına) piyasa riskine karşılık gelecek eklemelerde bulunulmuştur. Sermaye yeterliliği oranının payında yer alan "sermaye tabanı"na, piyasa riskini karşılayacak "üçüncü kuşak sermaye"; paydasında yer alan "risk ağırlıklı varlıklar" ve "gayri nakdi krediler ve yükümlülükler" toplamına "piyasa riskine esas tutar" eklenmiştir. Üçüncü kuşak sermaye; ana sermayenin kredi riski için kullanılmayan ve piyasa riski için kullanılabilecek kısmının % 250'sini geçmemek kaydıyla, (Altıntaş, 2006:60).

- Yalnızca piyasa risklerinden doğan sermaye ihtiyacını karşılamak üzere sermaye tabanına eklenen,
- Herhangi bir teminatı olmayan, tamamı bankaya ödenmiş, başlangıç vadesi en az iki yıl olan,

- Gözetim otoritesinin izni olmaksızın vadesinden önce geri ödenmesi ve kapatılması veya mahsubu talep edilemeyen,
- Yapılacak geri ödemenin, bankanın sermaye yeterliliği oranının, Sermaye Yeterliliği Yönetmeliği'nde belirtilen standart oranın altında olması durumunda, vadesi gelmiş olsa bile faizinin veya anaparasının geri ödenmesini engelleyici hükümler içeren,
- Bankacılık ilke ve teamüllerine aykırı hüküm, şart ve kısıtlamaları taşımayan sözleşmelere dayalı sermaye benzeri krediler ile katkı sermayenin ana sermayenin üzerinde kalan kısmıdır.

Küresel finans sektöründe birçok ülkenin yürürlüğe koyduğu Basel I, bir bankanın iflası halinde mevduat sahiplerinin karşılaşılabileceği maliyetleri en aza indirmek için asgari olarak tutulması gereken sermaye üzerinde odaklanmıştır (BDDK, 2005/3: 2). Basel I 'in yetersiz kalması sonucunda ise, yeni çalışmalar yapılmış ve 1999 yılında Basel II' nin ilk taslağı yayınlanmıştır. İlk taslaktan sonra belli dönemlerde güncellenmiş ancak kesin olarak 2004 yılında Basel II Düzenlemeleri tamamlanmıştır.

1.2.2. Basel I Düzenlemeleri'ne Yönelik Eleştiriler

Basel I sermaye yeterliliği konusunda belirli bir standart getirmiş olmakla birlikte belli başlı noktalarda eleştiriye de uğramıştır. Bu eleştirileri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Basel I' e getirilen eleştirilerden ilki, kredi ve piyasa riski dışındaki riskleri sermaye yeterliliği oranının hesaplanmasında dikkate almamasıdır. Bankacılığın geçirmekte olduğu değişim sürecinde hem kredi hem de piyasa riskinin daha karmaşık bir hal almasının yanında, bankacılık sektörü için faiz oranı riski, operasyonel risk ve likidite riski gibi Basel I standardının kapsamında olmayan riskler de önem kazanmıştır. Bu durum, var olan standarda göre hesaplanan sermaye oranının, her zaman bankanın mali durumunun iyi bir göstergesi olmaması sonucunu doğurmuştur (TBB 2000). Kredi riskinin ayrıştırılmasının sınırlı olması; 1988 Sermaye

Düzenlemesi tüm kredi risklerini 0-10-20-50-100 olmak üzere 5 risk ağırlığına bölmektedir. Kredi riskinin statik ölçümü; Sermaye yeterlilik radyosu için kritik değer olarak belirlenen %8 oranı, ülkelerin ve ölçüme dâhil kuruluşların değişen koşullarına göre esneklik göstermemektedir (mfa.gov.tr).

- Basel I'e getirilen ikinci eleştiri, uygulanan kredi risk ağırlıklarının belirlenmesi, en iyi olasılıkla ekonomik riskin kaba bir ölçümünü sağlamasıdır. Bunun temel nedeni, kredi risk derecelerinin, ödünç alanların farklılık gösteren temerrüt risklerinin yeterli şekilde birbirlerinden ayrılmasını sağlayacak şekilde ayarlanmış olmamasıdır. Risk temelli sermaye yaklaşımında kullanılan sermaye kavramı, bir bankanın beklenen ya da beklenmeyen kayıplarını karşılama kapasitesini yeterince ifade etmemektedir (örneğin, kredi karşılıkları konjonktürün iyi olduğu dönemlerde karşılaşılan riskin gerektirdiğinin üstüne çıkmakta, tersine gelişmeler olduğunda da yetersiz kalmaktadır) (BIS, Jackson, P. Nisan 1999).
- Basel I ile ilgili üçüncü eleştiri de bankaların, kendi kanuni sermaye yeterliliklerine arbitraj uygulamaları ve ölçülen risk ile gerçek risk arasındaki farklılıklardan yararlanmalarıdır. Kanuni sermaye arbitrajı örneğin bazı menkulleşme yöntemleri gibi bir kaç şekilde meydana gelebilmekte ve bankanın portföy konsantrasyonlarının daha düşük kalitedeki varlıklara kaymasına yol açabilmektedir. (BIS, Jackson, P. Nisan 1999).
- Basel I'e getirilen dördüncü ve önemli bir eleştiri de kulüp üyeliği ile ilgilidir. Basel I dokümanı varlıkların risk ağırlıklarını, riski üstlenilen tarafın kulüp üyesi (OECD üyesi) olup olmadığı kriterine bakarak belirlemektedir. Bu kriter gereği, herhangi bir farklılık gözetmeksizin her bir OECD üyesi ülke Hazinesi'ne açılan kredinin risk ağırlığı % 0 olarak değerlendirilirken, uluslararası büyük ölçekli özel sektör kuruluşuna veya petrol zengini fakat OECD üyesi olmayan bir ülke merkez bankasına açılan kredinin risk ağırlığı %100 olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir ifadeyle, Basel I, bir bankanın 100 milyon YTL. tutarındaki bir krediyi bir OECD üyesi ülke hazinesi'ne açması halinde herhangi bir sermaye ayırma yükümlüğü getirmemesine ($100 * \%0 * \%8 = 0$) karşılık, aynı tutardaki krediyi uluslararası büyük ölçekli özel sektör kuruluşuna veya petrol zengini olmasına karşın OECD üyesi olmayan bir ülke merkez bankasına açması halinde 8 milyon YTL. ($100 * 1 * \%8 = 8$) tutarında sermaye bulundurma zorunluluğu getirmektedir. Bu durum, OECD ülkesi olan ancak kredi riski aslında daha yüksek bulunan ülkeler açısından avantajlı,

buna karşılık, OECD üyesi olmayan ancak kredi değeri yüksek bulunan ülkeler için bir dezavantaj oluşturmaktadır. (TBB 2000)

1.3. BASEL II DÜZENLEMELERİ

Basel I Düzenlemesi uluslararası piyasalardaki gelişmeler karşısında yetersiz kalmaya başlamış ve yeni standart geliştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Ortaya çıktığı dönemde kullanılan Basel I risk ölçme yapısının yetersizliğinden dolayı günümüzde ihtiyacı karşılayan bir standart olmaktan çıkması Basel II Düzenlemeleri'nin kaynağını oluşturmuştur.

Basel II' de, Basel I ile hedeflenen hususların yanında bankaların sağlıklı ve etkin olarak çalışması için kendi iç kontrol ve yönetim sistemleri ile denetim işlevi ve piyasa disiplini konularına yer verilmekte, bankaların asgari sermaye gerekliliklerini hesaplamada dikkate alacakları kredi ve faaliyet risklerini ölçebilmeleri için basitten gelişmişe doğru bir dizi metodolojinin kullanılabilmesi öngörülmektedir. Bankalar denetim otoritesinin gözetiminde olmak üzere kendi risk profillerine ve faaliyet konularının karmaşıklığına göre uygun yaklaşımları tercih edebileceklerdir. Düzenleme, güçlü ve doğru risk yönetimine sahip bankaların ödüllendirilmesi temeline dayanmaktadır. Dolayısıyla yeni düzenleme ile bankaların düzenleyici sermaye gereğini tutturmak için risklere karşı çok daha duyarlı olmalarını sağlayacak yaklaşımlar getirilmektedir. Basel II, temel olarak bankaların denetim ve gözetiminde daha sağlam bir altyapının tesis edilmesini, risk yönetiminin güçlendirilmesini, piyasa disiplinini ve dolayısıyla küresel düzeyde sürdürülebilir bir finansal istikrarın sağlanmasını hedeflemektedir (Kınık, 2006:30).

Komite, 1999 yılı Haziran ayında yeni sermaye yeterliliği düzenlemesinin (Basel II) ilk taslağını (Consultative Paper-1) yayımlamış ve üye ülkelerin değerlendirmelerine sunmuştur. Yeni yaklaşımın üç dayanak noktası vardır. Bunlar;

- Birinci Yapısal Blok Asgari Sermaye Yeterliliği,
- İkinci Yapısal Blok Denetim Otoritesinin Gözden Geçirilmesi

- Üçüncü Yapısal Blok Piyasa Disiplini'dir.

Asgari sermaye gerekliliği konusunda Komite, Basel Düzenlemesi'nin bazı bölümlerinde değişikliğe gitmiş, özellikle bankaların risk profilinin daha detaylı olarak tanımlanması gereği üzerinde durmuştur. Bu bağlamda yapılan bir önemli değişiklik de; riskin, faiz ve operasyon risklerini de kapsayacak biçimde daha geniş bir biçimde tanımlanmış olmasıdır (TBB,2000).

Bu çerçevede Haziran 1999'da ilk taslak metni yayımlanan "Basel II Yeni Sermaye Düzenlemesi", daha hassas risk ölçümüne ulaşma amacı taşıyan bir düzenleme olarak ortaya konulmuştur. Bankaların kredi riski taşıyan aktiflerini, yeni bir karşı taraf sınıflandırmasına tabi tutan düzenleme ile karşı tarafların kredi değerliliği ön plana çıkarılmış, ulusal denetim otoritelerinin denetimlerinin önemi vurgulanmış ve kamuyu aydınlatma gereklilikleri belirlenerek şeffaflık sağlama yolunda adımlar atılmıştır. Düzenleme' nin taslaklar halinde farklı zamanlarda kamuoyunun bilgisine sunularak tartışılması sağlanmış ve en son Haziran 2004'de en son şekli verilerek "Basel II, 2. Sermaye Düzenlemeleri" adı altında kesinleşmiş metin olarak yayınlanmıştır.(Babuşçu, 2005:262). Tablo 1.de iki düzenlemenin ana hatlarıyla karşılaştırılması sunulmaktadır.

Tablo 1: Basel I ve Basel II Karşılaştırması	
BASEL I DÜZENLEMELERİ	BASEL II DÜZENLEMELERİ
Sadece kredi riski veya piyasa riskinin dikkate alınması	Kredi riskinin daha kapsamlı ele alınmasının yanında operasyonel riskin de dikkate alınması. SYO' nin riske daha duyarlı hale gelmesi.
Kredi riskine ilişkin katsayıların belirlenmesinde OECD ve OECD üyesi olmayan ülke ayrımı	Kredi riskinin ölçülmesi kredi derecelendirme kuruluşlarının ülke ve kuruluş için verdiği derecelerin kullanılması
Tek bir risk ölçüm yönteminin kullanılması	Her bir risk kategorisi için alternatif yöntemlerin varlığı nedeniyle sağlanan esneklik yanında bankaların iç risk ölçüm yöntemlerinin kullanılmasının özendirilmesi
Tüm finansal kuruluşlara aynı yaklaşım	Risk yönetimin önemine yapılan vurgu ve banka yetkililerinin risk yönetiminden sorumlu kılınması.
Sadece minimum SYO' ye yapılan vurgu	Üçlü yapı, SYO yanında, gözetim ve denetimin önemi ile piyasa disiplininin gerekliliğine yapılan vurgu ve gerekli düzenlemeler.

Kaynak: BIS. Comparison Between the 1999 and 2006 versions of the Core Principles Methodology-Basel Committee, Basel 2006, 14

Basel I ve Basel II'nin karşılaştırılmasından sonra yeni düzenlemenin beklenen etkileri ile getireceği maliyetlerin incelenmesi, yeni düzenleme ile ilgili daha ayrıntılı bilgi edinilmesine olanak tanıyacaktır. Yeni sermaye düzenlemesi ile bankalara yeni maliyetler yüklenmekle birlikte daha etkin risk yönetimi ve

uluslararası piyasalarda daha güvenli ve etkin bankacılık faaliyetlerinin sürdürülmesi amaçlanmaktadır. Basel II’ den beklenen etki ve getireceği maliyetleri Tablo 2’ deki gibi özetleyebiliriz.

Tablo 2: Basel II Düzenlemelerinden Beklenen Etkiler ve Düzenlemenin Getireceği Maliyetler	
Basel II Düzenlemesinden Beklenen Etkiler	Basel II Düzenlemesinin Getireceği Maliyetler
Sermaye ihtiyacı azalacaktır.	Kamuoyunu bilgilendirme ihtiyacı ve maliyeti artacaktır.
Risk yönetimi daha iyi olacaktır.	Gerekli sistemlerin kurulması ve işlevi için bir maliyet söz konusu olacaktır.
Düzenleyici otorite ile daha iyi ilişkiler geliştirilecektir.	Gerekli verilerin toplanmasının maliyeti devam edecektir.
Piyasa ve kredi kurumları arasındaki ilişki daha iyileşecektir.	Sistemlerin ve personelin çalışması için gerekli maliyetler devam edecektir.

Kaynak: TBB. “Basel Komite Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi”, 2006, 59

Basel II’nin uygulanması için herhangi bir zorlayıcı hüküm yer almamaktadır. Zaten düzenlemenin hazırlanmasındaki ana hedefin özellikle uluslararası alanda faaliyet göstermekte olan bankaların tabi oldukları düzenlemelerde ve gözetimlerinde bir yakınsama meydana getirmek olduğu düşünülecek olursa, böylesine zorlayıcı bir hüküm düzenlemenin ana hedefine de aykırı olacaktır. Basel Komitesi yeni düzenlemeyi geliştirip, eskisine nazaran daha güçlü ve sağlam bir risk yönetimi uygulaması ortaya koyarken, aynı zamanda düzenlemenin özellikle uluslararası bankalar açısından önemli bir rekabetsel eşitsizlik oluşturmaması için de çaba göstermiştir. Tüm bu düzenlemeler ve beraberinde getirilen güçlü risk yönetimi anlayışının bankaların öncelikle kendi menfaatlerine uygun olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda düzenlemenin hazırlanması aşamasında olduğu gibi daha sonrasında gelen uygulanma aşamasında da bankalarla ilgili otoriteler arasındaki fikir alışverişi en önemli kaynak olarak görülmektedir (Kınık, 2006:33-34).

Düzenleme ile beraber Komite tarafından riske daha duyarlı bir sermaye gereksinimi hesaplaması getirilirken, daha önceki düzenlemenin bazı temel kısımlarına da bağlı kalınmıştır. Buna ilişkin olarak düzenlemelerin en önemli hükümlerinden birisini oluşturan bankaların risk ağırlıklı varlıklarının % 8'i kadar sermayeyi yasal olarak bulundurma zorunluluğu Basel II' de de korunmuştur. Bu düzenleme ile birlikte getirilmiş olan en önemli yeniliklerden birisi bankaların kendi iç sistemleri dahilinde yapacakları risk değerlendirmelerinin sermaye yeterliliği hesaplamalarında büyük oranda kullanılabilecek olmasıdır. Üstelik Basel I Düzenlemeleri bankaların kullanabileceği standart bir sistem mevcut iken, Basel II bankalara değişik riskler için kullanabilecekleri alternatif metotlar sunulmaktadır. Bu da, bankaların kendi yapmakta oldukları işlerin karakterine ve büyüklüklerine göre kendi tercih edecekleri sistemleri ilgili otoritelerden de izin almak kaydıyla yapmalarına imkan tanımaktadır. Basel II eski hükümlere nazaran günümüzün ihtiyaçlarını daha çok karşılayacak biçimde geliştirilmiş bir kurallar bütünüdür ve ilgilendirdiği alan da her gün ayrı gelişmelere sahne olan bankacılık ve finans sektörüdür. Bu kapsamda hazırlanan düzenleme ile ileriye dönük ve dinamik bir karakter taşımaktadır. Bugüne kadar oluşturulması aşamasında olduğu gibi, bugünden sonra da sektörle olan diyaloglar kapsamında yeni değişikliklerin de yer alabileceği bir çerçeve çizilmiştir. Bu amaçla Komite tarafından da bankacılık sektörün düzenlemelerin oluşturulmasına katkıda bulunması teşvik edilmektedir (İmişiker, 2005:10-12).

Özetle, Basel II, risklerin daha duyarlı ölçülmesi, her bankanın risk profilinin ayrı ayrı belirlenmesi, banka üst yönetimine düşen sorumlulukların artırılması ve finansal tabloların bankanın gerçek durumunu en iyi biçimde yansıtacak şekilde açıklanması suretiyle finans sektörünün oyuncularları arasındaki asimetrik bilginin asgariye indirilmesi ve bu sayede daha rekabetçi, sağlam ve istikrarlı bir finans sektörüne erişilmesini hedeflemektedir. Basel II ilk etapta, uluslararası faaliyet gösteren bankaları hedeflese bile, yeni düzenlemenin bu bankalarla finansal ilişki içerisinde olan diğer bankaları da etkileyeceği ve uygulamanın yaygınlaşacağı beklenmektedir.

1.3.1. Birinci Yapısal Blok Asgari Sermaye Yeterliliği

Düzenlemenin birinci ayağında asgari sermaye gereği incelendiğinde, mevcut sermaye tanımı ve asgari sermaye yeterlilik oranının yüzde 8 olması koşulu aynı kalmıştır. SYR hesaplanmasında dikkat çekici değişiklik ise kredi riski daha detaylı tanımlanmış ve ilk defa operasyonel risk ilave edilmiştir. Taslak metin piyasa riskinin hesaplanmasında 1997 yılından beri uygulanmakta olan ve yukarıda detaylı bir şekilde incelenen yaklaşımda; SYR kamu menkul kıymetleri için ülkenin derecelendirme notuna göre hesaplanan risk ağırlığının yanı sıra yine derecelendirme notuna göre spesifik risk ve repo tarzı işlemler ile türev ürünler için karşı taraf riski hesaplanması dışında bir değişiklik getirmemektedir.

Basel II içerisinde piyasa, kredi ve operasyonel riskin hesaplanmasına yönelik olarak çeşitli alternatif yöntemlerin kullanılması mümkündür. Söz konusu yöntemler Tablo 3’ te yer almaktadır.

Tablo 3: Basel II Düzenlemeleri Kapsamında Kullanılabilecek Yaklaşımlar			
Gelişmişlik Düzeyi	Piyasa Riski	Kredi Riski	Operasyonel Risk
Basit		Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	Temel Gösterge Yaklaşımı
Orta	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım	Alternatif Standart Yaklaşım
			Standart Yaklaşım
İleri	Riske Maruz Değer (VaR) Yaklaşımı	Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	İleri Ölçüm Yaklaşımları
		Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımları	

Kaynak:BDDK, Basel II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu, 2004

1.3.1.1. Kredi Riski

Tüm finansal kuruluşların karşı karşıya olduğu temel risk faktörlerinden birisi kredi riskidir. Kredi riski; borçlu kişi veya kuruluşun anlaşma şartları dahilinde taahhüt ettiği yükümlülükleri yerine getirmemesi olarak tanımlanabilir. Kredi riski yönetiminin amacı, bankanın kredi riskini ölçmek ve risk düzeyine uygun şekilde fiyatlama yaparak riske ayarlı getiri oranını en üst düzeye çıkarmaktır. Basel II düzenlemesinde, kredi riskinin hesaplanmasında bazı değişikliklere gidilmiş ve iki farklı yaklaşım önerilmiştir. Bunlar Standart Yaklaşım ve İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlardır (Temel, 2006:50).

Kredi Risk Yönetiminin temel felsefesi "Risk almamak değil", aksine "Ölçülebilen kredi riskleri almak" şeklinde olmalıdır. Kredi riskinin ölçümü ise; karar organlarının bireysel tercihlerine ve objektif kurallarına göre değil, kurumsal hale getirilmiş, objektif parametrelere göre sağlanmalıdır. Ölçülemeyen kredi

riskinin spekülâtif sonuçlar doğuracağı ve gelişmiş yönetim (management) tekniklerine uygun olmayacağı bilinmelidir. Kredi Risk Yönetiminin temel hedefi “Pazardaki rekabet gücünü artıracak” ve “Sorunlu kredilerin oluşumunda minimizasyon sağlayacak” şekilde bir getiri optimizasyonu sağlamak olmalıdır (Katırcıoğlu, 2006:105).

1.3.1.1.1. Standart Yaklaşım

Standart yaklaşımda diğer alacaklar ve krediler için risk ağırlıklarının belirlenmesi Dışsal Kredi Derecelendirme Kuruluşları tarafından yapılmaktadır Basitleştirilmiş standart yaklaşımda ise risk ağırlıklarının belirlenmesinde ihracat kredi kuruluşları tarafından verilen notlar kullanılmaktadır (Aras, 2005:5).

Basel II bankaların bütün alacakları için sınıflandırma ve derecelendirme notlarına göre risk ağırlıklarının ne olacağını belirlemiştir (Babuşçu, 2005:266).

Basel II ye göre banka alacakları;

- Kamudan alacaklar
- Bankalardan alacaklar
- Kamu kuruluşlarından alacaklar
- Çok uluslu kalkınma bankalarındaki riskler
- Sermaye piyasası şirketleri
- Kurumsal riskler
- Perakende riskler
- İkamet amaçlı gayrimenkul ipotekli alacaklar
- Ticari gayrimenkul ipotekli alacaklar
- Takipteki krediler
- Yüksek risk kategorileri
- Diğer aktifler
- Bilanço dışı işlemler olarak gruplandırılmıştır.

1.3.1.1.2. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım

Basel II'nin getirmiş olduğu önemli yeniliklerden biri bankaların kendi oluşturdukları derecelendirme sistemlerine bağlı hesaplama yöntemi geliştirerek kredi risklerini hesaplayabilmeleri olanağıdır. Bu yaklaşımları temel düzenekleri düzenleyici otorite tarafından belirlenen yöntemler olarak görmek mümkündür.

Basel II'de İDD yaklaşımında varlıklar farklı derecelendirme kriterleri ve farklı risk oluşumları nedeniyle gruplandırılmışlardır. Bu gruplar Kurumsal Riskler, Kamudan Alacaklar, Banka Riskleri, Perakende Riskler, Cari Hesap Şeklindeki Bireysel Kredilere Ait Riskler, Menkul Kıymetlerden Alacaklar, Satın Alınmış Alacaklar bulunmaktadır. İDD Yaklaşım kapsamında ele alınan her risk kategorisi için 3 anahtar öge vardır. Bu ögeler (Babuşçu, 2005:277).

- Risk unsurları; Bankalar ya da bazı durumlarda gözetim otoriteleri tarafından belirlenen risk bileşenlerinin tahminleri,
- Risk ağırlıkları fonksiyonları; Risk unsurlarının risk ağırlıklı varlıklara risk ağırlıklı varlıkların da sermaye gereksinimine dönüştürülmesini sağlayan hesaplamalardır,
- Asgari gereklilikler; Bir bankanın herhangi bir aktifine yönelik İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımı kullanabilmesi için karşılaması gereken asgari şartlardır.

1.3.1.2. Operasyonel Risk

Operasyonel riskin tanımı üzerinde kesin bir birlik olmamakla birlikte, son yıllarda genel kabul görmüş dolaylı ve doğrudan tanımlama türlerinden söz etmek mümkündür. Dolaylı tanıma göre operasyonel risk; “Kredi veya piyasa riskleri altında sınıflandırılmayan diğer tüm risklerdir” (Geiger, 2000). Sade bir şekilde formüle edilen bu tanım, başlangıçta geniş çapta kabul görmüş ve denetim otoriteleri tarafından da kullanılmıştır. Daha sonra geliştirilen tanıma göre ise operasyonel risk:

“Yetersiz ve başarısız içsel süreçlerden, personel ve sistemlerden ya da dışsal olaylardan kaynaklanan, doğrudan veya dolaylı zarar riskidir” (BIS, 2001).

Operasyonel riskin tanımlanmasından sonra yönetim sürecinin ikinci aşaması bu risk türünün ölçülmesidir. Operasyonel riskin ölçümü her zaman için zor bir uğraş olmuştur. Birçok farklı riskin mevcudiyeti, oluşturdukları etkilerin ve zaman çevrelerinin farklılığı, nedensel faktörlerin belirlenmesindeki zorluk, imaj zedelenmesi ve en önemlisi operasyonel zararlarla ilgili verilerin kısıtlılığı buna neden olmaktadır (Aksel, 2001).

Risklerin ölçülmesinde, gerekli ekonomik ve düzenleyici sermaye tahsisinin hesaplanmasında en önemli şart, risklerin sayısallaştırılabilir olmasıdır. Risklerin sayısallaştırılması ise zarar potansiyelinin tahminine ve zarar olayının gerçekleşme olasılığının belirlenmesine bağlıdır. Ancak bu şartlar operasyonel riskin sadece belirli bir bölümü için geçerlidir. Bu nedenle teknik olarak operasyonel riskin tamamının sayısallaştırılabilmesi mümkün değildir. Basel Komitesi, operasyonel riskin ölçümünün güçlüğü nedeniyle, bu risk grubunun sadece sayısallaştırılabilen kısmı için tahsis edilecek sermayenin hesaplanmasında bir dizi yaklaşım önermektedir. “Temel Gösterge Yaklaşımı”, “Standart Yaklaşım” “İleri Ölçüm Yaklaşımı” şeklindedir..

1.3.1.2.1. Temel Gösterge Yaklaşımı

En basit yaklaşım türü olan Temel Gösterge Yaklaşımı (Basic Indicator Approach-BIA), bankanın bütün faaliyetleri için tek bir gösterge kullanarak, operasyonel riski karşılamak üzere gerekli sermaye tahsisini tespit etmektedir. Bu gösterge “brüt gelir” (gross income)’dir. Temel Gösterge Yaklaşımı, bankalar arasında evrensel boyutta yaygın olarak kullanılan ve uygulaması oldukça kolay bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda operasyonel risk için gerekli sermaye tahsisi; temel göstergenin “Alfa Faktörü-d” ile çarpımı yoluyla hesaplanır.

$$K=EI \times d$$

Burada K; Temel Gösterge Yaklaşımı altında toplam sermaye tahsisini, EI; bütün kurum için maruz kalınan risk göstergesini (brüt gelir), d ise Komite tarafından belirlenen sabit yüzdeyi temsil etmektedir. Ancak bu yaklaşım daha çok küçük ve ulusal bankaların kullanımına uygundur. Basel Komitesi, uluslararası alanda faaliyet gösteren ve önemli boyutta operasyonel riske maruz kalan büyük bankalar için daha karmaşık yaklaşımlar kullanmalarını önermektedir (Boyacıoğlu,2002:57)

TGY' de, bankaların operasyonel riskleri için önceki 3 yılın brüt gelirlerinin %15'i olarak her bir yıl için hesaplanan ve son 3 yılın ortalaması alınarak ulaşılan tutarda sermaye bulundurmaları öngörülmektedir.

Operasyonel riskin bir göstergesi olarak brüt gelirin kullanılması birçok eleştiriyi de beraberinde getirmiştir. Bu yönetime yönelik eleştirilerin odaklandığı nokta, brüt gelirin operasyonel riskin bir göstergesi olarak kabul edilip edilemeyeceği konusudur. Operasyonel riskin niteliği ve özellikleri göz önünde bulundurulduğunda brüt gelirin riskin düzeyi hakkında bir bilgi vermesi teorik olarak imkânsız görülmektedir. Dolayısıyla, bu göstergeye dayalı bir ölçümün de bankanın operasyonel riskleri hakkında bilgi vermesinin mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Bunun yanında brüt gelirin negatif olması halinde nasıl bir uygulama yapılacağı belirsiz olduğu eleştirisi getirilmektedir. Bu konuda Komitenin risk göstergesi olarak kullanabileceği göstergeler arasında tüm yetersizliklerine rağmen amaca en uygun ve her bankaya ortak olarak uygulanabilir olması bu göstergenin benimsenmesini sağlamıştır. Ayrıca, Komite tarafından benimsenen menü yaklaşımı ve teşvik mekanizması gereği en basit yöntem olan bu yöntemin riske duyarlı olması ve bankanın operasyonel riskleri konusunda bilgi vermesi beklenmemektedir (Mazibaş, 2005/1:6).

1.3.1.2.2. Standart Yaklaşım

Temel Gösterge Yaklaşımının daha karmaşık bir şekli olan Standart Yaklaşım, banka faaliyetlerini bir dizi standartlaştırılmış faaliyet birimlerine ve

faaliyet kollarına ayırmakta, daha sonra bu alanlarda bankanın faaliyetinin büyüklüğü ve hacmini yansıtan genel bir gösterge kullanmaktadır. Bu gösterge ile, her bir faaliyet koluna ilişkin operasyonel risk miktarının yaklaşık olarak temsil edilmesi amaçlanmaktadır (Boyacıoğlu, 2002:58).

Standart Yaklaşımına göre aktifler içinde temel kredi grubu; devletlerden, bankalardan ve işletmelerden alacaklar kalemlerinden oluşmaktadır. Devletlerden (veya merkez bankalarından) alacaklar başlığı altında, OECD üyesi ülke ayrımının kaldırılması nedeniyle, ilgili devletin derecelendirmiş olduğu nota göre risk ağırlığı belirlenmektedir. Basel I kapsamında yüzde 0 risk ağırlığı ile değerlendirilen ülkemiz, maalesef Basel II kapsamından yüzde 100 risk ağırlığı ile değerlendirilecektir. Bu durum, ülkemizin borçlanma imkânlarının kısıtlanabileceği ve borçlanma maliyetlerinde ciddi artışların söz konusu olabileceği anlamında yorumlanabilir (Katırcıoğlu, 2006:109).

1.3.1.2.3. İleri Ölçüm Yaklaşımları

Basel II metninde; operasyonel risk alanındaki analitik yaklaşımların hızla gelişmesi sebebiyle kullanılacak İleri Ölçüm Yaklaşımıyla ilgili bir yönlendirme de bulunulmamış, kullanılacak yaklaşımın barındırılması gereken niteliksel ve niceliksel kriterler detaylandırılmıştır. Bankalara söz konusu kriterleri karşılamaları kaydıyla kendi modellerini kurma hakkı tanınmaktadır (BDDK, 2005/b:8).

Birçok banka için gelişmiş yaklaşımları kullanabilmenin önündeki en büyük engel istatistiksel hesaplamalara esas teşkil edecek, belirtilen kriterleri taşıyan bir zarar veri tabanının oluşturulmamasıdır. Dahili zarar olayının izlenmesi, kurumun maruz kaldığı risklerin en iyi şekilde analiz edilmesi ve bankanın risk tahminlerinin gerçekleşmiş zarar olaylarına bağlanması açısından önemlidir. Sermaye ayrılmasına yönelik olarak yapılacak operasyonel risk ölçümlerinin en az 5 yıllık zarar verisine dayanması gerekmektedir. Ancak, bankanın ilk kez gelişmiş ölçüm kullanması halinde 3 yıllık zarar verisi yeterli olacaktır. Maliyetlerin azaltılması açısından zarar verilerinin toplanması sırasında alt sınır uygulaması, yalnızca belirli bir tutarın

üzerindeki zararların izlenmesi ve hesaplamalarda dikkate alınması mümkündür. Sınır tutarlarının belirlenmesinde, kapsanmayan zararların risk tahminleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmamasına dikkat edilmelidir. Özellikle, etkisi yüksek ve olabilirliği düşük olaylarla ilgili olarak yeterli miktarda dahili zarar verisi oluşmadığı durumlarda bankanın operasyonel risk ölçüm sistemi harici zarar verisi ile desteklenmelidir. Bankalar, harici veri kullanması gereken durumları belirlemeye ve temin edilen harici verilerin hesaplamalara nasıl dahil edileceğine yönelik çalışmalar yapmalıdır.

Bir bankanın bazı faaliyetleri ile ilgili olarak Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımını, bazı faaliyetleri ile ilgili olarak da Temel Gösterge veya Standart Yaklaşımı kullanmaları belirli koşulların yerine getirilmesi şartıyla mümkün kılınmıştır. Kısmi kullanım olarak da adlandırılan bu uygulama denetim kurulusunun onayına bağlıdır (BDDK, 2004).

1.3.2. İkinci Yapısal Blok Denetim Otoritesinin Gözden Geçirilmesi

Basel II düzenlemelerinin ikinci ana bloğunu oluşturan denetsel gözden geçirme süresi sadece bankaların risklerine uygun yeterli sermayeye sahip olmalarını değil, aynı zamanda bankaların daha iyi risk yönetim teknikleri geliştirmelerini ve uygulamalarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Özçam, 2004: 6).

Ülke denetim otoritesi, Basel II'nin bankacılık grubunca uygulanmasının konsolide bazda denetiminden sorumludur. İkinci yapısal bloğun niteliği gereği konsolide banka grubuyla ilgili ikinci yapısal blok değerlendirmelerinin sorumluluğu, merkez ülke denetim otoritesinde kalmaktadır. Ancak banka grubunun organizasyon yapısına ve ev sahibi ülkedeki faaliyetlerin önemine bağlı olarak, ev sahibi ülke denetim otoriteleri, merkez ülke denetim otoritesinin konsolide banka grubu açısından İkinci Yapısal Blok çerçevesinde yapacağı değerlendirmeler için önemli veriler sağlayacaktır.

Denetim yeni rejimde daha da önem kazanır. Kendine has özellikleri vardır ve düzenleyiciler Basel II'ye uygun biçimde denetim yapmaları gerekir. Sermaye yeterliliğinin denetimi, gözetim ve denetim otoritesinin sorumluluklarını ve yetkilerini; risk yönetimi, sermaye yeterliliği ve banka sermayesinin proaktif bir biçimde izlenmesi, sermayenin riskleri karşılamada yetersiz kalması durumunda da erkenden müdahale edilebilmesi gibi kontrol noktalarına odaklar (Şekerbank, 2005: 5). Öte yandan bu süreçte bankaların iç kontrol sistemi yönetsel yapısı ve kurumsal yönetim ilkelerine uyumu açısından denetimin yapılması ve bu alanlarda güçlendirici önlemlerin alınması amaçlanmaktadır (Aras, 2005: 10).

Bankanın birinci yapısal blokta kullandığı yaklaşımların doğasına ve karmaşıklığına uygun bir risk değerlendirmesini gerçekleştirmesi, ikinci yapısal bloğa tam uyum açısından oldukça önemlidir. Basel komitesi söz konusu uyumun sağlanabilmesi için yol gösterici dört ana ilke belirlemiştir (Gürleyendağ, 2006:62).

- Birinci ilkeye göre, bankalar risk profiline ve stratejilerine uygun sermaye yeterliliğini değerlendirebilecekleri bir sürece sahip olmalıdır. Bu ilkeye göre, banka yönetim kurulu ve yöneticileri tarafından yapılan bir gözden geçirme süreci olmalı, sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesi sağlıklı yapılmalı, kapsamlı risk yönetimi gerçekleştirilmeli, iç kontrol gözden geçirilmeli, izleme ile raporlama yapılmalıdır.
- İkinci ilke, denetleyici otoritenin bankaların içsel sermaye yeterlilik değerlendirmeleri ve stratejilerinin yanında ihtiyati sermaye oranlarına olan uyumların gözden geçirilmesi suretiyle bir değerlendirme yapmasına ilişkindir. Dolayısıyla resmi otoritenin yapacağı değerlendirmenin, yerinde denetlemek, uzaktan izlemek ve değerlendirmek, banka yönetimiyle görüşmeler yapmak, sermaye yeterliliğine ilişkin bağımsız denetim raporlarını dikkate almak ve periyodik raporlamalar istemek gibi bileşenlerden oluşması öngörülmüştür.
- Resmi otoritenin, asgari yasal sermaye yeterliliği oranının tutulmasının yanı sıra gerekli olduğunu düşündüğü durumlarda bankalarda asgari oranında üzerinde sermaye tutulmasını talep edebileceği hususu üçüncü ilkede belirtilmiştir.

- Dördüncü ilkede ise, banka sermayesinin belirlenen asgari yükümlülüğün altına düşmemesi için bankaların kendi risk karakteristiğine uygun tedbirlerin resmi otorite tarafından önceden alınmasının sağlanmasına ilişkindir. Bunun gerçekleşmesi için resmi otorite, bankayı yoğun denetime veya yakından izlemeye alabilir. Kar payı dağıtımında kısıtlamalara gidebilir veya bankadan sermayenin artırılması yönünde bir eylem planı talep edebileceği gibi acilen sermaye artırımını da isteyebilir (Yayla ve Kaya, 2005: 11-12).

1.3.3. Üçüncü Yapısal Blok Piyasa Disiplini

Genel olarak ifade edilecek olursa üçüncü yapısal blok olan piyasa disiplininin amacı birinci ve ikinci yapısal blokları tamamlamaktır. Basel Komitesi bu çerçevede bir dizi kamuyu bilgilendirme yükümlülüğü ihdas ederek piyasa disiplininin teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bunlar arasında uygulamanın kapsamı, sermaye yeterliliği, maruz kalınan riskler, risk değerlendirme süreci yer almakta olup bu şekilde yatırımcıların bankanın risklilik seviyesi ve risklerini nasıl yönettiği hususları hakkında önemli bilgilere sahip olmalarına olanak sağlanmaktadır (BDDK, 2004).

Basel II Düzenlemeleri' nin son bileşeni piyasa disiplini'dir. Bu bileşen hiçbir düzenleme yapılmadığında, piyasa güçlerinin bankaların aşırı risk almalarını engelleyecek mekanizmalar geliştireceği gerçeğinden hareket ederek oluşturulmuştur. Bankaların, mali durumları hakkındaki bilgileri, yatırımcıların zamanında ve doğru şekilde bilgilendirmesi amacıyla kamuoyuna açıklaması gerekmektedir. Bankalar özel durumlar nedeniyle daha erken bilgilendirme yapmak zorunda kalmazlarsa, periyodik olarak altı ayda bir kamuoyunu bilgilendirmekle yükümlüdürler. Bu dayanak temelde şeffaflığı, diğer bir ifade ile bankaların kamuya açıklamaları gereken hususları belirten ve bu açıklamaların kapsamını, seklini ve periyotlarını ortaya koyan bölümdür. Piyasa disiplininin amacı ilk iki dayanağın tamamlayıcısı olmaktır. Komite, piyasa disiplininin bir dizi açıklama gereklilikleri oluşturarak güçlendirmeye çalışmaktadır (Babuşcu, 2005:293)

Piyasa disiplininin sağlanmasına yönelik olan bu blokta prensip olarak bankaların kamuya yapacakları açıklamaların, üst düzey yönetimin ve yönetim kurulunun bankanın risklerini ölçme, değerlendirme ve yönetme tarzlarıyla tutarlı olması öngörülmektedir. Örneğin bankalar birinci yapısal blok kapsamında maruz kaldıkları muhtelif risklerin ölçümü ve bu riskler nedeniyle bulunduracakları asgari sermaye düzeyinin belirlenmesi için belirli yaklaşım ve yöntemler kullanmaktadırlar. Bu yöntemler doğası gereği oldukça kapsamlı ve karmaşık araç ve yöntemler kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Kötü niyet söz konusu olmasa bile hata yapılma ve yanılma olasılığı yüksek olan bu süreçlere iliksin bilgilerin de kamuya açıklanması hiç şüphesiz bankaların daha dikkatli ve basiretli bir şekilde çalışmalarını teşvik edecektir (Küçüközmen,2006).

Üçüncü blok kapsamında öngörülen hususlardan önemli görülenleri Basel II' de yer alan paragraf numaralarındaki sıra baz alınarak aşağıda ele alınmaktadır:

Uygun bilgilendirmenin sağlanması için denetim otoritelerine bankalarca raporlanan bilgileri kısmen ya da tamamen kamuya açık hale getirebilme yetkisi de tanınmıştır. Bu çerçevede denetim otoritelerinin uygulamanın sağlıklı islemesini teminen birçok mekanizmaya sahip hale getirilmesi öngörülmüştür. Ülkeden ülkeye farklılık gösteren bu mekanizmalar, bankaların davranışlarını değiştirmelerinin temini için teknik bir dizi önkoşulun ya da kolaylıkların sağlanmasının yanı sıra banka yönetimiyle diyalog kurulması suretiyle iknadan bankanın sözlü/yazılı olarak uyarılmasına veya bankaya para cezası verilmesine kadar geniş bir yelpazeyi içermektedir. Yıllık finansal raporlarda yer alan bilgilerin genellikle denetimden geçmiş bilgiler olması ve bu tip açıklamalarla birlikte yayımlanan ek bilgilerin de bu bilgilerle uyumlu olması gerektiği hususu öngörülmüştür. Bu noktadan hareketle "bir bilginin geçerlilik incelemesinden geçmeden açıklanmış olması durumunda, banka yönetimi en kısa zamanda bu bilginin kamuyu bilgilendirme genel prensiplerine uygun biçimde tasdik edilmesini sağlaması gereklidir" denilmektedir. Üçüncü yapısal blok kapsamında vurgulanan bir diğer önemli husus önemlilik kavramıdır. Buna göre "bir banka hangi bilgilerin açıklanmasının uygun olduğuna önemlilik kavramını temel alarak karar vermelidir". Bu çerçevede unutulması veya yanlış

biçimde ifade edilmesi durumunda ekonomik kararlarını oluşturmak için bu bilgiye güvenen bir kullanıcının değerlendirme veya kararlarını değiştirecek veya önemli ölçüde etkileyecek olan bir bilginin önemli olarak kabul edilebileceği ifade edilmiştir (BDDK, 2004:241).

Üçüncü yapısal blok çerçevesinde en önemli olan hususlardan bir diğeri de hiç şüphesiz bankaya ait özel ve gizli bilgiler ile bunların kapsamıdır. Bankaya ait özel bilgilerden kasıt rakiplerle paylaşıldığı takdirde bankanın bu sistem ve ürünler için yapmış olduğu yatırımların değerinin düşmesine neden olabilecek ve bu yoldan bankanın rekabetçi gücünü zayıflatabilecek bilgilerdir. Bu çerçevede önceden olduğu gibi Basel II' de de "yasal bir sözleşme veya iki taraflı bir ilişkiye dayanması bağlamında müşteriler ile ilgili bilgiler genellikle gizli bilgiler" olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda Basel Komitesi anlamlı bilgi açıklamalarına duyulan ihtiyaç ile bankaya özel bilgiler ve gizli bilgilerin korunması arasında uygun bir denge kurulabileceğine olan inancını da ifade etmektedir. Zira piyasa disiplininin sağlanması çerçevesinde açıklanması gerekecek bilgilerin bazı bölümlerinin özel veya gizli bilgi niteliğinde olduğu istisnai durumlarda bile bu bilgilerin kamuya açıklanması bankanın pozisyonuna önemli ölçüde zarar verebilecektir. Bu gibi hallerde, bankanın bilginin bu nitelikteki bileşenlerini açıklaması zorunlu tutulmamış, ancak ilgili konuda daha genel bilgiler sunarak ve bazı hususların açıklanmadığını belirterek bunun gerekçesini açıklamak zorunluluğu getirilmiştir (BDDK, 2004: 242).

1.3.4. Basel II ‘de Derecelendirme

Basel II Düzenlemesi’nde KOBİ’ lerin maliyeti düşük kredi kullanmalarını sağlayacak derecelendirme uygulaması tanımı, kriterleri ve özellikleri aşağıda açıklanmıştır.

1.3.4.1. Derecelendirme ve Derecelendirme Sistemi

İşletmenin finansal (mali tablo) ve niteliksel özelliklerinden oluşturulan derecelendirme, işletmelerin kredibilite açısından birbirlerinden daha iyi ayrıştırılmasını sağlayacak sistemdir. Derecelendirme çoğunlukla harfler ve sayılar ile ifade edilir. Kredi notu, bir işletmeye veya bireye kredi tahsisi edilirken, taşıdığınız riskin matematiksel olarak ifadesidir. Bankalarda kredi notunun hesaplanması, kredi risk yönetim sürecinin ilk aşamasıdır. Derecelendirme (Rating) bir menkul kıymetin satın alma, satma veya elde tutma tavsiyesi değildir (Babuşcu, 2006:280).

Tablo 4: Derecelendirme Rakamlarının Anlamları	
A+ A A-	İşletmenin finansal yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesinin yüksek olduğunu gösterir
B+ B B-	İşletmenin finansal yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesinin yeterli olduğunu gösterir.
C+ C C-	İşletmenin iş hacmi, ekonomik ve sosyal koşullar gibi faktörlere bağlı olarak yükümlülüklerini yerine getirme durumunun değişebileceğini ve ödemelerini tahsil edememe durumunda finansal durumunun bozulabileceğini gösterir.
D+ D D-	İşletmenin bir ya da birden fazla yükümlülüğünü yerine getirmede başarısız olduğunu gösterir.

Kaynak: Babuşcu (2003)

Derecelendirme sistemi; İDY' nin temelini oluşturduğundan dolayı Basel II dokümanında ayrıntılı olarak yer almıştır. Basel II uygulamasına geçilmesiyle birlikte derecelendirmenin önemi artacaktır. Genel olarak derecelendirme

işletmelerin yükümlüklerini yerine getirememe olasılıklarını gösterir (Sezgin, 2006:22).

Derecelendirme sistemi, işletmelerin finansal ve niteliksel özelliklerini değerlendirmeli ve işletmelerin anlamlı şekilde ayrıştırılmalıdır. Banka, işletmelere derecelendirme verirken, belirli derecelendirme tanımlarına, süreçlere ve kriterlere sahip olmalıdır.

Derecelendirme tanımları ve kriterleri; uygun kredi tahsisini için makul, anlaşılır ve tutarlı, iç kontrol birimi, yerel otorite ve benzeri üçüncü gruplar için ise açık ve detaylı olmalıdır. Yerel otorite tüm bu tanımları denetleyecek ve uygunluklarını belirleyecektir. Dolayısıyla bankalar yerel otoritenin denetimi için derecelendirme sistemlerini ve operasyonel süreçlerini yazılı olarak belgelemelidir. Basel II ile birlikte derecelendirme kredi tahsisinde, fiyatlamada, risk yönetiminde, sermaye yeterlilik oranı hesabında, kurumsal yönetim fonksiyonlarında önemli bir rol teşkil edecektir. Bu nedenle, derecelendirme ve dönemsel olarak derecelendirmelerin gözden geçirilmesi, kredi tahsisini ile doğrudan ilişkisi olmayan birimler tarafından tamamlanmalı ya da onaylanmalıdır. Derecelendirme ile ilgili tüm önemli noktalar, bankanın karar mekanizmasında yer alan üst yönetim ve yönetim kurulu tarafından onaylanmalıdır. Banka, derecelendirme sistemlerinin anlamlılığının ve sürekliliğinin sağlandığını ulusal otoriteye göstermek zorundadır (akır, 2007:133).

Derecelendirme, dünya çapında birçok yatırımcıya istikrarlı ulaşım olanağı, ihracıya kur, vade yapısı ve diğer fonlama ihtiyaçlarını şekillendirebilme serbestliği sağlar. Örneğin yurtdışındaki bir ünitesinde o ülkenin para cinsinden getiri sağlayacak olan bir işletme, kur riski almak istememesinden ötürü aynı para cinsinden borçlanmayı tercih edecektir (Ban, 2003:43).

Derecelendirme, kredi verilecek işletmelerin temerrüt etme riskini gösterir. Bankalar işletmelere derecelendirme notu verebilmek için, işletmeleri daha detaylı inceleyeceklerdir. İnceleme kriterleri mümkün olduğunca objektif kriterler ile

olmalıdır. Bu hem yurt içi ve yurt dışı piyasalarda ortak bir dil oluşturacak, hem de bankaların işletmeleri benzer bir şekilde değerlendirmesini ve dolayısıyla benzer fiyatlamaların yapılmasını sağlayacaktır. Çoğunlukla derecelendirme finansal ve niteliksel kriterlerden oluşmaktadır

Derecelendirmenin önemindeki artış sonucu Avrupa’ da, Asya’ da ve Latin Amerika’ da bir çok derecelendirme şirketleri kurulmuştur (İltaş, 2010:17).

1.3.4.2. Derecelendirmenin Özellikleri ve Gerekli Unsurları

Derecelendirme sistemi aşağıda sıralanan özellikleri içermelidir.

- Derecelendirme sistemi konusuyla ilgili her çeşit yöntemleri, süreçleri, kontrolleri ve veri toplamayı içermelidir. İçeriği tam olan veriler ancak sağlıklı bir derecelendirme uygulaması sağlar.
- Bankanın risklerinin, derecelendirme derecelerine anlamlı bir şekilde dağılması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek için banka en az 7 normla borçlu derecesine ve 1 temerrüde düşmüş borçlu derecesine sahip olmalıdır.
- Her aktif türü için bankanın çoklu derecelendirme sistemleri olmalıdır. Örneğin, farklı sektörler için farklı derecelendirme sistemlerine sahip olunmalıdır. Borçlunun temerrüt riski ve işlemin özel faktörlerine yoğunlaşılmalıdır.
- Borçlu derecesi, kesin derecelendirme kriterlerine göre borçlunun riskini değerlendiren ve piyasa disiplini hesaplamasında temel teşkil eden bir özellik taşımaktadır.

KOBİ iyi derecelendirme notu almış olmalıdır ki düşük kredi maliyetlerine tabi tutulabilsin. Bunu içinde şeffaflık, uluslararası standartta mali tablolar, nitelikli personel, etkin yönetim yapısı, asıl faaliyet konusunda çalışma, risklerin belirlenmesi gibi birçok niteliği taşıyor olması gerekir.

1.3.5. Basel II Düzenlemeleri'ne Yönelik Eleştiriler

Teorik alt yapısı gayet iyi hazırlanmış olan Basel II Düzenlemeleri yayınlandığı tarihten itibaren oldukça büyük eleştiriler aldı. Çin ve Hindistan Basel II' yi uygulamaya sokmayacaklarını açıklarken, Amerikan bankacılık sektörünün bu ise çok mesafeli baktığı uzun zamandır bilinmekte. Amerikan Kongresi'nde 2003 yılının ilk aylarında kabul gören son kararlar birlikte, Basel II' yi sadece 10 civarında Amerikan bankasının kabulleneceği, geri kalan binlerce bankanın ise Basel I' i kullanmaya devam edeceği öngörülmekte. Bu karar, ABD ile Avrupa Birliği arasında yeni bir çatışma alanı oluşturma noktasına doğru hızla ilerlemekte. Amerikan bankacılık yetkilileri, Basel II' yi sadece uluslararası piyasalarda aktif olan bankalarına uygulatacağını daha önce zaten açıklamıştı. Ancak, kimse bu sayının 10 civarında olacağını tahmin etmiyordu. Mellon Financial, State Street gibi uluslararası oyuncuların bile muhtemelen kapsam dışı kalacağı tahmin edilmekte. Amerikalılar' ın en büyük argümanı; Basel II' yle tanımlanan operasyonel risk kavramının çok 'teorik' olduğu ve bu kavramın rakamlara aktarılmasının neredeyse imkansız olduğu. Avrupa Birliği ülkeleri ise Basel II' nin adaptasyonu konusunda çok daha hızlı ve istekli davranmaktalar. Ama bu tavır, ABD bankacılık sisteminin direnişi yüzünden her an değişebilir. Avrupa Birliği bu konuda oldukça haklı gözüküyor. Eğer, çok az sayıda Amerikan Bankası' nın kabul ettiği bir direktifi Avrupa bankaları büyük ölçüde uygulamaya koyarsa, ortaya oldukça büyük problemler çıkacak gibi gözüküyor. Finans piyasalarındaki tabiriyle 'regulatory arbitrage' olarak adlandırılan durum regülasyonlardan doğan avantajlar) ortaya çıkarsa, Amerikan bankalarının doğal bir rekabetçi avantajı oluşmuş olacak ve bu durum globallesen bir finans piyasasında kaosa sebep olacak. En önemli problemin Avrupa' da da faaliyet gösteren Amerikan bankalarınca yaşanacağı öngörülmekte Avrupa Birliği mevzuatlarına göre, Basel I' nin geçerlilik kazanacağı tarihten itibaren Amerikan bankalarının da bu direktifleri kabullenmesi gerekmekte. Bu zorunluluk, ABD ile AB' yi karşı karşıya getirmiş durumda. Hâlihazırda cevabı aranan soru ise su üç alternatiften hangisinin geçerli olacaktır. ABD ve AB bankaları aynı kapsama kriterleriyle Basel II' ye geçecek, 2007' de planlanan hayata geçiş ertelenecek ve Basel I'in geçerliliği devam edecek, ABD ve AB bankaları farklı direktifleri

kullanacaklar. Ulusal mali dengeler açısından Türkiye' yi de önemli bir tehdit beklemekte. Yeni direktiflerle birlikte, gelişmekte olan ülkelerin risk faktörlerinin, bu ülkelere açılacak kredilerin maliyetlerini artırmasına kesin gözüyle bakılıyor. Yurt dışından sürekli borçlanma ihtiyacı bulunan bir ülke için, oldukça keyifsiz bir durum ortaya çıkacak gibi durmakta. Sadece Türkiye için değil, büyüme ümitlerini büyük ölçüde dış kaynaklı finansmana bağlayan ülkeler için de aynı şey geçerli olacaktır. Global dengeler açısından, Basel II' nin ekonomik kriz dönemlerinde derinleştirici etkisi olacağı yönünde iddialar bulunmakta. İyi zamanlarda borçlanmayı cesaretlendiren, kötü zamanlarda ise borçlanmayı zorlaştıran bir mantık dayattığı için, uzun süreli global krizlerden korkan politikacıları çok endişelendiren bir durum söz konusudur (Bartın, 2003:2,3).

Basel II' ye yönelik eleştirileri ana başlıklar halinde aşağıdaki gibi sıralanabilir. (Küçüközmen ve diğerleri, 2004).

- Düzenlemenin teknik seviyesinin yüksek olması ve uygulanmasının pahalı olması,
- Kalibrasyona ilişkin eleştiriler,
- Düzenlemenin sermayeye gerekeninden fazla önem atfediyor olması,
- Düzenlemenin konjonktürel dalgalanmaları artırma ihtimali,
- Standart yöneteme ilişkin eleştiriler,
- Derecelendirme kuruluşları tarafından verilen notların güvenilirliğine yönelik eleştiriler,
- Düzenleme hükümlerinin bazı tarafları (KOBİ'ler, gelişmekte olan ülkeler) cezalandırması,
- Düzenlemenin gelişmekte olan ülkelere özel şartları dikkate almaması,
- Çeşitlendirme etkisi,
- İleri ölçüm yöntemleri için yeterli teşvik olmaması,
- Kredi riski modelleri,
- Denetimsel gözden geçirme,
- Kamuya açıklama,

Sermaye yeterliliği ölçütlerinde değişiklikler getirecek olan yeni düzenleme konusunda en çok şüphe ile yaklaşılan unsur, bu ilkelerin ve getirilen yeni ve daha karmaşık yöntemlerin uygulanabilirliğidir. Diğer bir belirsizlik konusu ise kurumların yeni düzenlemedeki farklı uygulamalar arasında seçim yapmaları hususudur. Bilindiği üzere kredi riskinin ölçümlenmesi için yeni düzenleme standartlaştırılmış yaklaşım (Standart Approach) veya içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımın uygulanabileceğini belirtmektedir. Bunlardan ikincisi çok daha karışık ve daha yoğun hesaplamaları gerektirmektedir. Bu uygulamaların maliyeti ne kadar olacaktır? Birçok banka için gelişmiş yaklaşımları kullanabilmenin önündeki en büyük engel istatistiksel hesaplamalara esas teşkil edecek, belirtilen kriterleri taşıyan bir zarar veri tabanının oluşturulmamasıdır. Bu da diğer belirsizlik unsurunu teşkil etmektedir.

Basel' in 1988 yılındaki ilk uygulamasında, risk çok fazla ön planda tutulmamıştır. Ancak yeni düşünülen düzenleme risk hassasiyetine önem vermektedir. Bu kapsamda verilen önemin sonucu olarak, gerek hesaplamalar ve gerekse getirilecek yeni sistemler karmaşıklık yaratacak mıdır? Sorusu gündemdedir. Diğer bir unsur ise karmaşıklık ile esneklik arasındaki seçim zorluğudur (trade-off). Amaç, çok daha düşük risk taşıyan veya risklerin ölçülünerek gerekli tedbirlerin alındığı bir finansal ortamda faaliyetlerin yürütülmesinin sağlanmasıdır. Dolayısıyla, riskleri tamamen ölçme yönündeki faaliyetler şirketlerin esnekliğini engelleyebilir mi? Bilindiği üzere, Basel düzenlemeleri karmaşık hesaplamaların yapılması yönündedir.

Basel II'yi uygulamak zorunda olacak kurumlar, gerekli düzenlemelere uyum sağlamak için gerekli kaynaklara sahip midirler? Basel II' nin isteği doğrultusunda yapılacak değişiklikler ve gerekli bilgilerin toplanması ve islenmesi, şirketlerin kaynaklarından bir bölümünü buraya ayırmalarını gerektirecektir. Dolayısıyla, bazı kurumlar için ayrılacak kaynağın büyüklüğü önemli bir sorun haline gelebilmektedir. Uygulanması düşünülen testlerin ve risk yönetim tekniklerinin kullanılması, sadece daha karmaşık bir düzenleme için yapılmamaktadır. Söz konusu metotlar, ilgili

kurumların karşılaşabilecekleri riskleri öngörebilmeleri açısından önem taşımaktadır. Diğer önemli hususlardan biri de kıdemli yöneticilerin uygulamalar hakkındaki bilgisi ve uygulamalara katılımıdır. Bahse konu yöneticilerin aktif katılımı, uygulamanın başarısı ve istenilen sonuçlara ulaşılabilmesi açısından oldukça önemlidir.

Basel I tarafından getirilen düzenlemedeki eksikliklerden biri de, daha önce de belirttiğim gibi, arbitraj ve finansal oyunlar ile sermaye yeterliliğini istenen seviyede tutturabilmek için muhtelif yapılanmalara gidilmesidir. Ancak yeni uygulama bunları engelleyici hükümler içerecektir. Bu aşamada bankacıların veya diğer finansal kurum yetkililerinin kar etme aracı olarak kullandıkları bu ürünlere karşı tepkileri nasıl olacaktır? Basel II uygulamaları kapsamında sorulan sorulardan biri de hangi kurumların bünyelerinde daha fazla sermaye tutacağıdır. Bu noktada bazı finansal kurumlar Basel II' yi uygulamakla karlı çıkacaklar çünkü tam istedikleri veya gerekli olan miktar kadar sermaye tutacaklar, bazı kurumlar ise ilkeleri tam uygulayamamaları halinde gereğinden fazla sermaye tutmak zorunda kalabileceklerdir. Kurallara uyma konusunda diğer bir sorun ise Basel II uygulayan farklı ülkelerdeki kurumların farklı uygulamaları olabileceği gibi, aynı ülkede dahi kurumlar arasında tekdüze bir uygulama sağlanamaması sorunudur. Bu noktada, düzenleyici otoritelerin zorlamaları ile uygulanan bir düzenleme ile bunu uygulayan farklı kurumlar arasında tutarlılık sorunu ortaya çıkabilecektir (Ryan, 2002:3-4).

Basel II' nin devreye girmesi, ülkemiz kredi kuruluşları tarafından da yakından izlenmektedir. Çünkü çok yakın zamanda sermaye yeterliliği düzenlemelerinde uluslararası derecelendirme kuruluşlarının etkinliği artacaktır. Derecelerin kullanılmasıyla, ülke derecelerine karşılık gelen risk katsayılarında önemli değişiklikler meydana gelecektir. Ülkemiz derecesinin B olması halinde, var olan standarda göre OECD ülkesi olması nedeniyle yüzde 0 risk katsayısına sahipken, yeni standardın uygulanmasıyla birlikte yüzde 100 risk ağırlığına tabi olacaktır. Kuskusuz böyle bir gelişme ülkemiz açısından kredi maliyetlerinin artması demektir. Öte yandan bazı araştırmalar kredi derecelendirmelerinin konjonktürel bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Böyle olunca, ülke ekonomisinin

iyileşmesi durumunda derecelerde hızla iyileşme, durgunluğa girmesi halinde, derecelerin hızla kötüleşmesi söz konusu olacaktır. Bu durum ülke ekonomisinde istikrarsızlığı derinleştirici etki yapacaktır. Böylece daha kısa süreli olabilecek bir ekonomik gerileme, ülkenin kredi notunun düşünülmesi durumunda, kredi hacminin daralması nedeniyle daha derin bir ekonomik krize dönüşebilecektir. Basel II, yükselen ekonomilerde ve ülkemizde, yerli bankalarla yabancı bankaların evliliğini teşvik edici bir süreci başlatacak gibi görünmektedir. Düzenleme ve gözetim sürecinin ön plana çıkarılması, uluslararası denetim kuruluşlarına çok büyük bir prim sağlamaktadır. Basel II süreci, yükselen ve gelişen ülkelerin kullanabileceği uluslararası kredi olanaklarında önemli bir azalmanın olmasına neden olabilecektir (Parasız, 2004:3).

1.4. BASEL I DÜZENLEMELERİ İLE BASEL II DÜZENLEMELERİ ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

Yeni Basel Sermaye Düzenlemesi (Basel II)'nın Basel sermaye Düzenlemeleri (Basel I) 'nden farklı olan yönleri şunlardır (Tanyıldız, 2007: 93):

- Basel II düzenlemesine göre kredi riski derecelendirme (raiting) ile ölçülebilecektir. Kredi riskini, krediyi alan tarafların derecelendirme notları belirleyecektir. Basel I'de ise bu husus yer almamaktadır.
- Basel II'de operasyonel risk, sermaye yeterliliği hesaplamalarına dahil edilmiştir. Basel I'de sadece kredi ve piyasa riskleri için sermaye zorunluluğu bulunmaktadır.
- Basel II düzenlemesine göre, her banka kendi içsel risk yönetimi tekniklerini geliştirecektir. Basel I'de ise her banka tek bir risk ölçüm modeline odaklanmaktadır.
- Basel II düzenlemesi risk odaklı denetim yaklaşımını benimseyerek, risklere karşı oldukça duyarlı bir uygulama getirmektedir. Basel I ise risklere karşı daha az duyarlı bir uygulamadır.
- Basel II düzenlemesine göre, Basel II'ye özgü sermaye yeterliliğine ilişkin detaylı bilgiler kamuya açıklanacaktır. Basel I'de ise bu husus yer almamaktadır.

Basel I ile Basel II arasında kredilendirme süreci açısından da farklar söz konusudur. Basel I’de kredilendirme süreci, kredi müşterisinin kredi sorumlusuna kredi talebini iletmesi ile başlar. Kredi talebine istinaden gerekli bilgi ve belgeler Müşteri Kredi Sorumlusu Kredi Komitesi müşteriden talep edilir. Müşteriden talep edilen bilgi ve belgeler, kredinin şartları ve teminatları kredi komitesi tarafından değerlendirilir. Ayrıca, banka tarafından kredi nedeniyle tutulacak yasal sermayenin belirlenmesi için kredinin risk ağırlığının belirlenmesi gerekmektedir Basel II ile Basel I’de kullanılan süreçte önemli değişiklikler olmaktadır. Bu değişiklikler onay sürecinde kullanılan veriler ve sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında kendini göstermektedir. Kullanılan veriler açısından en önemli değişiklik teminatın yerini, daha kapsamlı bir kavram olan risk azaldım tekniklerinin almasıdır. Basel II kapsamında kredilendirme ve kredi riski yönetimi sürecinin iç denetim tarafından denetlenmesi gerekmektedir. Özellikle bankaların içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımları benimsemeleri halinde, derecelendirme sistem ve süreçleri ile bu kapsamda temerrüt olasılığı, temerrüt halinde kayıp ve temerrüt Müşteri Kredi Sorumlusu Kredi Komitesi tutarı gibi parametrelerin tahmin edilmesi süreçlerinin denetime tabi tutulması düzenlemelerde öngörülmektedir (Çabukel, 2007: 25).

1.5. BASEL II DÜZENLEMELERİ’ NİN TÜRKİYE İÇİN ÖNEMİ

Basel Komitesi’nin çalışmaları temel olarak bankalarda risk yönetimine odaklanmakta ve bankacılık sisteminde bilinçli bir risk yönetimi kültürü oluşturulmasına çalışmaktadır. Risk yönetimi kültürünün bankacılık sistemini çok daha verimli hale getireceği, piyasanın okunması yolunda daha doğru bir yapının oluşturulacağı, niteliksel ya da sayısal herhangi bir sorun ortaya çıktığında, bu sorunun risk yönetimi tarafından hızlı bir şekilde teşhis edilebileceği öngörülmektedir. Basel II düzenlemesi ile temel olarak risk duyarlılığı daha fazla olan ve daha esnek bir yapının oluşturulması, sermaye gereği hesaplamasında risk duyarlılığının artırılması, düzenleyici yükümlülüklerde teşviklerin ve uyumluluğun artırılması amaçlanmaktadır (Özince, 2005:2).

Basel II düzenlemesinin başlaması ile karşılaşılabacak yeni durum bazı yararları beraberinde getirmekle birlikte, önemli dezavantajları ve zorlukları da içermektedir. Bu durum ilgili kesimlerin ciddi bir hazırlık sürecine girmesine neden olmuştur. Düzenleyici kurumlar ile birlikte bankalar bu süreçte rol alan ana aktörler olarak hem kendi işleyişlerinin yeniden yapılandırılması, hem de işletmelerin bilinçlendirilmesi aşamasında önemli görevler üstlenmektedir (Aras, 2005:5).

Basel II düzenlemesinin Türk finans piyasasına muhtemel etkileri su şekilde sıralanabilir (bankasya.com)

- Sermaye ihtiyacının artması,
- Daha etkin risk yönetimi,
- Kurum çağında risk kültürünün yerleşmesi,
- Riske dayalı fiyatlama ve yeni ürün politikaları,
- Piyasa disiplininin sağlanması,
- Sorunlu kredilerde azalma,
- Sermaye gereksiniminin daha hassas ölçümler ile doğru hesaplanması / mevduat sahiplerinin korunması

Basel Komitesi tarafından Temmuz 2004'te yayımlanan "Basel II'nin Yürürlüğe Konulmasında Göz Önünde Tutulması Gereken Hususlar" isimli rapor ile, Yeni Uzlaşmayı uygulamak isteyen ve G-10 üyesi olmayan ülkelere yol gösterici tavsiyelerde bulunmaktadır. Doğal olarak, ülkelere ulusal bankacılık sektörlerinin karakteristiklerine uygun planlama yapmaları önerilmekte ve mutlaka göz önünde tutulması gereken "anahtar hususlar" hatırlatılmaktadır. Raporda Basel II'nin uygulamaya konmasında göz önünde bulundurulması gereken hususlar su şekilde sıralanmıştır (Yayla,2005/3:33).

- Temel ülkelere uyum konusunda gelişmekte olan ülkeler, G-10 ülkelerinin oldukça gerisindedir. Özellikle yeterli denetim ve düzenleme alt yapısının oluşturulması, denetim otoritesinin bağımsızlığının tesis edilmesi, uluslararası

muhasebe ve bilgi standartlarına uyum, mali tabloların düzenli olarak kamuoyuna sunulması, hızlı önlem alma imkânı bulunması Basel II'ye geçilmeden önce sağlanması gereken ön şartlar olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, Basel II'ye geçilmeden önce Temel ilkelere uyumun sağlanması, Basel II'nin başarısında önem taşımaktadır.

- Bankacılıkta ulusal önceliklerin belirlenmesi gerekmektedir. Önemli olan sektörde sağlam altyapı, etkin risk yönetimi, yeterli sermaye, piyasa disiplini ve finansal istikrarın sağlanmasıdır. Bu nedenle, Basel II'ye geçiş için iyi bir denetim ve gözetim sistemi gereklidir. Mevcut sistemin yeterliliği için Finansal Sektör değerlendirme Programları ve Basel Temel İlkelerinin girdi olarak kullanılması önerilmektedir.
- Basel II' nin uygulama kapsamının ne şekilde olacağı belirlenmelidir. Düzenlemenin ABD'de olduğu gibi yalnızca büyük ve uluslararası piyasalarda aktif bankalar için mi yoksa AB örneğinde olduğu gibi genel olarak sistemdeki tüm bankaları mı kapsayacağı ülke koşullarına göre belirlenmek durumundadır. Bu noktada denetçi otorite ülkedeki bankaların risk yönetimi kapasitelerini de dikkate almak durumundadır.
- Basel II' nin uygulanmasına ilişkin yapılan/yapılmakta olan nicel analizlerin ortaya koyduğu sermaye yeterlilik radyolarındaki değişimler geçiş sürecinde dikkate alınmalıdır. Düşük bir sermaye düzeyi altında Basel II' nin uygulanması ciddi bir sermaye gereği yaratıyorsa bu sermaye ihtiyacının ne şekilde tesis edileceğinin tespit edilmesi gerekmektedir.
- Yeni düzenleme sektördeki her banka için uygun olmayabilir. Yeni düzenlemenin aynı anda sektördeki tüm bankalara uygulanması da gerekmebilir. Mevcut düzenlemenin veya basit yaklaşımlar uluslararası olmayan bankalar için bir süre daha uygulanabilir. Ancak, karmaşık düzeyde faaliyetleri olan bankaların zamanla gelişmiş yaklaşımlara geçmesi için denetim otoritesi cesaret vermelidir. Basel II uygulanacak bankaları belirlerken dikkate alınacak ölçütler; bankanın büyüklüğü, operasyonlarının doğası ve karmaşıklığı, faaliyetleri ve iş alanları, uluslararası alandaki önemi (yabancı ülkelerdeki

varlıkların oranı veya elde edilen gelirin büyüklüğü) uluslararası piyasalarla etkileşimi, risk profili ve yönetim kapasitesi ve diğer gözetim unsurlarıdır.

- Bankalar ve resmi otoriteler geçiş stratejisi üzerinde beraber düşünmeli, zamanında ve yumuşak geçiş sağlamalıdır. Resmi otorite ulusal tercihlerini belirlemeli ve kararlarını bankalarla tartışmalıdır.
- Basel II' nin gerektirdiği mevzuat değişiklikleri yapılmalıdır.
- Denetim otoritesinin yeterli kaynağa (bilgi birikimi, yeterli ve konu üzerinde yetkin insan gücü, teknik yeterlilik, yönetim bağımsızlığı gibi) sahip olması Basel II' ye geçmeden önce sağlanması gereken “olmazsa olmazlar” arasındadır. Basel II' nin ikinci yapısal bölümünün uygulanabilmesi için gereken alt yapının oluşturulması gerekmektedir. Örneğin, bankaların risk odaklı bir yapıda denetleniyor olması, yerinden ve uzaktan denetim unsurları arasında azami işbirliğinin sağlanması, bankaların periyodik raporlama yapması denetçi otoritenin Basel II' ye geçmeden önce sağlaması gereken şartlar arasındadır.
- Resmi denetim otoritesi kaynaklarını artırmalı ve eğitim olanaklarını Basel II' ye yönelik geliştirmelidir. Mevcut personel eğitilmeli ve periyodik raporlama sistemlerinin nitelikleri yükseltilmelidir. Yetişmiş personelin istihdam edilmesi, mevcutların seviyesinin yükseltilmesi ve kurumda tutulması sağlanmalıdır. Bağımsız denetçilerle, iç kontrol elemanlarıyla ve danışmanlarla yeni düzenlemenin uygulanması konusunda işbirliği yapılması önerilmektedir.
- Basel II' ye geçmeden önce uluslararası teknik destek kanallarının oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca, ülkelerin Basel II' ye geçişi konusunda Basel Komitesinin yetkili/yönlendirici olması başarı şansını artıracaktır. Sınır ötesi hususlara ilişkin çalışmaların yapılması, ana ülke ve ev sahibi ülke resmi denetim organlarıyla anlaşma imzalanması yoluyla bankacılık alanında işbirliği yapılması önerilmektedir.

Uluslararası gelişmelere paralel olarak, Basel II sermaye yeterliliği düzenlemesinin öngördüğü altyapı unsurlarının tamamlanmasından sonra, Türkiye’de uygulamanın başlaması finansal sektörün faaliyetlerini ve rekabet edebilirliğini olumlu yönde etkileyecektir. Bu yönde önemli adımlar da atılmaktadır.

Nitekim Bankalar Kanunu'nda risk yönetimi konusunda uluslararası gelişmeler ve uygulamalara uyumlu düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler çerçevesinde bankalar modern risk yönetimi sistemleri kurma yolunda çaba harcamaktadırlar. Yakın dönemde, Türk bankalarının risk yönetimi uygulamalarının yönetim boyutu ve teknik yeterlilikleri konusunda önemli çalışmalar yapılmaktadır. Bankalarımız konuya çok ciddi kaynaklar ayırmış; önemli uluslararası uzmanlıktan da yararlanmışlardır. Risk yönetimi artık Türk bankalarının bankacılık kültüründe oturmuş bir kavramdır (Özince, 2005:2).

2002 yılından bu yana Türkiye'deki bankacılık düzenleyici kurumları Basel II' ye yönelik hazırlık faaliyetlerini devam ettirmektedir. Basel II ile getirilen hususlara ilişkin altyapı unsurlarının (risk yönetimi sistemleri, kurumsal yönetim sistemleri, muhasebe bilgi sistemleri vb.) uluslararası gelişmeler doğrultusunda Türk bankacılık sisteminde de oluşturulmasının sektörün faaliyetlerini ve rekabet edebilirliğini olumlu olarak etkileyeceği değerlendirilmektedir (BDDK, 2004).

Basel II uygulamasının Türkiye ekonomisi için ortaya çıkaracağı önemli bir noktada, KOBİ'lere yaklaşımdır. Türkiye ekonomisi içinde KOBİ'lerin yeri ve önemi kayda değer bir oranda fazladır. Özellikle yeni uygulama ile önceye göre kredilere ulaşmak isteyen KOBİ'ler, uygulamaya geçilmeden önce bir takım çalışmalar yapma ihtiyacı hissedeceklerdir. Basel II'nin ülkemizde uygulanma süreci başlamadan eksikliklerini tespit edip, konuya ilişkin çalışmalar yapmaları bankacılık sektöründe olduğu gibi reel sektörde de bir takım maliyetler doğuracaktır. Türkiye'de finans piyasalarının denetleyicisi ve düzenleyicisi konumundaki bir takım kurum ve kuruluşlar, Basel II'ye geçiş sürecinde bankacılık sektörünün ve işletmelerin yapabilecekleri değişikliklere ilişkin çalışmalar sürdürmektedir. Bu amaçla, BDDK, Hazine Müsteşarlığı, TCMB, SPK, TBB ve çeşitli banka yetkililerinin katılımı ile Basel II Koordinasyon Komitesi, bunun bir bağlantısı olarak da sadece BDDK bünyesinde bulunan ilgili birimlerin katılımı ile Basel II Proje Komitesi oluşturulmuştur. İlgili komiteler geçiş sürecine kadar sistemi ve bu uygulamadan etkilenecek birimleri hazırlamak için gerekli olan yol haritasının ne olması gerektiğini ve ne şekilde uygulanacağını belirlemeyi hedeflemektedir (Aras, 2005:5).

1.6. TÜRKİYE' NİN AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE BASEL II DÜZENLEMELERİ İLE İLGİLİ HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Avrupa Birliği, Basel II düzenlemelerinin 2007 yılında tüm bankalar ve menkul kıymet şirketlerince uygulanmasını öngörmüş ancak, gelişmiş içsel değerlendirme yöntemi için tarihi 01.01.2009 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla Türkiye açısından, Basel II ye hazırlık süreci Avrupa Birliği Standartlarına uyum çerçevesinde de ele alınmakta olup BDDK bu konuda gerekli hazırlık ve çalışmaları sektörün katılımıyla birlikte yürütmektedir. Bu çalışmalar sonucunda BDDK Avrupa Birliği paralelinde bir yol haritası belirlemiş olup sektörü bu çerçevede yönlendirmektedir. Söz konusu yol haritası aşağıdaki gibidir (bddk.org.tr).

- 10 Şubat 2007'ye kadar Kredi Riski, Operasyonel Risk ve Piyasa Riskine ilişkin düzenlemeler,
- Mart 2007'ye Kadar Sermaye yeterliliği düzenlemeleri Ağustos 2007'ye Kadar Basel I ile paralel uygulamanın başlatılması,
- Eylül 2007'de Kredi ve operasyonel Riskler için gelişmiş Yaklaşımlara ilişkin düzenlemelerin yayınlanması,
- Ocak 2009'da Hazır olan bankalara gelişmiş yaklaşımları Uygulama onaylarının verilmesi.

BÖLÜM II

BASEL II DÜZENLEMELERİ' NİN KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERE ETKİLERİ

2.1. KOBİ TANIMLARI

Çalışmanın bu bölümünde Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ) tanımlamada kullanılan nitel ve nicel ölçütler açıklanarak, ülkemizde bulunan bazı kurumların, Avrupa Birliğinin ve Basel II' nin KOBİ tanımlarına yer verilecektir.

2.1.1. KOBİ Tanımlamasında Kullanılan Ölçütler

Ülkelerin kalkınma seviyesi ve sektörler arasındaki farklılıklar nedeniyle KOBİ tanımlamaları, ülkeden ülkeye, sektörden sektöre hatta bölgeden bölgeye bile değişmektedir. Her ülke, kendi iktisadi şartlarını göz önüne alarak ihtiyaca cevap verecek tanımlar oluşturmaktadır. Her ne kadar KOBİ' lerin tanımlanmasında, kullanılan ölçütler çok farklı şekiller almakta ise de, bu ölçütlerin birçoğunun tüm ülkelerde kullanıldığı görülmektedir (Yörük ve Ban, 2003: 4).

2.1.1.1. KOBİ' lerin Nitel Tanımlama Ölçütleri

KOBİ tanımlamasında kullanılan nitel ölçütler aşağıda sıralanmaktadır. (Bozkurt, 1999:7).

- İşletme sahibinin fiilen işletmede çalışması,
- Risk üstlenme ve sorumluluğun işletme sahibine ait olması,
- İşletme mülkiyetinin ve yönetimin bağımsızlık derecesi,
- Aile bireylerinin işletmede fiilen çalışması,
- Yönetim tekniklerinin uygulanmaması ve yetersizliği,
- Sermayenin sınırlı oluşu ve finansal yetersizlik,
- İşbölümü ve uzmanlaşma derecesinin düşüklüğü,

- İşletmenin sahip olduğu pazar payının azlığı,
- İşletmenin satış ve satın almadaki pazarlık gücünün olmaması,
- İşletmenin pazarda etkinliği ve gücünün olmamasıdır.

2.1.1.2. KOBİ'lerin Nicel Tanımlama Ölçütleri

Nicel tanımlama ölçütlerinde işletme ile ilgili rakamsal olarak ifade edilebilen ölçütler temel alınmaktadır. Bu ölçütlerin daha kolay belirlenebilmeleri ve değerlendirilmeleri nedeniyle KOBİ tanımlamalarında ön planda tutuldukları görülmektedir. KOBİ tanımlamalarında kullanılan nicel ölçütler aşağıda sıralanmaktadır.

- Çalışan kişi sayısı,
- Kullanılan makine ve işgücü,
- Öz sermaye,
- Çalışanlara ödenen ücret,
- Üretimde kullanılan hammadde,
- Üretimde kullanılan alan,
- Alınan siparişlerin sayısı ve değeri, Enerji kullanımı,
- Ciro (satış hâsılatı),
- Kapasite (üretim hacmi),
- Çalışan sermayesi,
- Sabit sermaye,
- Yaratılan katma değer,
- Ödenen vergi miktarı,
- Gerçekleştirilen ihracatın toplam satışlar içerisindeki oranıdır

2.1.2. Türkiye' de Farklı Kurumların KOBİ Tanımları

Ülkemizde farklı kurumlar KOBİ tanımına yönelik farklı kriterleri göz önünde bulundurmaktadırlar. Bu tanımlar faaliyet gösterilen sektör, çalışan sayısı, yatırım tutarı, sermaye büyüklüğü gibi faktörlere göre yapılmaktadır.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından yapılan tanımda, imalat, hizmet ve ticaret sektöründe faaliyet gösteriyor olma, yıllık satış cirosu veya mali bilanço toplamı 25.000.000 TL yi geçmeme ve 250’den az çalışanı olma kriterleri aranmaktadır (www.kosgeb.gov.tr).

Hazine Müsteşarlığı’na yapılan tanımda ise, üretim, tarım, turizm, sağlık, eğitim gibi birçok sektörde faaliyet gösteriyor olma, 250’den az çalışanı olma, sabit yatırım tutarının en fazla 950.000 TL olması ve en fazla %25’inin büyük ölçekli bir şirkete ait olma kriterleri kullanılmaktadır (BDDK, 2006: 19).

Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı’nın (OECD) KOBİ tanımına göre 20’den az işçi çalıştıran işletmelere “çok küçük”, 20-99 arasında işçi çalıştıran işletmeler “küçük”, 100-199 arasında işçi çalıştıran işletmeler orta ölçekli işletmeler olarak tanımlanmaktadır (BDDK, 2006: 19).

1 Ocak 2005 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği KOBİ tanımına göre, 250’den az çalışanı olma, yıllık toplam cirosunun 50 milyon Euro’dan az olma, bir veya birkaç şirkete ait olmaması kriterleri kullanılmaktadır (Gençtürk, 2006: 157).

2.1.3. Avrupa Birliği KOBİ Tanımı

Türkiye’deki kurumların KOBİ tanımları incelendikten sonra, Avrupa Birliği (AB)’nin tanımını incelemek faydalı olacaktır. KOBİ’ ler tüm AB işletmelerinin % 99,8’ini oluşturmaktadır. 74 milyondan daha fazla kişiye istihdam sağlamaktadır. Bu veriler KOBİ’ lerin Avrupa Birliği için önemini ortaya koymaktadır. Ulusal KOBİ tanımındaki farklılıkların ve Birlik bazında oluşabilecek karışıklıkların önüne geçmek için Avrupa Birliği yeni bir KOBİ tanımı ortaya koymuştur. AB işletmeleri içinde büyük paya sahip olan KOBİ’ leri mikro ölçekli, küçük ölçekli ve orta ölçekli işletme şeklinde üç sınıfa ayırabiliriz. AB’ye göre tanımlanmış olan bu üç işletme grubu için öncelikli olarak bağımsızlık kriterini ele almak gerekmektedir. KOBİ

tanımları bağımsızlık kriterine uymalıdır. Bu kritere göre bağımsız işletmeler aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

Bağımsız işletmeler, sermayesinin ya da hisse senetlerinin %25 veya daha fazlası bir işletme tarafından üstlenilmemiş olan veya sermayesi, "küçük ve orta büyüklükteki işletme" tanımı dışındaki işletmelerden karşılanmamış olan işletmelerdir. Ancak bu şart su üç durumda aşılabilecektir:

- Eğer işletmenin sermaye sahipleri, kamu yatırım ortaklıkları, risk sermayesi şirketleri veya kurumsal yatırımcılar ise,
- Eğer işletme sermayesi, hisselerinin kime ait olduğunun belirlenemeyeceği kadar küçük hisselerle bölünmüş ise,
- Eğer işletme sermayesinin % 25 veya daha fazlasının tek bir işletme tarafından üstlenilmemiş olduğunu veya sermayesinin küçük ve orta büyüklükteki işletme tanımı dışındaki işletmelerden meydana gelmemiş olduğunu yasal olarak belirtirse.

AB'nin KOBİ tanımında yer alan işletme tanımlarından birisi olan orta ölçekli işletmeler:

- 250 kişiden az işçi çalıştıran,
- Yıllık satış cirosu 50 milyon EURO' yu geçmeyen veya arsa ve bina hariç mevcut sabit sermaye tutarı, bilanço net değeri itibariyle 43 milyon EURO' yu geçmeyen,
- Yukarıda tanımlanmış olan bağımsızlık kriterine uygun olan, işletmelerdir.

Küçük ölçekli işletmeler ise,

- 50 kişiden az işçi çalıştıran,
- Yıllık satış cirosu 10 milyon EURO' yu geçmeyen veya arsa ve bina hariç mevcut sabit sermaye tutarı, bilanço net değeri itibariyle 10 milyon EURO' yu geçmeyen,
- Yukarıda tanımlanmış olan bağımsızlık kriterine uygun olan, işletmelerdir.

Mikro ölçekli işletmeler ise,

- 10 kişiden az işçi çalıştıran,
- Yıllık satış cirosu 2 milyon EURO' yu geçmeyen veya arsa ve bina hariç mevcut sabit sermaye tutarı, bilanço net değeri itibariyle 2 milyon EURO' yu geçmeyen,
- Yukarıda tanımlanmış olan bağımsızlık kriterine uygun olan, işletmelerdir.

2.1.4. Basel II 'ye Göre KOBİ Tanımları

Basel II sermaye yeterliliği düzenlemesine göre de, toplam yıllık satış cirosu en fazla 50 milyon Euro olan işletmeler, KOBİ olarak tanımlanmıştır. Basel II sermaye yeterliliği düzenlemesine göre belirlenen KOBİ tanımı bütün ülkelerin kullanabileceği ortak bir KOBİ tanımı sağlamakla birlikte, ülkeler arası kıyaslama ve dolayısıyla yapılacak derecelendirmelerin standart bir yapıya kavuşmasını sağlayacaktır (BDDK, 2006: 20).

Basel II tanımlamasına göre, neredeyse Türkiye'deki işletmelerin tamamı, KOBİ sınıfına girmektedir. Çünkü (örneğin İSO tarafından yapılan bir araştırmaya göre) en büyük bin işletmenin sadece 440'ının cirosu 50 milyon Euro'yu geçmektedir. Yine Merkez Bankası'na yapılan bir araştırmaya göre 7557 işletmeden sadece 702'sinin cirosu 50 milyon Euro dan daha fazladır (Aksoy 2007,82).

Bankalar, KOBİ'lere finansal yapı, mali raporlama ve teminat sorunları nedeniyle düşük veya yüksek faizle kredi sağlamaktadır. Krediler, sadece kredi riskine bakılarak verilmektedir. Basel II ile bu tamamen değişmektedir. Yatırım ve kapasite kullanım oranlarına bağlı olarak yatırımların finansmanına yönelik kredilerin artması, belli büyüklüğün üzerindeki işletmelerin uluslararası piyasalardan fonlama yapmaları ve KOBİ büyüklüğündeki işletmelerde yabancı kaynaklarla finansmanın yaygın olması ve işletmelerimizin çoğunda kurumsallaşma düzeyinin düşük olması vb. nedeniyle Basel II önem taşımaktadır. Basel II KOBİ'lerimizin kredilendirilebilme durumları ve maliyetleri üzerinde direkt etkili olacaktır. Çoğu şirketin neredeyse % 100 banka kredili finansmanla faaliyetlerini sürdürüyor olması

gerçeğinden hareketle, Basel II'ye uyumun şirket açısından neredeyse hayatta kalma ile eşanlama geldiği görülmektedir ve bu nedenle Basel II ile başlayan yeni dönem daha da önem kazanmaktadır (Güvel ve Mızrak,2008:70).

Basel-II içerisinde yer alan şirket kredileri “kurumsal krediler” ve “perakende krediler” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunlar;

- KOBİ'nin bir bankadaki toplam kredisi (nakit + nakit dışı) 1 milyon Euro'nun üstünde ise, bankanın Kurumsal Portföyü içerisinde;
- KOBİ'nin bir bankadaki toplam kredisi (nakit + nakit dışı) 1 milyon Euro'nun altında ise, bankanın Perakende Portföyü içerisinde yer almaktadır.

Aşağıda 5 de standart yönteme göre işletme sınıflandırmaları yer almaktadır.

Kredi Tutarı(K) Yıllık Satış Ciro(C) Sınıflandırma

K > 1.000.000 Euro C > 50.000.000 Euro Kurumsal

K > 1.000.000 Euro C < 50.000.000 Euro Kurumsal-(KOBİ)

K < 1.000.000 Euro C > 50.000.000 Euro Kurumsal

K < 1.000.000 Euro C < 50.000.000 Euro Perakende-(KOBİ)

Bu sınıflamadaki önemli nokta KOBİ niteliğinde olan bir işletme bir bankada toplam riskinin 1 milyon Euro üzerinde olması nedeni ile Kurumsal KOBİ sınıfına girerken diğer bir bankada 1 milyon Euro altında kredi kullanması nedeni ile Perakende KOBİ sınıfına girmesidir. Yani satışları 50 milyon Euro'dan düşük olan bir işletme bir bankadan 1 milyon Euro'nun altında kredi kullanırsa “perakende” portföy’ü içinde değerlendirilecek ve o portföy’ün risk ağırlıklarına tabi olacaktır.

Değerlendirme kullanılacak risk ağırlıkları da bu iki bankanın sermaye yeterliliği için kullanıldığı yönteme göre farklılık arz edecektir. Ayrıca birbirleriyle bağlı olduğu düşünülen küçük işletmeler veya şahıslar tek bir işletme olarak kabul

edilmektedir. ve portföydeki bu tarz işletmelere verilen nakit ve gayri nakdi kredi miktarının perakende kredi portföyünün % 0,2'sini geçmemesi şartı aranmaktadır.

Mevcut durumda KOBİ olarak değerlendirilen bir işletme bütün özellikleri günümüz tanımına uygun olsa bile, çalıştığı banka Basel II' deki standart yöntemi uyguluyorsa kredilerinin toplam 1 milyon Euro'yu geçmesi halinde kurumsal portföy içerisinde değerlendirilerek kendisine dış derecelendirme kuruluşları tarafından verilen derecelendirme notları bankaca esas alınacak ve derecelendirme sistemi nedeni ile artan kredi maliyetlerine maruz kalabilecektir. Bu durum, özellikle yüksek tutarlı kredi kullanan işletmeleri etkileyebilecektir (Babuşçu, 2006).

Farklı bankalardan kredi kullanımında perakende ve kurumsal kredi grupları her bir banka için farklı olacaktır. Yani bir KOBİ X bankası için perakende, Y bankası için ise kurumsal kredi portföyünde olabilecektir. Basel II kapsamındaki kredilerin türlerine aşağıdaki tabloda yer verilmektedir (Aksoy, 2007, 84).

Yeni Basel II düzenlemelerinde; perakende krediler şu kriterlerle tanımlanmaya çalışılmıştır.

- Oryantasyon Kriteri; Risk, gerçek kişilerde veya KOBİ' lerde olmalıdır.
- Ürün Kriteri; Riskler, bireysel bankacılık ürünlerinden olmalıdır.
- Yoğunlaşma Kriteri; Perakende krediler portföyü yeterli düzeyde çeşitlenmiş olmalıdır.
- Risk Kriteri: Perakende riskler düşük tutarda olmalıdır.

2.2. KOBİ'LERİN SEKTÖREL YAPILARI

Çalışmanın bu bölümünde ülkemizdeki Küçük ve Orta Büyüklükteki işletmelerin çalışma alanı çok geniş olmakla birlikte şu şekilde gruplandırılabilir;

2.2.1. Üretim Sektörü

Üretim sektörü içerisinde, başta sanayi işletmeleri olmak üzere, ekstraktif işletmeler, inşaat işletmeleri yer alır. Üretimin amacı kişilerin taleplerini

doymaktır. Üretim işletmeleri bu amaca yönelik çalışmalarda bulunurlar. Günümüzde yığın üretim, dağıtım aşamasında olduğu üzere, üretim aşamasında da büyük ölçüde KOBİ'lere bağımlıdır. Yığın üretimi yapılan birçok ürün birkaç adetten binlere ulasan parçaların bir araya gelmesiyle mamul durumuna gelir. Söz konusu mamullerin üretiminde kullanılan parçaların çoğu KOBİ' ler tarafından üretilir.

2.2.2. Ticaret Sektörü

Ticaret sektöründe yer alan işletmeler asıl olarak ekonomik malların el değiştirmesiyle ilgili olan işletmelerdir. Bu sektördeki işletmeler, ekonomik malların depolanması, toptan veya perakende satışı, malların el değişimine ilişkin finansman işleri gibi konularla ilgilenirler. Bu sektörde yer alan toptancı ve perakendeci üretim ve hizmet sektörlerindeki işletmelerle kıyaslandığında daha az bir başlangıç sermayesiyle kurulabilirler. Perakendeciliğin birçok kolu için gerekli olan bilgi ve deneyim daha ısa sürede edinilebilir. Bu sektörde eğitilmiş işgücüne o denli gerek duyulmaz. Bu nedenle perakendecilik, KOBİ'ler için çok geniş bir çalışma alanına sahiptir.

2.2.3. Hizmet Sektörü

KOBİ'ler, hizmet sektöründe de çok geniş bir çalışma alanına sahiptir. Bu sektörün değişik is kollarında KOBİ'ler yüzlerce değişik türde hizmeti tüketicilere, başka işletmelere, kamu kurumlarına, sosyal amaçlı kuruluşlara sunarlar. KOBİ'lerin önemli yere sahip olduğu hizmet sektörleri, bankacılık, ulaşım, eğiti, iletişim ve kurumsal sağlık hizmetleri dışındaki sektörlerdir. Özetle, KOBİ'ler, birkaç işkolu dışında, tüm sektörlerde geniş bir çalışma alanına sahiptirler ve bu alanlara her geçen gün yenileri eklenmektedir.

2.3. KOBİ OLMANIN AVANTAJLARI

KOBİ' lerin sahip olduğu avantajları şu şekilde sıralayabiliriz.

- Büyük miktarlarda yatırıma girmeden önce yeni bir fikir veya buluşa pazarın tepkisinin bilinmesinin zorunlu olması dolayısıyla daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlayabilmeleri
- Yatırım yapılırken daha çok kendi öz sermayelerine ağırlık vermeleri dolayısıyla daha düşük yatırım maliyetleriyle daha fazla istihdam imkânı yaratabilmeleri,
- Yapıları itibariyle ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenmeleri,
- Pazarı yakından takip etmeleri, müşteri ve işletme personeli ile daha yakın ilişki içerisinde olmaları dolayısıyla değişime daha çabuk ayak uydurabilmeleri ve birçok olumsuzluğu daha az zararla atlatabilmeleri,
- Talebin sınırlı olduğu alanlarda arz oluşturabilmeleri, özel teşebbüsü teşvik etmeleri,
- Pazarı yakından takip edebilen, müşterilerin ihtiyaçlarını daha iyi bilen ve personeliyle daha yakın ilişkiler kurabilen KOBİ'ler, üretim, pazarlama ve hizmet konularında büyüklerden daha fazla bir esnekliğe sahiptirler. Bu esneklik, dış çevrede meydana gelebilecek değişikliklere yerinde ve zamanında uyum sağlayabilme olanağı tanıdığından, KOBİ'ler birçok olumsuzluğu daha az bir zararla geçiştirebilmektedirler. Esnek yapıları nedeniyle talep değişiklikleri ve çeşitlendirme gibi koşullardaki yenilik ve değişikliklere daha kolay uyum gösterebilmeleri,
- Bölgeler arası kalkınmanın dengeli bir yapıda sürdürülmesine katkı sağlamaları,
- Desteklenmeleri aynı zamanda ülkedeki işsizliğin azalması anlamına geldiğinden dolaylı olarak gelir dağılımındaki çarpıklıkları azaltmaları, Büyük işletmelerin, maliyeti yüksek ve idaresi zor entegre tesis kurması yerine yan sanayilerden yararlanan üretimi tercih etmeleri dolayısıyla KOBİ'lerin büyük sanayi işletmelerinin vazgeçilmez destekleyicisi olmaları,
- Büyük işletmelerde, alıcılar veya çalışanlara eşit davranma prensibi ön planda olduğundan bu durum standart davranış ve faaliyetlerin ortaya çıkmasına ve kişisel unsurların ortadan kalkmasına sebep olmaktadır. Alıcılarla ve çalışanlarla yakın ilişki içinde bulunmak küçük işletmelerin önemli avantajlarındanır (baskent.edu.tr).

2.4. KOBİ OLMANIN DEZAVANTAJLARI

KOBİ'lerin dezavantajları şu şekilde sıralanabilir:

- Emek yoğun teknoloji ile çalışmaları dolayısıyla teknoloji düzeylerinin genellikle düşük olması,
- Yurtiçi ve yurtdışı teknik ve ticari gelişmeleri izleyememeleri, dolayısı ile uluslararası rekabet edebilirliklerinin zayıf olması,
- Düşük işçi verimliliği, yüksek ortalama maliyetler gibi sebeplerle kalifiye elemanlara tatmin edici ücretler verememeleri, dolayısıyla bu elemanları büyük ölçekli işletmelere kaptırmaları ve buna bağlı olarak kalifiye eleman sıkıntısı çekmeleri,
- Özellikle stratejik kararların işletme sahip veya ortaklarınca alınıp, orta ve/veya alt düzey görevlilerin tam katılımının sağlanamaması,
- Vergi ve diğer kamusal yükümlülüklerden kaçınmak amacıyla kayıt dışı çalışmaları böylece yasal kayıtlarına gerçek durumlarını yansıtamamaları dolayısıyla kredi kuruluşlarından ihtiyaç duydukları kredileri alamamaları,
- Muhasebe fonksiyonunun işletme sahip veya ortaklarınca gerçekleştirilmesi dolayısıyla hesap ve kayıt düzenindeki aksaklıklar nedeniyle şeffaf olmamaları,
- Uzman bir finansman ekibi veya departmanından yoksunluk dolayısıyla finansman fonksiyonundaki eksiklikleri (bütçeleme, risk yönetimi, finansal planlama vb.),
- Türkiye'de KOBİ'lerin temel sorunu finansman kaynağı bulamama değil fonların yüksek maliyetli olması ve finansal kuruluşlara teminat sunamama problemidir (Dilek, 2007: 7).

2.5. KOBİ'LERİN TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇERİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Küçük İşletmelerin büyük işletmelerden ayrı olarak incelenmesinin ekonomik ve sosyal açıdan önemli yararlarının olduğu söylenebilir. Bunun en önemli nedenlerinden biri ekonomik sistemdeki işletmelerin önemli bölümünü KOBİ'lerin

oluşturmasıdır. Birçok ülkede olduğu gibi, küçük işletmeler, Türkiye ekonomisinde de önemli yere sahiptir. Bu işletmelerin, özellikle de küçük sanayi işletmelerinin, ülkemizin ekonomik ve sosyal yönden gelişmesine olan katkıları göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Türkiye’de genellikle, küçük ve orta ölçekli işletmeler sanayi sektöründe daha çok imalat sanayinde hizmet vermektedir. Özellikle, sanayi sektörü içindeki payları incelendiğinde KOBİ’lerin önemi daha da artmaktadır (Şimşek, 2002: 17).

KOBİ’ler, içinde bulundukları ekonomik sistemi hem etkilerler hem de ondan etkilenirler. Genel olarak hemen hemen bütün ülkelerde küçük ve orta ölçekli işletmeler ekonomik sistemin en büyük ve en önemli unsurlarıdır. Neredeyse bütün ekonomilerde tüm işletmelerin %95 ile %99’u küçük ölçekli işletmelerdir. Tüm dünya ekonomisi dikkate alındığında; işletmelerin %95’ini oluşturan KOBİ’lerin, kabaca toplam istihdamın %66’sını ve toplam üretimin %55’ini sağladığı göze çarpmaktadır. Bu veriler KOBİ’lerin ekonomideki büyük önemini vurgulamaktadır (TBB, 2004: 1).

Ülkemizde KOBİ’ ler ile ilgili Türkiye İstatistik Enstitüsü’nün (TÜİK) yayımlamış olduğu 2002 yılı verileri itibariyle 250 kişiden daha az çalışanı olan işletmelerin toplam işletmeler içerisindeki payı, mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelere göre aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5: Ülkemizdeki KOBİ' lerin Büyüklüklerine Göre Dağılım Oranları		
	Çalışan Sayısına Göre İşyeri Büyüklük Grupları	Dağılım (%)
Mikro Ölçekli İşletmeler	0	1.38
Mikro Ölçekli İşletmeler	1-9	94.94
Küçük Ölçekli İşletmeler	10-49	3.09
Orta Ölçekli İşletmeler	50-99	0.30
Orta Ölçekli İşletmeler	100-150	0.10
Orta Ölçekli İşletmeler	150-250	0.08
KOBİ TOPLAMI	1-250	99.89
Büyük Ölçekli İşletmeler	250+	0.11
GENEL TOPLAMI	-	100

Kaynak: DİE. 2002 Genel Sanayi ve İş Yerleri Sayımı, Ankara, 2003.

2.6. BASEL II SÜRECİNDE KÜÇÜK ve ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELER

Çalışmamızın bu bölümünde KOBİ' lerin Basel II sürecinde etkilendikleri konular üzerinde durulacak ve gerek kamu otoritelerine gerek bankalara gerekse de KOBİ' lere alınacak önlemlerle süreci daha iyiye nasıl getireceğimiz konusunda öneriler sunulacaktır. Basel II Düzenlemeleri ile birlikte KOBİ' ler derecelendirme sürecinde, finansman, rekabet, kredi ve teminat yapıları, şeffaflık, kayıt dışılık alanlarında etkilenecektir.

2.6.1. KOBİ' lerin Derecelendirilmesi ve Basel II Süreci

Basel II' de, verilen kredinin, kime verildiğinin riskinin ölçülmesinde kullanılan kriter, işletmelerin derecelendirme notudur. işletmenin finansal (bilanço, gelir tablosu gibi finansal verilerinin değerlendirilmesi) ve niteliksel (yönetici ve ortakların geçmişi, ithalat-ihracat, pazar payı vb.) faktörlerinin değerlendirilmesi sonucu oluşan derecelendirme notu, bu işletmeye verilecek kredinin taşıyacağı riski

gösteriyor. Bu işlemin sonucu bankanın tutması gereken sermayenin belirlenmesinde girdi olarak kullanılır. Yani kredi verilen işletmenin derecelendirme notu düştükçe banka hem daha çok risk alacak, hem karşılık olarak daha çok sermaye tutacak ve daha çok kaynağını getiriden mahrum bırakacaktır.

Bir derecelendirme sistemi kullanılmasındaki amaç, işletmenin taşıdığı riskleri ölçmektir. Bu amaç doğrultusunda işletmelerin derece notlarının 'güncel' olması çok önemlidir. Yani bankalar, belli dönemlerde işletmelerin derecelendirme notlarını güncelliyor olacaklar. Bu kapsamda, işletmelerden bilgiler talep edilecek. Bugün öngörüldüğü haliyle, derecelendirme notlarının yılda en az 1 kez güncellenmesi uygun görülüyor.

Kredi verilen işletmenin derecelendirme notu düştükçe banka hem daha çok risk alacak, hem karşılık olarak daha çok sermaye tutacak ve daha çok kaynağını getiriden mahrum bırakacaktır (Vurur, 2009:74).

işletmelerin risklilik seviyesinin ölçümünde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, Basel II kapsamındaki Standart Yöntem'de 'Perakende' sınıfına giren işletmeler için standart bir risk ağırlığı % 75 uygulanacaktır (www.kobifinans.com.tr). Yani bu tipteki işletmelerden banka için ifade ettiği risklilik; işletmenin risk ağırlığının yanı sıra kredi ürününün ve teminatın yapısına ve risklilik seviyesine bağlı olacaktır

2.6.2. KOBİ'lerin Finansman Sorunun ve Basel II Süreci

KOBİ' ler faaliyetlerini öncelikli olarak öz kaynaklarıyla finanse etmekte, yetmediği noktadan itibaren ticari bankaları kullanmaktadır. Diğer finansman araçlarını ise göreceli olarak daha az tercih etmektedirler. KOBİ'ler işletme faaliyetleri sırasında en çok finansman sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Bu finansman sorunlarının temelinde KOBİ'lerin öz sermaye yapılarının zayıflığı yatmaktadır. Bağımsız derecelendirme kuruluşları ile bankalar tarafından derecelendirmeye tabi tutulacak olan KOBİ'lerin değerlendirilecek olan

özelliklerinin en başında sahip olduğu işletme sermayesi gelmektedir. Güçlü sermaye yapısına sahip KOBİ'lere verilen kredilerin maliyetleri diğer KOBİ'lere verilen kredilerle karşılaştırıldığında daha düşük olacaktır. Bu yapı doğal olarak güçlü sermayeli KOBİ'lere avantaj sağlayacaktır.

Yaşanan sermaye sorunlarıyla birlikte KOBİ'lerin yöneticilerinin finansman bilgilerinin yeterli olmaması ve bu konuda yetişmiş elemanlar istihdam edilmemesi de sorunu derinleştirmektedir. KOBİ'lerin hemen hepsinde sahip yöneticiler teknik kökenli olduğundan, finansman ve muhasebe konusunda çok az bilgiye sahiptirler. Bu tür bilgileri, uzman kişilerden sağlama imkânları da sınırlı olmaktadır (TBB,2004:22)

KOBİ'lerin finansman sorunlarının üstesinden gelebilmesi için KGF'nin kaynakları artırılmalı ve daha çok banka ile işbirliği yapması sağlanmalıdır. Ayrıca KOBİ'ler kapasite kullanım oranlarını artırmak için yeni ürün geliştirme ve yeni pazarlar bulma faaliyetleri içerisinde olmaları gerekmektedir. Bunun yansıra KOBİ'ler mevcut ürünlerinde yenilikler yaparak, mevcut pazar payları artırarak veya büyük bir müşteri bularak kapasite kullanım oranlarını artırabilirler. Bunun için kendi ölçeklerinde araştırma geliştirme faaliyetlerine önem vermeleri gerekmektedir (Korkmaz ve diğerleri, 2009:360).

2.6.3. KOBİ'lerin Şeffaflık Sorununun ve Basel II Süreci

Basel II'nin getirdiği yeniliklerin başında şeffaflık gelmektedir. Şeffaflık bankalar ve KOBİ'ler arasında sağlıklı bir işbirliğinin gerçekleşmesi için ön şart olarak görülmektedir. Şeffaflık gerek KOBİ gerekse kurumsal işletmelerin sağlıklı bir derecelendirme ve dolayısıyla verimli bir kredi süreci yaşayabilmesi için finansal ve niteliksel bilgilerden oluşan gerekli tüm bilgilerini bankalara ve bağımsız derecelendirme kuruluşlarına zamanında, güvenilir ve yeterli bir şekilde sunmasını öngörmektedir. KOBİ'lerimizin zaman zaman farklı merciler için farklı mali raporlar (bilanço, gelir-gider tabloları vb) üretmeleri söz konusudur. KOBİ bilânçolarının kredilendirmeye uygun olmaması (Negatif sermaye, bilânçodaki zarar), kayıt dışı

işlemlerin bulunması KOBİ'lerin derecelendirme aşamasında yaşayacağı zorlukların başında gelmektedir. İyi yönetilen, iyi finanse edilmiş ve gerekli tüm bilgileri zamanında ve yeterli bir şekilde sunabilen KOBİ'ler potansiyel olarak en iyi dereceyi almak suretiyle en iyi şartlarda kredilendirilme imkânına sahip olacaklardır. KOBİ'ler şeffaflığı artırmak için daha fazla finansal bilgi ile daha kapsamlı niteliksel bilgilerini bankalara sunabilmelidirler. Finansal bilgilerin yanı sıra niteliksel bilgi ve faktörler de derecelendirme sürecinde dikkate alınmaktadır. Daha iyi bir derecelendirme notu alabilmek için KOBİ'lerin dikkat etmesi gereken bazı temel faaliyet ve özelliklere aşağıda yer verilmiştir:

- Yönetim, yönetim yapısı ve personel
- Amaçlar ve ürün / hizmet gelişimi
- Muhasebe, kontrol ve risk yönetimi
- Finansal yönetim
- İç süreçler, ürün / hizmet ve teknoloji
- Satış ve pazarlama faaliyetleri, pazar konumu, rekabet
- Müşteriler ve tedarikçiler
- Güvenilirlik ve açık iletişim.

Tüm bu bilgiler ışığında KOBİ'lerin şeffaf bir yapıya ulaşması sürecinde finans ve zaman ihtiyaçları bulunmaktadır (alomaliye.com).

2.6.4. KOBİ'lerin Kredi Fiyatlandırma ve Teminatlandırma Sorunları ve Basel II Süreci

Basel II Düzenlemeleri birlikte bankaların maruz oldukları riskleri daha iyi ölçmeleri beklenmektedir. Bunun için bankaların risk bazlı fiyatlamayı da hayata geçirecekleri öngörülmektedir. Risk bazlı fiyatlama, bankanın daha çok risk aldığı ürünlerde ve düşük dereceli müşterilerde daha yüksek fiyatlama yapması olarak yorumlanabilir. Kredinin türü, vadesi, tutarı da risk bazlı fiyatlamayı etkileyen diğer unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Risk bazlı fiyatlamada zorlayıcı bir diğer unsur da kullanılacak krediler için işletmelerin verecekleri teminatlardır. Basel II

kapsamında kabul edilmesi öngörülen teminatlar aşağıda belirtilmiş olup, gerçek müşteri çek ve senetleri ile ortak ve grup şirketi kefaletleri teminat kapsamına alınmamıştır.

- Nakit para
- Altın
- Ana endeksteki hisse senetleri
- Mevduat veya mevduat sertifikası
- Yatırım fonları
- Borçlanma senetleri – (derecelendirme notuna göre)
- Borçlanma senetleri – (derecelendirme yoksa; likit ve bankalarca çıkartılmış)
- Ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetler
- Ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetleri de arındıran fonlar ayrıca Basel II Düzenlemeleri kapsamında ticari emlak ipoteği karşılığı verilen kredilerin (fabrika, depo vb.) teminat kapsamına alınması özel ve oldukça zorlayıcı şartlara bağlanmıştır. Diğer yandan teminatına ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği alınan kredilerin % 35 risk ağırlığıyla değerlendirilmesi planlanmaktadır. Kredi maliyetini etkileyecek anahtar faktörlerin basında KOBİ'lerin borçlu derecelendirme notu, bankaların içsel derecelendirme notu, kullandıkları kredi türü ile bankalara sunacakları teminatların kalitesi gelmektedir. Bu uygulamanın en önemli fakat KOBİ'ler için zorlayıcı özelliklerinden biri herhangi bir KOBİ'nin bankaların benzer risk ölçümleri nedeniyle her bankadan aynı kredi fiyatını alması olacaktır (alomaliye.com).

2.6.5. KOBİ'lerin Rekabet Sorunları ve Basel II Süreci

Günümüz dünyasında yaşanan yoğun rekabet işletmeleri yeni arayışlara sevk etmiştir. Artık rakip işletmeden farklı bir strateji uygulamak ve müşteri nez dinde daha cazip olmak gerekir. Diğer işletmelerle rekabet ederken işletmelerin kalite, maliyet ve hız noktalarında avantajlı durumda olmalarının gerekliliği düne göre, bu gün daha fazla hissedilmektedir. İşletmelerin maliyet minimizasyonu için girdi maliyetlerinin düşürülmesi, müşterilerin beklentilerine cevap verecek şekilde kalite kültürü geliştirmesi ve piyasanın taleplerine hızla cevap verebilecek kadar esnek ve

dinamik bir şekilde organize olması gerekmektedir. Türkiye'de KOBİ'lere bakıldığında, gün geçtikçe rekabet edebilme şanslarının azaldığını görmek mümkündür. Finansal yetersizlikleri başta olmak üzere, KOBİ'lerin çoğunun kaynakları etkin kullanamama, kapasite ve teknolojik yetersizlikler, yetişmiş işgücü bulamama, kurumsallıktan uzak olma gibi temel bazı sorunlardan ötürü rekabet edebilme şanslarının gittikçe azaldığı söylenebilir (Güvel ve Mızrak, 2008:78). Basel II ile birlikte düşük maliyetli finans temini üstünlük sağlayarak KOBİ'lerin birbiri ile rekabetini etkileyecektir.

2.6.6. Kayıt Dışılık ve Basel II Süreci

En genel anlamıyla kayıt dışı ekonomi, "Ya hiç bir belgeye bağlanmayarak ya da içeriği gerçeği yansıtmayan belgelerle gerçekleştirilen ekonomik olayın (alım-satım), devletten ve işletme ile ilgili öteki kişilerden (ortaklardan, alacaklılardan, kazanca katılan işçilerden vb.) tamamen ya da kısmen gizlenerek, kayıtlı (resmi) ekonominin dışına taşmasıdır " (Altuğ, 1999).

Türkiye'de kayıt dışı ekonominin nedenlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür. DPT Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlıkları sırasında oluşturulan Kayıt Dışı Ekonomi Özel İhtisas Komisyonunun DPT: 2603-ÖİK: 614 sayılı raporu'ndan derlenmiştir.

Türkiye'de 70'li yıllardan itibaren yaşanan yüksek oranlı enflasyonun işletmelerin gelir ve kaynak yapısı üzerindeki olumsuz etkileri, Mükellefin vergiye karşı direnç göstermesi, vergi yükü dağılımında adalet ilkesinin zedelenmesi, Devletin pek çok alanda düzenlemeler getirmesi ve bu düzenlemelerin işletmelere getirdiği mali yükler. Türkiye'nin idari yapısındaki sorunlar, denetimin yetersizliği ve birimler arası eşgüdümün eksikliği nedeniyle kayıt dışı çalışmaların tespiti ve kayıt altına alınmasının zorlaşması, Genel olarak vergi oranlarının yüksekliği ve vergi kanunlarının zor anlaşılır ve yoruma açık olmaları. Kayıt dışı ekonominin varlığında, milli gelir ve istihdam gibi makro ekonomik değişkenler tam ve doğru olarak ölçülemeyeceğinden bu değişkenlere dayalı olarak

oluşturulan politikalar sapmalı sonuçlar verecektir. Bu ortamda kaynakların etkin dağılımı bozulacak, aynı sektördeki iş kolunda ve benzer koşullarda faaliyet gösteren iki işletmeden birisi kayıt dışılık sayesinde hak etmediğı halde rekabet üstünlüğü elde edebilecek, dolayısıyla yasalara uygun olarak faaliyet gösteren işletmeler piyasa dışına itilebilecektir. Ayrıca vergilendirilmeyen ya da eksik olarak vergilendirilen faaliyetler nedeniyle vergi gelirleri daha az olacak, vergi kaybı nedeniyle bütçe açığı ortaya çıkacak veya artacaktır. Bu açığın finansman yöntemi de ekonomik ve sosyal açılardan toplum üzerine ek maliyet olarak yansıyarak, hâlihazırda vergilerini ödeyen mükelleflerin vergi yükleri de haksız yere artmış olacaktır. Bilindiğı üzere, bankaların işletmeleri kredilendirirken dikkate aldıkları en önemli unsur, işletme mali tablolarındaki kantitatif verilerdir. Ancak bu hedefin gerçekleşmesi işletmeye ait kantitatif verilerin doğruluğı ve analize elverişli olması ile doğrudan ilişkilidir. Aşağıda önümüzdeki dönemde kayıt dışılığın önlenmesinde KOBİ bilânçolarında dikkate alınabilecek kalemler belirtilmektedir. Basel II ile birlikte, KOBİ'ler banka kredisi alabilmek ve fiyatlama avantajlarından yararlanabilmek amacıyla kayıt düzenlerini geliştirerek ticari faaliyetlerini kayıt altına almak zorundadırlar. Bu bağlamda Basel II' nin, kredi maliyetleri üzerindeki yansımaları aracılığıyla işletmelerin ticari faaliyetlerinin kayıt altına alınmasında zorlayıcı bir unsur olacağı beklenmektedir. Bu etkileşimin derecesi, KOBİ'lerin bankacılık sisteminden sağladığı kaynakların büyüklüğü ile doğru orantılı olacaktır (baselportal.com).

2.7. BASEL II SÜRECİNDE KOBİ' LERİN ROLÜ

KOBİ'ler yeni sürece uyum sağlayabilmek için temel olarak aşağıdaki konulara önem vermelidirler;

- İşletmeler esas faaliyet konularında çalışmalıdır.
- Kayıt dışı faaliyetlerin kayıt içine alınması gerekmektedir.
- Faaliyetlerinden doğacak riskleri yönetmek için gerekli finansal enstrümanlar kullanılmalıdır.

- Düşük maliyetli kredi kullanabilmek için BASEL II' nin öngördüğü teminat yapısına uyum sağlanmalıdır.
- Genel olarak Türkiye'de ağırlıklı olarak kullanılan Ortak Kefaleti, Grup Şirketi Kefaleti veya Müşteri Çek ve Senedi gibi teminatlar yerine Basel II düzenlemeleri ile;
- Nakit, mevduat veya mevduat sertifikası,
- Altın,
- Borçlanma senetleri,
- İMKB 100 hisse senetleri,
- Yatırım fonları,
- Ana endeks dışında fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetler,
- Ana endeks dışında fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetleri de barındıran fonlar,
- Taşınmaz mal ipoteği gibi teminatları öngörmektedir. (Ticari nitelikli ipoteklerin sayılıp sayılmayacağı, sayılacak ise hangi koşullar altında geçerli bir teminat olarak kabul edileceği henüz belli değildir.)
- Uluslararası standartlarda güvenilir mali tablolar üretilmelidir.
- Düzgün bir bilgi akışı için raporlama ve veri tabanı yönetimi amacı ile teknolojik alt yapı kurulmalıdır.
- Kurumsal yönetim kültürü en üst yöneticiden tüm çalışanlara kadar kabul görmelidir.
- Nitelikli insan kaynağı için yatırım yapılmalıdır (abank.com.tr).

Basel II'ye uyum sürecinde bu beklentilere yönelik adım atan KOBİ' ler yapması gerekenleri planlayıp hazırlık yapmaları yakın gelecekte önemli avantajlar sağlayabilecektir. Ayrıca, Basel II finans sektöründe saydamlığı ve şeffaflığı artıracaktır. Saydamlık arttıkça sistem riskleri olasılığı da o kadar düşmektedir. Bütün bu düzenlemeler sayesinde elde edilecek mekanizmayla daha etkin bir kaynak dağılımı sağlanacaktır (Yıldırım ve Caner, 2007:118).

2.8. BASEL II SÜRECİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Basel II ile birlikte kredi kullanan KOBİ'lerin risk değerlemesi belli kurallar ve standartlar çerçevesinde yapılacağından İşletmeler ticari faaliyetleri ile ilgili kayıtlarını gerek teminat koşulları gerekse kullanacakları kredinin maliyeti açısından gerçekçi tutmak durumunda kalacaklardır. Söz konusu değişim bir alt yapı maliyetini de beraberinde getirdiğinden krediye ihtiyaç duyulduğunda yüksek maliyetler ve zaman kaybı yaratacak simültane bir değişim yerine planlı bir yaklaşımla zaman içinde ticari faaliyetlerinin şeffaflık anlayışı içinde kayıt altına alınması konusunda çaba harcanması gerekmektedir

Türkiye'deki bankaların çoğu kendi iç derecelendirme sistemlerini oluşturmuş olsalar da BASEL II ile özellikle Kurumsal Portföyde yer alan işletmeler için Uluslararası Derecelendirme Kuruluşlarının verdiği notlar oldukça önem kazanacaktır. Riskin analitik anlamda belirlenmesi iyi işletmenin düşük maliyetle, görece olarak kötü işletmenin daha yüksek maliyetle fon bulmasına neden olacaktır. (abank.com.tr).

İşletmelerin risk seviyesi ölçülürken sadece işletmenin taşıdığı riskler değil işletmelerin bu riskleri yönetmek için aldığı önlemler de önem kazanmaktadır. Bu yüzden KOBİ'ler riski yönetmek konusunda uzman kişilerle çalışmalıdırlar

2.9. BASEL II SÜRECİNİN SAĞLAYACAĞI FIRSATLAR VE AVANTAJLAR

Basel II düzenlemeleri ile birlikte yukarıda bahsettiğimiz gibi bir çok sorun ile karşı karşıya kalan KOBİ' lere önlemler önerilerden bahsedilmiştir. Şimdi ise Basel II düzenlemeleri ile birlikte KOBİ' ler için bazı avantajlar ve fırsatları birlikte görelim.

- İşletmelerin birbirlerine üstünlük sağlayacakları derecelendirme notu ile daha düşük maliyetli finansman temini

- İşletmelerin uluslararası standartta mali tablo hazırlama imkanı ve rekabet kolaylığı
- İşletmelerin şeffaf mali tablolar hazırlamasıyla birlikte daha adil rekabet ortamı oluşturulması en önemlisi kayıt dışılığın önlenmesi
- İşletmelerin finans kurumlarınca objektif olarak değerlendirilmesi
- İşletmelerin sermaye yapılarının güçlendirilmesi
- Bu düzenlemede riskleri iyi ölçen ve sermaye yapısı güçlü olan bankalar müşterileri olan KOBİ' lere daha iyi hizmet verecektir.
- İşletmelerde risk bilinci oluşacak ve yönetilebilir hale gelecektir.
- Bu düzenleme ile gerekli kurumsal yapı oluşturulacaktır.
- Finansal yapısını güçlendiren işletme başarısızlık yaşama ihtimalini en aza indirecektir (Ekonomik Forum 2006:38).

BÖLÜM III

BASEL II DÜZENLEMELERİNİN UYGULANMASI DURUMUNDA İÇ ANADOLU BÖLGESİNDEKİ İŞLETME YÖNETİCİLERİNİN ALGILARININ TESPİTİNE YÖNELİK BETİMLEYİCİ ANKET ÇALIŞMASI

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; Basel II Düzenlemeleri konusunda işletme yöneticilerinin algılarını ölçmektir. Bu bağlamda İç Anadolu Bölgesi'ndeki işletme yöneticilerinin algılarının tespitiye yönelik anket çalışması yapılarak konu incelenmiştir.

3.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırmanın ana kütledeki eleman sayısı kesin olarak bilinmemektedir. Her ne kadar ticaret ve sanayi odaları ve esnaf ve sanatkâr odaları bünyesinde çok sayıda küçük ve orta büyüklükte işletme bulunsada, tam sayıya ulaşılammıştır. Bu nedenle ana kütledeki eleman sayısı tam olarak bilinmemektedir. Ana kütleinin eleman sayısının tam olarak bilinemediği için % 5 hata payı ile 384 elemandan oluşan bu örneklemin ana kütleiyi temsil edeceği varsayılmıştır.

İç Anadolu Bölgesindeki bütün illere anket gönderilmiş olmasına rağmen 8 ilden 384 anket formu dönmüş bunlardan 376 tanesi analize uygun bulunmuştur. Anketler yüz yüze ve internet yardımı ile uygulanmıştır. Anketler uygulanmadan önce soruların anlaşırılığı ve cevap verme süreleri ile ilgili bir tespit yapmak için Kırşehir'de ki bazı işletmelere gönüllülük esasına göre uygulanmıştır.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde işletmelerin genel yapılarını ortaya çıkaran (faaliyet yılı, çalışan sayısı, çalışılan sektör, kredi durumları

vb.) bölümlerden oluşmaktadır. İkinci bölüm ise BASEL II hakkında bilgi sahibi olanların doldurduğu bölümdür. İkinci bölümde işletmelerin BASEL II hakkındaki genel bilgileri, kapsamı, işleyiş sistemi hakkında sorular sorulmuştur. Dolayısı ile konunun eşit araştırıldığı bölüm ankette ikinci bölümdür. Anket EK:1’ de incelenebilir.

3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

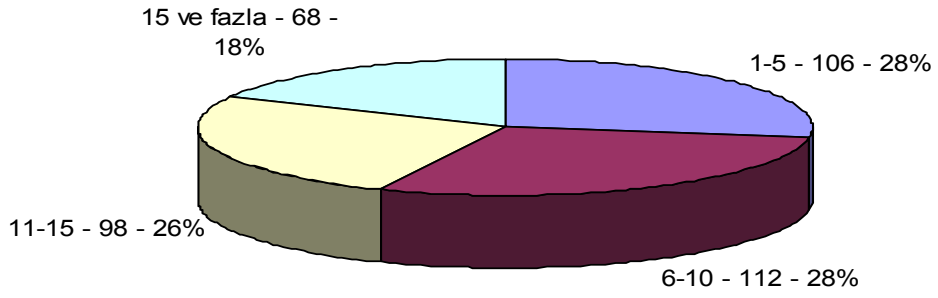
Anket çalışmasında Aksaray, Çankırı, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde ve Yozgat illerinden elde edilen bilgiler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılmıştır. Verilerin genel dağılımı için frekans tabloları oluşturulmuştur. işletmelerin görüş, çalışma şekli, bilgi ve becerileri arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır.

Örnekleme yöntemlerinden tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem kısa sürede çok sayıda veriye ulaşılmasını sağlamıştır. Bulgulara ilişkin sonuçlarda bölgesel genelleme yapılmamıştır.

3.4. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

Aşağıda elde edilen istatistiksel veriler ile İç Anadolu Bölgesi’nde bulunan Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmelerin mevcut durumları, demografik özellikleri, yöneticilerinin Basel II Düzenlemelerine yaklaşımları gözlenmiştir.

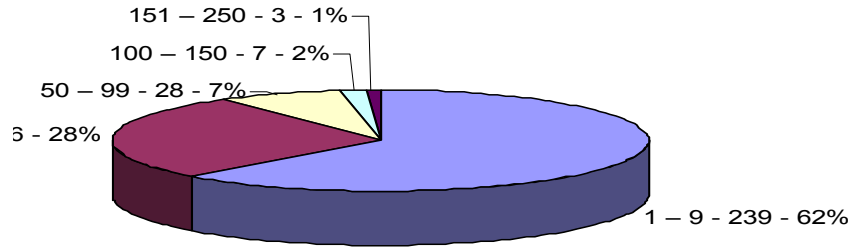
Tablo 6 : İşletmenin Kaç Yıldır Faaliyet Gösterdiğine İlişkin Bulgular		
	f	%
1-5	106	27,6
6-10	112	29,2
11-15	98	25,5
15 ve fazla	68	17,7
TOPLAM	384	100,0

Grafik 1: İşletmenin Kaç Yıldır Faaliyet Gösterdiğine İlişkin Bulgular

Grafik 1’ de görüldüğü üzere Katılımcıların çoğunu (%29.2’ sini) 6-10 yıldır faaliyet gösteren KOBİ’ ler oluştururken, 11-15 yıl faaliyet gösteren KOBİ’ ler % 25.5’ ini % 17.7’ sini ise 15 yıl ve daha fazla süre faaliyet gösteren KOBİ’ ler oluşturmuştur. % 27.5’ ini 1-5 yıl arasında faaliyet gösteren KOBİ’ lerin oluşturduğu gözlenmiştir

Tablo 7: İşletmelerin Çalışan Sayılarına İlişkin Bulgular		
	f	%
1 – 9	239	62,3
10 – 49	106	27,7
50 – 99	28	7,3
100 – 150	7	1,8
151 – 250	3	,8
251 ve üzeri	0	0
TOPLAM	383	100,0

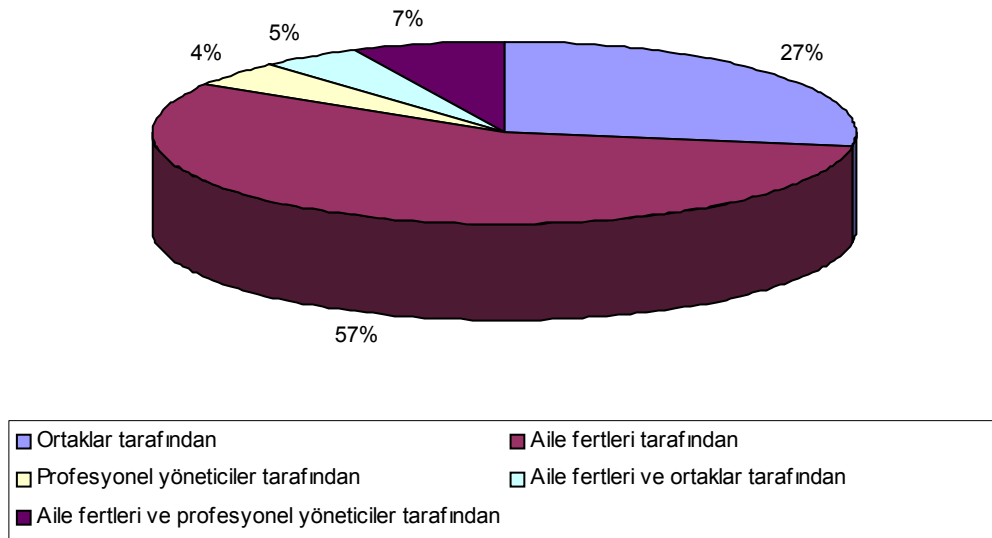
Grafik 2: İşletmelerin Çalışan Sayılarına İlişkin Bulgular

Tablo 7 ve grafik 2 incelendiğinde Katılımcıların 1 tanesi soruya cevap vermezken 383' ünün %62.3' ü 1 - 9 arası eleman çalıştıran işletmelerin oluşturduğu görülmüştür.

Tablo 8: İşletmelerin Faaliyet Gösterdiği Sektörlere İlişkin Bulgular		
	f	%
Gıda, içki ve tütün sanayi	72	18,8
Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi	38	9,9
Orman ürünleri ve mobilya sanayi	47	12,3
Kâğıt - kâğıt ürünleri ve basım sanayi	15	3,9
Kimya - petrol, kömür, kauçuk ve plâstik sanayi	25	6,9
Taş ve toprağa dayalı sanayi	19	4,9
Metal ana sanayi	23	6,0
Metal eşya - makine, teçhizat, ulaşım aracı, ilmî ve meslekî ölçme aletleri sanayi	44	11,5
Diğer	101	26,3
	384	100,0

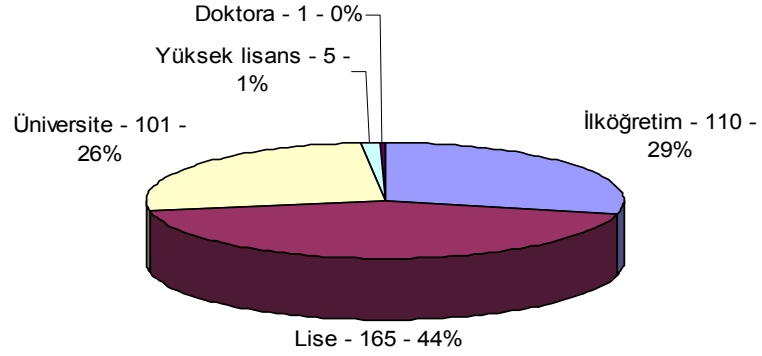
Tablo 8’de görüldüğü üzere Katılımcıların % 18.8’i Gıda, içki ve tütün sanayinde, % 9’ u Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayinde, % 12.3’ü Orman ürünleri ve Mobilya sanayinde, % 3.9’u Kağıt-kağıt ürünleri ve basım sanayinde, % 6.9’u Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik sanayinde, % 4.9’u Taş ve toprağa dayalı sanayide, % 6’sı Metal sanayinde, % 11.5’i Metal eşya-makine, teçhisat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki ölçme aletleri sanayinde, % 26.3’ü diğer sektörlerde faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 9: İşletmelerde Yönetimin Kim(ler) Tarafından Yürütülmekte Olduğuna İlişkin Bulgular		
	f	%
Ortaklar tarafından	105	27,4
Aile fertleri tarafından	216	56,4
Profesyonel yöneticiler tarafından	17	4,4
Aile fertleri ve ortaklar tarafından	18	4,7
Aile fertleri ve profesyonel yöneticiler tarafından	27	7,0
TOPLAM	383	100,0

Grafik 3: İşletmelerde Yönetimin Kim(ler) Tarafından Yürütülmekte Olduğuna İlişkin Bulgular

Tablo 9 ve Grafik 3 incelendiğinde Katılımcıların 1' i bu soruya cevap vermezken 383' ünün % 27.4' ü Ortaklar tarafından, % 56,4'ünü Aile fertleri tarafından, % 4.4'ü Profesyonel yöneticiler tarafından, % 4.7' si Aile fertleri ve Ortaklar tarafından, % 7' si Aile fertleri ve Profesyonel Yöneticiler tarafından yönetilen işletmeler olduğu görülmektedir.

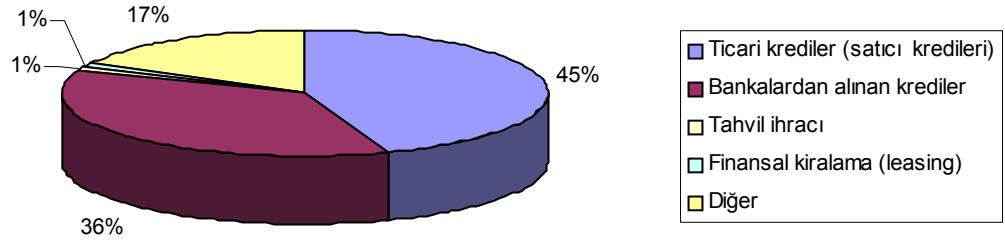

Grafik 4: İşletme Yöneticilerinin Eğitim Seviyesine İlişkin Bulgular

Grafik 4.' de görüldüğü gibi Katılımcıların 2 tanesi bu soruya cevap vermezken, cevap verenlerin % 43,2'sini Lise mezunu yöneticiler tarafından % 28. 8 ini ilkokul mezunu yöneticilerin yönetirken yalnızca toplanda % 28' inin yöneticilerinin üniversite ve daha yüksek eğitim seviyesine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 10: İşletme Kuruluşunda Gerekli Olan Borç Özkaynak Dağılımına İlişkin Bulgular

	f	%
Ticari krediler (satıcı kredileri)	160	44,5
Bankalardan alınan krediler	130	36,2
Tahvil ihracı	3	,8
Finansal kiralama (leasing)	4	1,1
Diğer	62	17,3
TOPLAM	359	100,0

Grafik 5: İşletme Kuruluşunda Gerekli Olan Borç Özkaynak Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 10 incelendiğinde Katılımcıların 25 tanesi bu soruya cevap vermezken cevap verenlerin 359 işletme kuruluşunda %44.5 Ticari krediler ile sağladıkları borç özkaynak dağılımı vardır. Bunun yanında % 36.2'si Bankalardan alınan kredilerle, % 0.8'i Tahvil ihracı ile, % 1.1' i Finansal kiralama ile, % 17.3'ü diğer şeklinde tespit edilmiştir.

Tablo 101: İşletmelerde Finansman Sorunlarının Çözümünde Kaynak Sorunu Ne Sıklık İle Yaşandığına İlişkin Bulgular		
	f	%
Hiç yaşanmıyor	30	7,8
Kısmen yaşıyor	133	34,8
Ara sıra yaşıyor	160	41,8
Sık sık yaşıyor	56	14,6
Hep yaşıyor	4	1,0
TOPLAM	383	100,0

Tablo 11 incelendiğinde Katılımcıların 1'i bu soruya cevap vermezken 383'ünün % 92.2' si finansman sorunlarının çözümünde kaynak sorunu yaşamakta olduğu görülmüştür.

Tablo 112: İşletmelerde En Çok Karşılaşılan İçsel Finansal Problemlerinin Neler Olduğuna İlişkin Bulgular		
	f	%
Kredi teminindeki güçlükler	65	19,0
Özkaynak oluşturmama	36	10,6
Yeni sabit yatırımların finanse edememesi	54	15,8
Alacak tahsilinde karşılaşılan güçlükler	153	44,9
İşletme sermayesi ihtiyacının finanse edilememesi	33	9,7
TOPLAM	341	100,0

Tablo 12 'de görüldüğü üzere Katılımcıların %44.9' u Alacak tahsilinde güçlükler yaşamaktadır. % 19.0' ı Kredi temininde güçlük yaşamakta, % 10.6'sı özkaynak oluşturmamaktadır. % 15.8' i kaynakları Yeni sabit yatırımlara finanse edemezken, % 9.7' si İşletme sermayesi ihtiyacını finanse edememekte olduğu görülmüştür.

Tablo 123:İşletmelerin Bankalar İle Çalışma Sıklığına İlişkin Bulgular		
	f	%
Hiç çalışılmıyor	21	5,5
Gerektiğinde çalışıyor	109	28,6
Bazen çalışıyor	65	17,0
Sık sık çalışıyor	124	32,5
Sürekli çalışıyor	63	16,5
TOPLAM	382	100,0

Tablo 13. incelendiğinde Katılımcıların 2' si bu soruya cevap vermezken 382'sinin % 5.5'i bankalarla hiç çalışmamasına karşın, % 28.6' sı gerektiğinde, % 17.0' ı bazen, % 32.5'i sık sık, % 16.5'i sürekli çalışmakta olduğu görülmüştür.

Tablo 134: İşletmelerin Banka Kredisi Kullanma Durumuna İlişkin Bulgular		
	f	%
Hiç kullanmıyoruz	40	10,5
Gerektiğinde kullanıyoruz	154	40,4
Bazen kullanıyoruz	130	34,2
Sık sık kullanıyoruz	45	11,8
Sürekli kullanıyoruz	12	3,1
TOPLAM	381	100,0

Tablo 14 değerlendirildiğinde Katılımcıların 3'ü bu soruya cevap vermezken, 381' inin %10.5'i hiç kredi kullanmadığı görülmüştür. Buna karşın gerektiğinde kullanan işletme oranı %40.4, bazen kullanan işletme oranı %34.2, sık sık kullanan işletme oranı %11.8, sürekli kullanan işletme oranı ise %3.1'dir. Bulgular göre işletmelerin yaklaşık %90'ı kredi sürecinden geçmekte olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 145: Banka Kredisi Kullanmayan İşletmelerin Banka Kredisi Kullanmama Sebeplerine İlişkin Bulgular		
	f	%
Özkaynakların yeterli olması	17	27,0
Yüksek kredi maliyetleri	12	19,0
Teminat göstermenin yarattığı sıkıntılar	14	22,2
Dini inanış gereği	20	31,7
Diğer	0	0
TOPLAM	63	100,0

Tablo 15’ de görüldüğü üzere Katılımcıların %27’ si özkaynakları yeterli olduğu için, %19’u yüksek kredi maliyetlerinden dolayı, %22.2’ si Teminat göstermenin yarattığı sıkıntıdan dolayı ve % 31.7’sinin dini inanış gereği kredi kullanmamakta olduğu görülmüştür.

Tablo 156: Banka Kredisi Kullanan İşletmelerin Kullandıkları Kredi Türüne İlişkin Bulgular		
	f	%
İşletme kredisi	242	72,8
Yatırım kredisi	28	8,4
İhracat kredisi	8	2,4
Rotatif Kredi	50	15,1
Diğer	4	1,2
TOPLAM	332	100,0

Tablo 16 incelendiğinde Katılımcıların 54 tanesi bu soruya cevap vermezken 332'sinin %72.8'i işletme kredisi % 8.4'ü Yatırım kredisi, % 2.4'ü İhracat kredisi, % 15.1' i Rotatif Kredi, % 1.2' si Diğer kredilerden kullanmakta olduğu görülmüştür.

Tablo 167: İşletmelerin Kredi Kullanırken Tercih Ettikleri Vadeye İlişkin Bulgular		
	f	%
12 ay	58	16,9
13 – 24 ay	186	54,2
25 – 36 ay	90	26,2
37 – 48 ay	4	1,2
49 – 60 ay	5	1,5
TOPLAM	343	100,0

Tablo 17 değerlendirildiğinde Katılımcıların 41'i bu soruya cevap vermezken 343 'ünün %54.2'si 13-24 ay süreli kredileri tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Tablo 178: İşletmelerin Kullandığı Kredilerin Euro Cinsinden Tutarına İlişkin Bulgular		
	f	%
100,000 EURO'dan az	232	69,3
100,000 EURO - 1,000,000 EURO arası	92	27,5
1,000,001 EURO - 5,000,000 EURO arası	3	0,9
5,000,001 EURO - 50,000,000 EURO arası	5	1,5
50,000,000 EURO'dan fazla	3	,9
TOPLAM	335	100,0

Tablo 18’ da görüldüğü üzere Katılımcıların 49’u bu soruya cevap vermezken 335’ inin %69.3’ü 100.000 EURO dan az kredi kullanmakta olduğu görülmüştür.

Tablo 19: İşletmelerin Banka Kredisi Kullanırken En Sık Verdikleri Teminat Türüne İlişkin Bulgular		
	f	%
İpotek	216	63,5
Çek, senet, hazine bonosu	25	7,4
Şahsi kefalet	94	27,6
Kredi Garanti Fonu tarafından verilen garanti ve kefalet	4	1,2
Diğer	1	,3
TOPLAM	340	100,0

Tablo 19 incelendiğinde Katılımcıların 44’ü bu soruya cevap vermezken 340’ının %63.5’inin kullandığı teminat türünün ipotek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18: İşletmelerin Kredi Kullanımında Karşılaştıkları Güçlüklerle İlişkin Bulgular

	f	%
Geri ödeme güçlüğü	58	17,7
Kredi maliyeti yüksekliği	155	47,3
Teminat gösterme zorluğu	59	18,0
Özsermaye yetersizliği	10	3,1
Kredi kullanımında teşviklerin yetersizliği	45	13,8
TOPLAM	327	100,0

Tablo 20’de görüldüğü üzere Katılımcıların 57’ si bu soruya cevap vermezken 327’ sinin en çok mağduriyet yaşadığı konu % 47.3 oranı ile kredilerin maliyetlerinin yüksekliği olduğu görülmüştür.%17.7’ si geri ödeme güçlüğü yaşarken, % 18.0’ Taminat gösterme zorluğu yaşamakta, Öz sermaye yetersizliği sorunu % 3.1 oranda olduğu, yine % 13.8’ Kredi kullanırken teşviklerin yetersizliğinden dolayı güçlük çekmekte oldukları görülmüştür.

Tablo 19: İşletmelerin Sermaye Yapılarına İlişkin Bulgular

	f	%
Tamamen özkaynak	165	43,7
Ağırlıklı olarak özkaynak	191	50,7
Ağırlıklı olarak yabancı kaynak	8	2,1
Tamamen yabancı kaynak	0	0
Eşit olarak özkaynak ve yabancı kaynak	13	3,4
TOPLAM	377	100,0

Tablo 21. incelendiğinde Katılımcıların %50.7'sinin sermaye yapısı Ağırlıklı olarak özkaynak, %43.7'sinin tamamen özkaynak olduğu tespit edilmiştir. Bu durum yine Tablo 3.16 daki gibi özsermaye yönünden KOBİ'lerin güçlü olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda borca güvenmediklerinin göstergesidir. Ancak bu durum AOSM' de artışa neden olmaktadır.

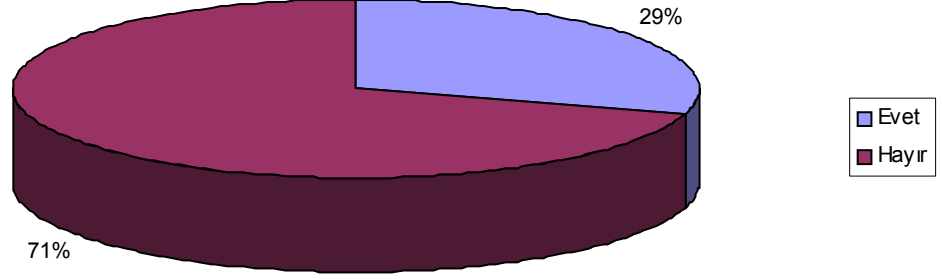
Tablo 202: İşletmelerin Yıllık Toplan Cirolarının Euro Cinsinden Tutarına İlişkin Bulgular		
	f	%
100,000 Euro'dan az	197	52,4
100,000 EURO - 1,000,000 EURO arası	143	38,0
1,000,001 EURO - 5,000,000 EURO arası	28	7,4
5,000,001 EURO - 50,000,000 EURO arası	8	2,1
50,000,000 EURO'dan fazla	0	0
TOPLAM	376	100,0

Tablo 22 incelendiğinde Katılımcıların 7' si bu soruya cevap vermezken 377'sinin %50.7'sinin sermaye yapısı Ağırlıklı olarak özkaynak, %43.7'sinin tamamen özkaynak olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 213: İşletmelerin Finansal Kaynaklarını Hangi Alanlarda Değerlendirdiğine İlişkin Bulgular		
	f	%
Stok finansmanı	166	45,1
Alacak finansmanı	19	5,2
Borç ve kredi ödeme	89	24,2
Taşıt makine ve ekipman alımı	78	21,2
Asıl faaliyet alanı dışı yatırım	16	4,3
TOPLAM	367	100,0

Tablo 23.'de bakıldığında Katılımcıların 17' si bu soruya cevap vermezken 367' sinin %45.1'i finansal kaynaklarını stok finansmanında değerlendirmekte olup, % 5.2'si Alacak finansmanında, % 24.2' si Borç ve kredi ödemede, %21.2' si Taşıt makine ve ekipman alımında, % 4.3' ü Asıl faaliyet alanı dışında yatırımda kullanmakta olduğu görülmüştür.

Tablo 224: İşletmelerin Basel II İle İlgili Bilgilerinin Olup Olmadığına İlişkin Bulgular		
	f	%
Evet	111	29,4
Hayır	267	70,6
TOPLAM	378	100,0

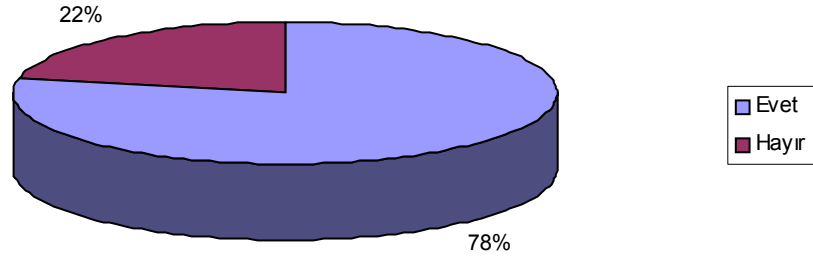

Grafik 6: İşletmelerin Basel II İle İlgili Bilgilerinin Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Grafik 6’da ve Tablo 24 incelendiğinde Katılımcıların 6’ sı bu soruya cevap vermezken 378’ inin % 70.6’sı Basel hakkında bilgi sahibi olmadığı yalnızca % 29.4’ ü Basel II ile bilgiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bundan sonraki sorular Basel II hakkında bilgi sahibi olanlar tarafından cevaplandırılmıştır.

Tablo 235: İşletmelerin Kullanacakları Banka Kredilerinde Kredi Derecelendirmesine Tabi Tutulmaları Konusunda Bilgi Sahibi Olup Olmadıklarına İlişkin Bulgular		
	f	%
Evet	87	78,4
Hayır	24	21,6
TOPLAM	111	100,0

Grafik 7: İşletmelerin Kullanacakları Banka Kredilerinde Kredi Derecelendirmesine Tabi Tutulmaları Konusunda Bilgi Sahibi Olup Olmadıklarına İlişkin Bulgular

Tablo 25 incelendiğinde Basel ile ilgili bilgi sahibi olanların çoğu (%78.4'ü) kredi derecelendirmesi konusunda bilgi sahibi iken % 21.6' sı kredi derecelendirmesi konusunda bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 246: Basel II İle İlgili Bilgiyi Nereden Edindiklerine İlişkin Bulgular		
	f	%
Bankamdan	25	23,2
Ticaret ve Sanayi Odasından	3	5,6
KOSGEB' den	10	2,8
Medyadan	64	59,3
Diğer	6	5,6
TOPLAM	108	100,0

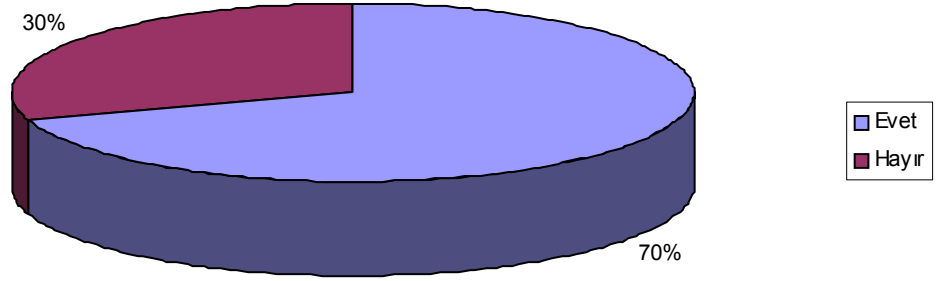
Tablo 26 incelendiğinde Katılımcıların 3' ü bu soruya cevap vermezken 198' inin %59.3'ü Basel II ile ilgili bilgiyi Medyadan, % 23.2' si Bankadan, %6' sı

Ticaret ve Sanayi Odasından, % 2.8' i KOSGEB' den % 5.6.' sı Diğer yerlerden aldığı görülmüştür.

Tablo 257: İşletmelerin Basel II Kapsamında Kabul Edilmesi Ön Görülen Teminatlardan En Çok Hangisinin Kullanıldığına İlişkin Bulgular		
	f	%
Nakit – Altın	57	54,8
Hisse senedi	1	1,0
Tahvil	2	1,9
Yatırım fonları	5	4,8
Borçlanma senetleri	39	37,5
TOPLAM	104	100,0

Tablo 27.'de görüldüğü üzere Katılımcıların 7' si bu soruya cevap vermezken 104' ünün % 54.6'sı Basel II' nin kabul ettiği teminat türlerinden nakit ve altını, % 1.0' ı Hisse senedini, % 1.9'u Tahvili, % 4.8'i Yatırım fonlarını, % 37.5' i Borçlanma senetlerini kullanmakta olduğu görülmüştür.

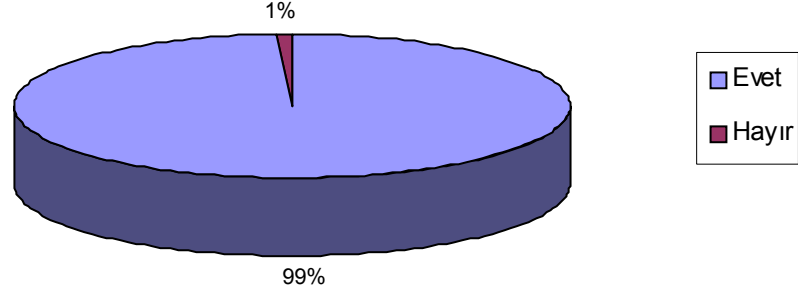
Tablo 268: İşletmelerin Basel II'ye Uyum Sürecinde Teknik İdari Mali Danışmanlık Ve Bilgi Desteği Almayı Düşünüp Düşünmediklerine İlişkin Bulgular		
	f	%
Evet	77	70,0
Hayır	33	30,0
TOPLAM	110	100,0

Grafik 8: İşletmelerin Basel II'ye Uyum Sürecinde Teknik İdari Mali Danışmanlık Ve Bilgi Desteği Almayı Düşünüp Düşünmediklerine İlişkin Bulgular

Tablo 28’de görüldüğü üzere Katılımcıların 1’ i bu soruya cevap vermezken 110’ unun çoğu (%70.0’ı) Basel II’ ye uyum sürecinde idari teknik mali danışmanlık ve bilgi desteği almayı düşünmekte olduğu tespit edilmiştir.

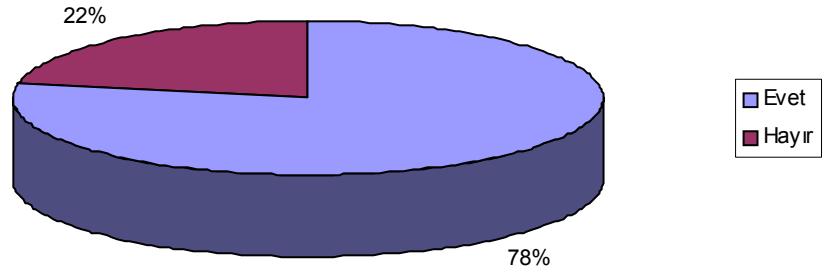
Tablo 29: İşletmelerin Basel II Uygulamasına Geçiş Aşamasında Teminat Sorunlarının Çözümünde Kamu Otoritelerinden Destek Beklentilerine İlişkin Bulgular		
	f	%
Evet	109	99,1
Hayır	1	,9
TOPLAM	110	100,0

Grafik 9: İşletmelerin Basel II Uygulamasına Geçiş Aşamasında Teminat Sorunlarının Çözümünde Kamu Otoritelerinden Destek Beklentilerine İlişkin Bulgular

Tablo 29 incelendiğinde Katılımcıların 1' i bu soruya cevap vermezken 110' unun %99.1'i teminat sorunlarının çözümünde kamu otoritelerinden destek beklemekte olduğu görülmüştür. Grafik 9 incelendiğinde daha açık bir şekilde görülmektedir.

Tablo 30: İşletmelerin Basel II' nin Öngördüğü Teminat Yapılarını Oluşturabilme Durumlarına İlişkin Bulgular		
	f	%
Evet	86	78,2
Hayır	24	21,8
TOPLAM	110	100,0

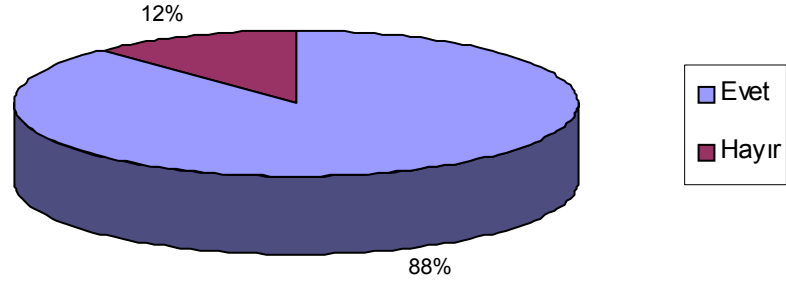

Grafik 10: İşletmelerin Basel II' nin Öngördüğü Teminat Yapılarını Oluşturabilme Durumlarına İlişkin Bulgular

Grafik 10' da görüldüğü üzere Katılımcıların 1' i bu soruya cevap vermezken 110' unun %78.2'si Basel II'nin öngördüğü teminat yapısını oluşturabileceklerini ifade ederken, %21.8'i henüz oluşturamayacağını ifade ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 31: İşletmelerin Basel II Uyum Sürecinde Alınması Gereken Önlemlerden Biri Esas Faaliyet Konusunda Çalışmak Olduğunu Bilip Bilmediklerine İlişkin Bulgular

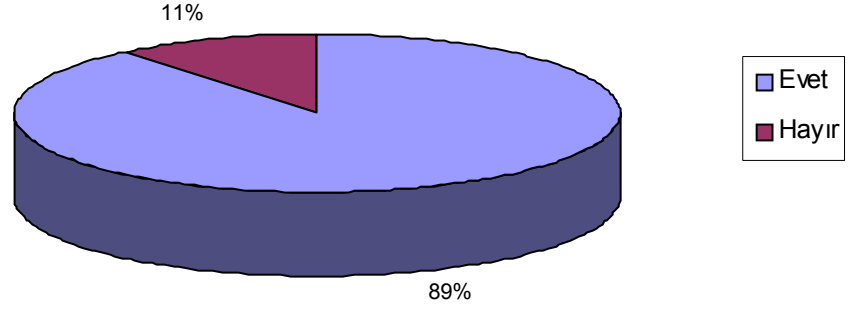
	f	%
Evet	97	88,2
Hayır	13	11,8
TOPLAM	110	100,0

Grafik 11: İşletmelerin Basel II Uyum Sürecinde Alınması Gereken Önlemlerden Biri Esas Faaliyet Konusunda Çalışmak Olduğunu Bilip Bilmediklerine İlişkin Bulgular

Tablo 31’de görüldüğü üzere Katılımcıların 1’ i bu soruya cevap vermezken 110’ unun %88.2’si Basel II sürecinde asıl faaliyet konusunda faaliyet göstermek olduğunu bildiği tespit edilmiştir.

Tablo 32: İşletmelerin Basel II Uyum Sürecinde Sermaye Yapılarını Güçlendirebilme Durumlarına İlişkin Bulgular		
	f	%
Evet	98	89,1
Hayır	12	10,9
TOPLAM	110	100,0

Grafik 12: İşletmelerin Basel II Uyum Sürecinde Sermaye Yapılarını Güçlendirebilme Durumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 32’ de görüldüğü üzere Katılımcıların 1’ i bu soruya cevap vermezken 110’ unun %89.1’i sermaye yapılarını güçlendirebileceklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Tablo 273: İşletmelerin Kurumsallaşmaya Ne Zaman Geçebileceklerine İlişkin Bulgular

	f	%
Hazırız	20	18,0
1 Yıl	30	27,0
2 Yıl	33	29,7
3 Yıl	15	13,5
4 Yıl ve daha uzun	13	11,7

TOPLAM	111	100,0
--------	-----	-------

Tablo 33 değerlendirildiğinde Katılımcıların (Kurumsallaşma; işletme yönetiminin profesyonel kişilerce yönetilmesi algılanmaktadır.) % 18.0'ı kurumsallaşmışken, % 27' si bir yıl içinde, % 29.7'si iki yıl içinde, %13.5'i üç yıl içinde, % 11.7'si dört yıl içinde kurumsallaşabileceklerini belirtmiş oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 284: İşletmelerin Uluslararası Standartta Şeffaf Mali Tablolar Hazırlayabilme Durumlarına İlişkin Bulgular		
	f	%
Zaten hazırlıyoruz	23	20,7
1 yıl	33	29,7
2 yıl	37	33,3
3 yıl	12	10,8
4 yıl ve daha uzun	6	5,4
TOPLAM	111	100,0

Tablo 34.'da görüldüğü üzere Katılımcıların % 20.7'si uluslararası standartlarda şeffaf mali tablolar hazırlıyorken, %29.7' si bir yıl içinde, %33.3' ü 2 yıl içinde, %10.8'i üç yıl içinde %6.4'ü 4 yıl ve daha uzun sürede hazırlayabileceklerini belirtmiş oldukları görülmüştür.

Tablo 295: İşletmelerin Basel II Kapsamında İstenilen Şartları Ne Kadar Sürede Yerine Getireceğine İlişkin Bulgular		
	f	%
Hazırız	20	18,5
1 Yıl	38	35,2
2 Yıl	33	30,6
3 Yıl	12	11,1
4 Yıl ve daha uzun	5	4,6
TOPLAM	108	100,0

Tablo 35’ ya göre Katılımcıların 3’ ü bu soruya cevap vermezken 108’ inin % 18.5’i Basel II kapsamında istenilecek şartları yerine getirmeye hazır % 35.2’si bir yıl içinde, %30.6’sı iki yıl içinde, %11.1’i üç yıl içinde, %4.6’sı dört yıl ve daha uzun bir sürede yerine getirebileceklerini belirttikleri tespit edilmiştir.

Tablo 306: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle Yöneticinin Eğitim Seviyesi Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular										
	Yöneticinin eğitim seviyesi									
	İlkokul		Lise		Üniversite		Y.Lisans/ Doktora		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	10	9,3	47	28,8	52	52,5	2	33,3	111	29,5
Hayır	98	90,7	116	71,2	47	47,5	4	66,7	265	70,5
TOPLAM	108	100,0	163	100,0	99	100,0	6	100,0	376	100,0

Tablo 36 incelendiğinde Katılımcılardan Basel II ile ilgili bilgisi olan yöneticiler daha çok üniversite ve üstü eğitim seviyesine sahip olanlarken, bilgisi olmayan yöneticilerin çoğu ilk ve orta dereceli eğitim seviyesine sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 317: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmenizde Finansman Sorunlarının Çözümünde Kaynak Sorunu Yaşanıp Yaşanmadığına İlişkin Bulgular												
	İşletmenizde finansman sorunlarının çözümünde kaynak sorunu yaşıyor mu?											
	Hiç Yaşanmıyor		Kısmen Yaşanıyor		Ara Sıra Yaşanıyor		Sık Yaşanıyor		Sık Hep Yaşanıyor		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	7	23,3	36	27,7	50	31,6	17	30,9	1	25,0	111	29,4
Hayır	23	76,7	94	72,3	108	68,4	38	69,1	3	75,0	266	70,6
TOPLAM	30	100,0	130	100,0	158	100,0	55	100,0	4	100,0	377	100,0

Tablo 37’de görüldüğü üzere Katılımcılardan kaynak sorunu yaşayanlar daha çok Basell II ile ilgili bilgi sahibi olmayanlardır. Bilgi sahibi olan bölge KOBİ’ leri kaynak bulmada güçlük yaşama oranları daha düşüktür

Tablo 328: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmelerin Banka Kredisi Kullanma Durumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular												
	Banka kredisi kullanıyor musunuz?											
	Hiç kullanmıyoruz		Gerektiğinde kullanıyoruz		Bazen kullanıyoruz		Sık sık kullanıyoruz		Sürekli kullanıyoruz		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	2	5,4	40	26,3	39	30,0	24	53,3	6	50,0	111	29,5
Hayır	35	94,6	112	73,7	91	70,0	21	46,7	6	50,0	265	70,5
TOPLAM	37	100,0	152	100,0	130	100,0	45	100,0	12	100,0	376	100,0

Tablo 38 incelendiğinde Katılımcıların Basel II ile ilgili bilgi sahibi olsun yahut olmasın genel olarak kredi kullandığı yönünde oldukları görülmüştür.

Tablo 39: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmelerin Mevcut Bankalardan Kullandıkları Kredinin Euro Cinsinden Tutarına İlişkin Bulgular								
	Mevcut bankalardan kullandığınız kredinin euro cinsinden tutarı nedir?							
	100.000 € dan az		100.000-1.000.000 € arası		1.000.000 € dan fazla		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	55	23,7	48	52,7	4	36,4	107	32,0
Hayır	177	76,3	43	47,3	7	63,6	227	68,0
TOPLAM	232	100,0	91	100,0	11	100,0	334	100,0

Tablo 39 incelendiğinde Basel II ile ilgili bilgi sahibi olanlar banka kredisini daha çok 100.000- 1.000.000 € arasında tercih ettikleri görülmüştür.

Tablo 33: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletme Büyüklüklerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular												
	İşletmenizde çalışan sayısı kaçtır?											
	1 - 9		10-49		50-99		100-150		151-250		TOPLAM	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%
Evet	42	17,9	46	44,2	16	57,1	6	60,0	0	0	110	29,3
Hayır	192	82,1	58	55,8	12	42,9	4	40,0	0	0	266	70,7
TOPLAM	234	100,0	104	100,0	28	100,0	10	100,0	0	0	376	100,0

Tablo 40 incelendiğinde Katılımcıların 100 – 150 arasında eleman çalıştıranların %60' ı Basel II ile ilgili bilgi sahibi olduğu gözlenmiştir.1 – 9 arasında eleman çalıştıranların %82,1' i Basel II ile ilgili bilgi sahibi olmadığı görülmüştür..

Tablo 41: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmelerdeki Yönetimin Kim(ler) Tarafından Yürütüldüğüne İlişkin Bulgular												
	İşletmenizde yönetim kim(ler) tarafından yürütülmektedir?											
	Ortaklar tarafından		Aile fertleri tarafından		Profesyonel yöneticiler tarafından		Aile fertleri ve ortaklar tarafından		Aile fertleri ve profesyonel yöneticiler tarafından		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	34	33,0	39	18,3	12	70,6	10	58,8	16	59,3	111	29,4
Hayır	69	67,0	174	81,7	5	29,4	7	41,2	11	40,7	266	70,6
TOPLAM	103	100,0	213	100,0	17	100,0	17	100,0	27	100,0	377	100,0

Tablo 41 incelendiğinde Profesyonel yöneticiler tarafından yönetilen işletmelerin %70,6'sı Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmeler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aile fertleri tarafından yönetilen işletmelerin %81,7'sinin Basel II hakkında bilgi sahibi olmayan işletmelerin olduğu görülmüştür.

Tablo 34: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmelerin Kredi Kullanımında Karşılaştıkları Güçlüklerin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

	Kredi kullanımında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?									
	Geri ödeme güçlüğü		Kredi maliyeti yüksekliği		Teminat gösterme zorluğu		Öz sermaye yetersizliği		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	6	10,5	54	10,5	20	34,8	19	34,5	99	30,5
Hayır	51	89,5	101	65,2	38	65,5	36	65,5	226	69,5
TOPLAM	57	100,0	155	100,0	58	100,0	55	100,0	325	100,0

Tablo 42 incelendiğinde Katılımcılardan kredi kullanımında karşılaştıkları güçlüklerden geri ödeme güçlüğü çeken işletmelerin %10,5 Basel II ile ilgili bilgisi olanlar, %89,5’ Basel II ile ilgili bilgisi olmayanlar olduğu görülmektedir.

Tablo 35: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmelerin Sermaye Yapılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

	Sermaye yapınız nasıldır?									
	Tamamen özkaynak		Ağırlıklı olarak özkaynak		Ağırlıklı olarak yabancı kaynak		Eşit olarak özkaynak ve yabancı kaynak		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	25	15,2	75	39,3	5	62,5	5	38,5	110	29,3
Hayır	139	84,8	116	60,7	3	37,5	8	61,5	266	70,7
TOPLAM	164	100,0	191	100,0	8	100,0	11	100,0	376	100,0

Tablo 43’ de görüldüğü üzere Sermaye yapıları tamamen özkaynak olan işletmelerin %84,8’i Basel II hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmüştür.

Tablo 36: Basel II Hakkında Bilginin Olup Olmaması İle İşletmelerin Yıllık Toplam Cirolarına (Euro Olarak) İlişkin Bulgular										
	Yıllık toplam cironuz (Euro olarak) Ne kadardır?									
	100.000 € dan az		100.000- 1.000.000 € arası		1.000.001- 5.000.000 € arası		5,000,001 50,000,000 € arası		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	27	13,7	64	45,1	16	57,1	4	50,0	111	29,6
Hayır	170	86,3	78	54,9	12	42,9	4	50,0	264	70,4
TOPLAM	197	100,0	142	100,0	28	100,0	8	100,0	375	100,0

Tablo 44 incelendiğinde Katılımcıların 1 000 000 – 5 000 000€ arasında ciroya sahip işletmelerin %57.1'i Basel II ile ilgili bilgi sahibi olan işletmeler olduğu 100 000€2 dan az ciroya sahi işletmelerden %86, Basel II hakkında bilgi sahibi olmayan işletmeler olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerin tümünde olduğu gibi Türkiye’de de önemini artıran KOBİ’ ler uluslararası piyasalarda yaşanan gelişmeler, teknoloji alanındaki yenilikler, rekabet koşullarındaki hızlı değişim ve finans sektöründe oluşturulan küresel düzenlemelerden doğrudan ya da dolaylı yoldan etkilenmeye başlamıştır. KOBİ’ lerin işsizliğin azaltılması, yeni istihdam alanlarının yaratılmasında oynadıkları rol, piyasa koşullarında meydana gelen değişime hızlı uyum sağlayabilmeleri ve esnek bir yapıya sahip olmaları sürdürülebilir kalkınmaya katkı süreçlerini hızlandırmaktadır. İşletmelerin büyük bir kısmı KOBİ’ lerden oluşan ülkeleri, standart bir sermaye yapısı oluşturmaya iten ekonomik sorunlar yaşanmaktadır. Basel Komitesi de 1974’ ten bu yana yaptığı standartlar ve çeşitli düzenlemelerle sürece katkı sağlamaya çalışmaktadır.

Basel Komitesi tarafından yayınlanan ilk standart olan Basel I, risk yönetimi düşüncesini ve uygulamasını dünyaya tanıtmış olmakla beraber, hızla gelişen uluslararası finansal sistem, bankaların gittikçe daha karmaşık organizasyonlar haline gelmesine ve fonksiyonların çeşitlenmesine yol açmıştır. Basel I’ in KOBİ’ lere ilişkin özel hükümlerden yoksun olduğu için uygulamada yetersiz kaldığını görülmüştür. Basel I yaklaşımına piyasa riski ile operasyonel risk kavramları da dahil edilerek riske duyarlılığın daha fazla ön plana çıktığı ortak bir risk derecelendirme sistemi olan Basel II Düzenlemeleri, 2004 yılında yayınlanmıştır. KOBİ’ ler bu kapsamda “yıllık satış hasılatı 50 milyon Euro’yu geçmeyen” işletmeler olarak sınırlandırılırken; Türkiye’ de geçerli olan tanımlamada “250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı 25 milyon TL’ yi aşmayan” işletmeler olarak ifade edilmiştir.

Basel II derecelendirme sistemine tabi tutulacak olan KOBİ’ ler risk seviyelerine göre kredi notu almaları ve yüksek kredi notuna sahip olanların düşük maliyetle kredi temin etmesi söz konusudur.

Çalışmada İç Anadolu Bölgesi (Aksaray, Çankırı, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde ve Yozgat) illerindeki 384 işletme üzerine anket uygulanarak, işletme yöneticilerinin Basel II' ye yönelik algıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Buna göre;

İşletmelerin; % 29.2' sinin 6-10 yıl arasında faaliyet gösterdikleri, % 62.3' ü 1–9 eleman sayısına sahip olduğu, % 56,4'ünün aile fertleri tarafından yönetilmekte olduğu, İşletme yöneticilerinin eğitim seviyelerinin % 28. 8 ' i ilköğretim, %43,2'si lise, %26. 4'ü üniversite, %2'sinin yüksek lisans ve doktora mezunu olduğu, İşletme kuruluşunda gerekli olan borç özsermaye dağılımında %44,5 ticari kredilerden, % 36,2 bankadan alınan kredilerden, %19.2' sinin diğer kaynaklardan sağlandığı tesbit edilmiştir. İşletmelerin %92,2 sinin finansman sorunlarının çözümünde sorun yaşadıkları %44,9' u yapısal finansal problemlerden alacak tahsilinde karşılaşılan güçlüklerle karşılaştıkları, işletmelerin %94,5'inin bankalarla çalışmasına karşın %5.5 'inin bankalar ile çalışmadığı görülmektedir.

İşletmelerden %10,5 'i hiç banka kredisi kullanmadığı bunun nedeninin % 31,7'sinin dini inanış gereği, % 19' unun yüksek kredi maliyetleri, %27' sinin özkaynaklarının yeterli olması, %22.2' sinin teminat göstermenin yarattığı sıkıntılar sebebi ile kredi kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

İşletmelerden; %72,8'i işletme kredisi, %8.4'ü yatırım kredisi, %2.4'ü ihracat kredisi, %15.1' inin rotatif kredi kullandığı, işletmelerden %54,2'sinin 13–24 ay vade tercih ettiği, işletmelerin %96,8'inin 1 000 000 € 'ya kadar kredi kullandığı, %63.2'sinin ipotek, %7.4'ünün çek, senet, hazine bonosu, %27.6'sının şahsi kefalet, %1.2'sinin KGF, %0.3'nün diğer teminat araçlarını kullandığı, işletmelerin kredi kullanırken %17,7'sinin geri ödeme güçlüğü, %47.3'ünün kredi maliyeti yüksekliği, %18'inin teminat gösterme zorunluluğu, %3.1'inin özsermaye yetersizliği, %13.8'inin kredi kullanırken teşviklerin yetersizliği nedeniyle güçlükler yaşadığı işletmelerin %43,7'si tamamen özkaynak, %50.7'si ağırlıklı olarak özkaynak, %

2.1'i ağırlıklı olarak yabancı kaynak, %3.4'ünün eşit olarak özkaynak ve yabancı kaynaktan oluşan sermaye yapısına sahip olduğu görülmüştür.

İşletmelerin finansal kaynaklarını %45.1'inin stok finansmanı, %5.2'sini alacak finansmanında, %24.2'si borç ve kredi ödemedi, %21.2'si taşıt makine ve ekipman alımında, %4.3'ünün de asıl faaliyet dışındaki sektörlerle yatırım yaparak değerlendirdiği gözlenmiştir.

Ayrıca;

- İşletmelerin %29,4'ünün Basel II ile ilgili bilgi sahibi olduğu, %70.6'sının Basel II ile ilgili bilgi sahibi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin %78,4'ünün derecelendirmeye tabi tutulacaklarını bildikleri, %21.6'sının derecelendirme ile ilgili bilgilerinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin %23.2'sinin banka, %5.6'sının ticaret ve sanayi odaları, %2.8'inin KOSGEB, %59.3'ünün medya, %5.6'sının diğer yerler tarafından bilgilendirildiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin %54.2'sinin nakit ve altını, %1'inin hisse senedini, %1.9'unun tahvili, %4.8'inin yatırım fonlarını, %37.5'inin hazine bonusu ve devlet tahvilini teminat aracı olarak kullandığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin %70'inin Basel sürecinde danışmanlık hizmeti almayı düşündüğü, %30'unun düşünmediği tespit edilmiştir.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin %99,1'i Basel sürecinde kamu otoritelerinden destek bekledikleri sonucu tespit edilmiştir.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin %78,2'sinin Basel II' nin öngördüğü teminat yapısını oluşturabileceklerini ifade ederken %21,8'inin oluşturamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin %88,2'sinin Basel II uyum sürecinde alınması gereken önlemlerden biri olan asıl faaliyet konusunda çalışma olduğunu bildikleri sonucuna ulaşılmıştır.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin %89,1'inin Basel II uyum sürecinde sermaye yapılarını güçlendirebileceği tespit edilmiştir.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin %18'inin kurumsallaşmış olduğu % 82'sinin 4 yıl içerisinde departmanlar oluşturarak yönetimi profesyonel kişilere bırakma şeklinde algılanan kurumsallaşma sürecine gireceği sonucuna ulaşılmıştır.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin %20,7'sinin uluslararası standartta şeffaf mali tablo hazırladıklarını %79,3'ünün 4 yıl içerisinde uluslararası standartta şeffaf mali tablolar hazırlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin %18.5'i Basel II de istenen şartları yerine getirmeye hazır iken %81,8'inin 4 yıl içerisinde yerine getireceği sonucuna ulaşılmıştır.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin yöneticilerin eğitim seviyelerinin üniversite ve yüksek lisans-doktora olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin finansman sorunlarının çözümünde kaynak sorunu Basel II hakkında bilgi sahibi olmayan işletmelere oranla %53.5 daha az yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- 100 000 – 1 000 000€ arası kredi kullanan işletmelerin %52,7'si Basel II hakkında bilgi sahibi olduğu görülmüştür.
- 100 000€ dan az kredi kullanan işletmelerin %76.3'ü Basel II hakkında bilgi sahibi olmayan işletmeler olduğu görülmüştür.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olmayan işletmelerin daha az eleman çalıştırdığı eleman sayıları arttıkça basel II hakkında bilgi sahibi olma oranlarının arttığı gözlemlenmiştir.
- Profesyonel yöneticiler tarafından yönetilen işletmelerin %70,6'sı Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmeler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Aile fertleri tarafından yönetilen işletmelerin %81,7'sinin Basel II hakkında bilgi sahibi olmayan işletmelerin olduğu görülmüştür.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olan işletmelerin olmayanlara göre kredi kullanırken karşılaştıkları güçlük oranları daha düşüktür.
- Sermaye yapıları ağırlıklı olarak yabancı kaynaktan oluşan işletmelerin %62,5'i Basel II hakkında bilgi sahibi olduğu görülmüştür
- Sermaye yapıları tamamen özkaynak olan işletmelerin %84,8'i Basel II hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmüştür.
- Yıllık toplam cirosu 100 000€ dan az işletmelerin %86,3'ü Basel II hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmüştür.
- Yıllık toplam cirosu 1 000 000 – 5 000 000€ arası olan işletmelerin %57,1'i Basel II hakkında bilgi sahibidir.

Çalışmanın sonuçları dikkate alındığında işletmelere Basel II sürecine hazırlık aşamasında aşağıdaki şartları sağlamaları gerektiği önerilir:

- Basel II' nin öngördüğü değişiklikleri takip etmeleri ve bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.
- Basel II hakkında bilgi sahibi olmayan işletmelerin yönetimlerini daha profesyonel kişilerce yürütmeleri gerekmektedir.
- Finansal kaynaklarını stok finansmanında kullanan işletmelerin maliyetleri düşürmek üzere bu kaynakları yaşanan alacak tahsili güçlüklerini çözmek üzere alacak finansmanına yönlendirmeleri uygun olacaktır.
- Bankalar ile hiç çalışmayan işletmelere bankalar ile çalışmaya başlaması gerekmektedir.
- İşletmeler bünyesinde eğitim seviyesi daha yüksek personeller istihdam etmeleri gerekmektedir.
- Basel II' nin perakende portföyde yer alan işletmelere uygulanacak olan %75 risk ağırlığının işletmelere ilgili otoritelerce anlatılmasının yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

- Sonuçlar incelendiğinde işletmelerin perakende portföyde yer aldıkları için eleman sayıları, kullanılan kredi tutarı ve cironun artışını sağlamak ve daha profesyonel bir yapı oluşturmak için birleşmeleri önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Kitaplar ve Makaleler

AKDOĞAN, Asuman (2000), "Aile İşletmelerinin Özellikleri ve Aile İşletmelerinde Kurumsallaşma İhtiyacı" E.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 16, s.32.

AKIN, H. Bahadır (1995), Büyüme Sürecinde Küçük ve Orta Boy İşletmelerde Yönetim Organizasyon ve Karaman Sanayisinde Bir Uygulama, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

AKSEL, H. Kağan (2001), “Finansal Kurumlarda Operasyonel Riskin Ölçümü”, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, 21. Baskı.

AKSOY, Tamer (2007), Derecelendirme Süreci Işığında Basel II' nin KOBİ'lere Etkileri ve KOBİ' lerce Atılması Gereken Adımlara Analitik Bir Bakış, İSMIMO, Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 84.

ALTINTAS, M. Ayhan (2006), Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, , Turhan Kitabevi, Ankara.

ARAS, Güler (2005), “Basel II Uygulamasının KOBİ'lere Etkileri Ve Geçiş Süreci”,Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Friedrich Elbert Vakfı ve Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalıştayı, İstanbul.

ATILER, Mustafa (2005), Basel I ve Basel II, Konya Ticaret Odası Etüd Araştırma Merkezi, Konya.

BABUŞÇU, Şenol (2005), Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi, Akademi Yayınları, Ankara.

BABUŞÇU, Senol (2006), Banka subesi çalışanları için Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Risk Yönetimi, TBB, İstanbul.

BABUŞÇU, Şenol (2006), “Basel II'nin Bankalara ve Şirketlere Etkileri”, Garanti Eğitim Yayınları, s:9

BAĞRIAÇIK, Atilla (1991), "Başka Ülkelerle Karşılaştırmalı Olarak Türkiye'de Küçük ve Orta Boy Firmalar", Uluslararası Sempozyum 17 Mayıs, İstanbul Sanayi Odası Araştırma Dairesi Yayın No: 1991/5, İstanbul.

BAN, Ünsal (2003), Menkul Kıymet Derecelendirme Yöntemleri ve Derecelendirme Yöntemlerinin Türkiye’ de Uygulanabilirliği, Gazi Kitabevi, Ankara.

BANK ASYA, “Basel II Karsısında KOBİ’ler”, BANKASYA Yayınları, İstanbul

BARTIN, Mustafa (18 Ekim 2003), Basel II’ nin Getirdikleri ve Düşündürdükleri, Active Academy, s.s. 2-3.

BAŞBUĞ, Ayşegül (2006) “Kobi’lerde Strateji İşbirliği İmkânları ve Uygulama Örnekleri”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

BAŞAR, Mehmet (2007), Basel II Düzenlemeleri ve KOBİ’ler, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

BDDK (2005), ‘Basel II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci’’, (<http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II>) (18.07.2008).

BDDK, (2004), “Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu”, <http://www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel/QIS-TR.pdf>.

BDDK, (2005/3) Basel II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci ABD Çalışma Raporları, BDDK Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara.

BDDK (2005b), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu: “Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme”, Araştırma Raporları, www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel.htm (Erişim Tarihi, Ağustos 2009).

BDDK (2004), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu: “Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı) Gözden Geçirilmiş Düzenleme (Türkçe Çeviri)”, http://www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel/BaselIICevirisi-14102005-16_19.pdf, (Erişim Tarihi, Ocak 2010).

BDDK (2005b), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu: “Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme”, Araştırma Raporları 2005/1, Temmuz www.bddk.org.tr/Türkçe/basel/basel.htm, (Erişim Tarihi, Ağustos 2009).

BIS, (1988) Basel Committee on Banking Supervision, International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards.

BIS, (2004), Basel Committee, Implementation of Basel II: Practical Considerations, June-2004: (<http://www.bis.org/publ/bcbs107.htm>).

BIS-Bank For International Settlements: “Basel II: The New Basel Capital Accord Second Consultative Paper.”, (2001). <http://www.bis.org/bcbs/bcbscp2.htm>, (Erişim Tarihi, Mart 2009).

BOYACIOGLU, Melek (22 Aralık 2008) Acar, Operasyonel Risk ve Yönetimi, Bankacılar Dergisi, Sayı: 43, <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi43/melek.doc>.

BOZKURT, Recep (1999), “Küresel Pazarlara Açılmak İsteyen Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uygulayabilecekleri Stratejik İşbirliği Seçenekleri ve Ortak Girişimler”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

BÖRÜ, Deniz, (1997), "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Profesyonel Yönetici Kullanımına İlişkin Bir Araştırma" Öneri Dergisi, Cilt:1, Sayı:6, ss.177-186.

ÇABUKEL, Rıdvan, (2007), Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Riski Yönetimi ve Basel II Uygulaması, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:250, Ankara.

ÇELİK, Adnan, (1997), Yeni Stratejiler Karşısında KOBİ'ler, Kahramanmaraş Ticaret Odası Yayını, Yaşar Ofset Matbaacılık, Yayını No: 97-3/1, Kahramanmaraş.

ÇETİN, Canan, (1996), ”Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi”, Der Yayınları, İstanbul.

DEĞİRMENCİ Nihal (2003), Sermaye Yeterliliği Konusundaki Basel Standartları ve Seçilmiş Bazı Ülkelerdeki Uygulamalarının Değerlendirilmesi, TCMB Uzmanlık Yeterlik Tezi, Ankara.

DİKEN, Ahmet, (2007), KOBİ'lerin Yapısal Sorunları ve Konya Sanayi Bölgesindeki işletmelerde Karşılaştırmalı Bir Araştırma (1998-2007), Nobel Yayınları, No: 1136, Ankara.

DİLEK, A. (2007), Basel II'nin Kobi Kredileri Üzerindeki Etkileri, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ekonomik Forum, (2006). Basel II ve KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri, Ege Basım, s:38, Aralık, İstanbul

ELÇİ, Hatice, (2009), Basel II Kapsamında İşletme Finansmanı Açısından Derecelendirme, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

FINDIKLI, Remzi, (29 Nisan 1983), "Küçük Sanayi İşletmelerinin Gerekliği ve Sorunları", Küçük İşletmelerin Problemleri ve Çözüm Yolları Sempozyumu, 12-13 Aralık, İstanbul.

GENÇTÜRK, Mehmet, (2006), KOBİ'lerin Makro Kredi Kanallarından Sağladıkları Finansman Kaynaklarına Basel II Uzlaşısının Etkisi ve İMKB'de Bir Araştırma, Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı Dergisi, , Sayı:1, 155-177.

GÖKBULUT, Hatice, (2009), Basel II' nin KOBİ' lerin Sermaye Maliyeti Üzerine Etkisi: Ege Bölgesindeki Bir İşletme Üzerine Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

GEIGER, H.: "Regulating and Supervising Operational Risk for Banks", Institut fürschweizerisches Bankenwesen, *Working Paper*, Zurich, 25 (2000). <http://www.isb.unizh.ch/publikationen/pdf/workingpapernr26.pdf>, (Erişim tarihi Mart 2009).

GÜVEL, E. Alper, Zekeriya Mızrak, (2008). Küreselleşme Sürecinde Finansal Piyasalar, Nobel Basım Evi, Ankara.

İLTAŞ Yüksel, (2010), " Menkul Kıymet Derecelendirme Yöntemleri ve Pratik Bir Derecelendirme Modeli Uygulaması " Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

İMİŞİKER, Serkan, (2005), Basel II ve Piyasalarımıza Olası Etkileri, SPK Yeterlik Etüdü, SPK Yayınları, Ankara

KARAFAKIOĞLU, Mehmet, (1990), Uluslararası Pazarlama Yönetimi; Teori, Uygulama ve Örnek Olaylar, İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayın No: 224, İstanbul.

KARATAŞ, Süleyman, (1991), Sanayileşme Sürecinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, 2. Baskı, Veli Yayınları, İstanbul.

Kevin RYAN, Stenen (Ekim 2002), Sermaye Düzeyi ile Risk Yönetiminin Uyum, Activeline, , s.s. 3-4.

KINIK, Tevfik, (2006), “Basel II’ nin Sermaye Piyasalarına Etkisinin Değerlendirilmesi” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

KORKMAZ, Turhan, B. Sarı ve H. Uygurtürk (7-9 Mayıs 2009). “KOBİ’ lerde Büyüme Stratejisinin Önemi: Çaycuma Bölgesinde Bir Anket Uygulaması” 8. Anadolu İşletmecilik Kongresi, Manisa

KÜÇÜKÖZMEN, Coşkun, M., Mazıbaş ve A.Yüksel (26 Eylül 2005), Yeni Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı-Basel II, BDDK, Aralık 2004, <http://www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel/Impact-Studies.pdf>.

KÜÇÜKÖZMEN, Coşkun (2006). “Basel-2, Blok-3: Bilgilendirme Yoluyla Şeffaflığın Artırılması ve Piyasa Disiplininin Sağlanması”, [http://www.finanskulup.org.tr/html/makale/coşkun küçük Özmen_2.html](http://www.finanskulup.org.tr/html/makale/coşkun_küçük_Özmen_2.html), (Erişim Tarihi, Temmuz 2009).

KTO, (2005) Basel I ve Basel II Bilgi Raporu, Konya Ticaret Odası Etüd Araştırma Servisi Yayını, 2005–41/08: Konya.

MAZIBAS, Murat(Temmuz 2005), Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme, BDDK Araştırma Raporları 2005/1.

MÜFTÜOĞLU, Tamer, (1991) Türkiye' de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler: Sorunlar ve Öneriler. Sevinç Yayınevi, Ankara.

OKTAV, Mete, (1990) Orta ve Küçük işletmelerde ihracata Yönelik Pazarlama Sorunları ve Çözüm Önerileri, Semih Ofset, Ankara.

ÖZÇAM, Mustafa, (2004), “Basel II Uzlaşısı”, <http://www.spk.gov.tr/yayinlar/>.

ÖZİNCE Ersin “ Finansal İstikrar, Basel II ve Bankalar Açısından Etkileri”, Bankacılık Dergisi, 2005, sayı.53.

PARASIZ, İlker (2004), “Basel II Yönünde Çalışmalar: Yalın, Nicel Kontrollerden, Nitel Kontrollere Yönelim”, Activeline Gazetesi.

PATRİCİA, Jackson; (1999), “Capital Requirements and Bank Behaviour: The Impact of the Basel Accord”, BIS.

SEZGİN, Cüneyt (2006), “Basel II’ nin Kapsamı ve Reel Sektöre Etkileri, Sunum.

ŞİMŞEK, Muhittin, (2002), “Ekonominin Lokomotifi KOBİ’lerin Olmazsa Olmazları”., Alfa yayınları, İstanbul.

TBB (Türkiye Bankalar Birliği), (2004), Risk Yönetimi ve Basel II’nin Kobi’lere Etkileri, Eylül 2004, Yayın No:224, İstanbul.

TBB (Türkiye Bankalar Birliği) (2004), “Risk Yönetimi ve Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri”,Ankara

TBB (Türkiye Bankacılar Birliği), ” Risk Yönetimi ve Basel II’nin Kobil’lere Etkileri” Eylül 2004, s.22.

TOBB Yayınları (1993), Orta ve Küçük İşletmeler Kurulu Raporu, No: Genel:251; Böm:12, Ankara.

TURAN, Güngör ve M. Fasal Gökalp (21 Kasım 1993), 'Türkiye' de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Teknoloji Sorunu ve Çözüm Önerileri", Dünya Gazetesi. www.kobinet.org.tr.

VURUR, Serap Yolaş (2009), “ Basel Uzlaşısı Çerçevesinde KOBİ’ lere Kredi Derecelendirme Notu Uygulaması” Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

YAYLA, M., Kaya Türker Y. (Mart 2003), “Basel II, Ekonomik Yansımaları Ve Geçiş Süreci”, Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu ARD Çalışma Raporları.

YAYLA, Müdür ve Yasemin Türker Kaya (Mayıs 2005), Basel-II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci, ARD Çalışma Raporları: 2005/3, BDDK Araştırma Dairesi. Ankara

YILDIRIM, Suat, O. Caner, (2007), “ Yeni Sermaye Uzlaşısı Basel II ve KOBİ’ lere Etkileri”, VI. Anadolu İşletmecilik Kongresi: 31Mayıs-2Haziran 2007, Kırıkkale

YÖRÜK, Nevin ve Ünsal Ban (2003),” Kobilerin Finansman Sorunları ve Finansman Sorunlarının Kaynaklarının Belirlenmesine Yönelik Uygulama” , Gazi Kitabevi, Ankara.

YÜKSEL, Ayhan (2005), "Basel II'nin Kobi Kredilerine Muhtemel Etkileri", BDDK ARD Çalışma Raporları .
http://www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel/MM_ThreePillar_of_oprisk.pdf, 26 Eylül 2009.

İnternet Kaynakları

<http://www.abank.com.tr/pages.aspx?pgID=81> 16.05.2010).
www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazcarsamba10.doc).
http://www.kobifinans.com.tr/tr/bilgi_merkezi/02020503/9794 16.05.2010
http://www.alomaliye.com/basel_ii_kobi.htm 17.05.2010
<http://www.baselportal.com/kobiler.html> 17.05.2010
<http://www.bis.org/bcbs/history.htm> (20.04.2009)
<http://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf> (20.04.2009)
http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=4141
(25.01.2009)
<http://www.tspakb.org.tr/tr/DesktopDefault.aspx?tabid=151> (01.03.2009)
http://www.atonet.org.tr/yeni/files/özel_ihtisas_komisyonlari/files/ato_basel.pdf.
http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?bWhere=true&nARTICLE_id=2715, Aralık 2005.
<http://www.kto.org.tr/dosya/rapor/Basel.pdf>, (19.04.2009).
http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?bWhere=true&nARTICLE_id=1899, 12 Aralık 2005.
<http://www.kobiklinik.com/tr/klinik.asp?ID=40&makale=309> 10.11.2009
www.bis.org.tr
http://www.alomaliye.com/basel_ii_kobi.htm 12.05.2010)
<http://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/EkonomikSorunlarDergisi/sayi30/basel.pdf> 11.06.2010

Ek 1: Anket Formu

1.İşletmeniz kaç yıldır faaliyet göstermektedir?

- (...) 1-5
- (...) 6-10
- (...) 11-15
- (...) 15'den daha çok

2. İşletmenizde çalışan sayısı kaçtır?

- (...) 1 - 9
- (...) 10 - 49
- (...) 50 - 99
- (...) 100 - 150
- (...) 151 - 250
- (...) 251 ve üzeri

3. Faaliyet gösterdiğiniz sektör aşağıdakilerden hangisidir?

- (...) Gıda, içki ve tütün sanayi
- (...) Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi
- (...) Orman ürünleri ve mobilya sanayi
- (...) Kâğıt - kâğıt ürünleri ve basım sanayi
- (...) Kimya - petrol, kömür, kauçuk ve plâstik sanayi
- (...) Taş ve toprağa dayalı sanayi
- (...) Metal ana sanayi
- (...) Metal eşya - makine, teçhizat, ulaşım aracı, ilmî ve meslekî ölçme aletleri sanayi
- (...) Diğer (lütfen belirtiniz).....

4.İşletmenizde yönetim kim(ler) tarafından yürütülmektedir?

- (...) Ortaklar tarafından
- (...) Aile fertleri tarafından
- (...) Profesyonel yöneticiler tarafından
- (...) Aile fertleri ve ortaklar tarafından

(...) Aile fertleri ve profesyonel yöneticiler tarafından

5.Yöneticilerinizin eğitim seviyesi nedir?

(...) İlköğretim

(...) Lise

(...) Üniversite

(...) Yüksek lisans

(...) Doktora

6. İşletme kuruluşunda gerekli olan borç özkaynak dağılımında yer alan hangisi

(leri)dir? (...) Ticari krediler (satıcı kredileri)

(...) Bankalardan alınan krediler

(...) Tahvil ihracı

(...) Finansal kiralama (leasing)

(...) Diğer (lütfen belirtiniz).....

7. İşletmenizde finansman sorunlarının çözümünde kaynak sorunu yaşanıyor mu?

(...) Hiç yaşanmıyor

(...) Kısmen yaşanıyor

(...) Ara sıra yaşanıyor

(...) Sık sık yaşanıyor

(...) Hep yaşanıyor

8. En çok karşılaştığınız içsel finansal problemler nelerdir?

(...) Kredi teminindeki güçlükler

(...) Özkaynak oluşturmama

(...) Yeni sabit yatırımların finanse edememesi

(...) Alacak tahsilinde karşılaşılan güçlükler

(...) İşletme sermayesi ihtiyacının finanse edilememesi

9. İşletmenizin bankalar ile çalışma sıklığı nasıldır?

- (...) Hiç çalışılmıyor
- (...) Gerekğinde çalışıyor
- (...) Bazen çalışıyor
- (...) Sık sık çalışıyor
- (...) Sürekli çalışıyor

10. Banka kredisi kullanıyor musunuz?

- (...) Hiç kullanmıyoruz
- (...) Gerekğinde kullanıyoruz
- (...) Bazen kullanıyoruz
- (...) Sık sık kullanıyoruz
- (...) Sürekli kullanıyoruz

11. Cevabınız “Hiç kullanmıyoruz” ise, banka kredisi kullanmama sebebiniz nedir ?

- (...) Özkaynakların yeterli olması
- (...) Yüksek kredi maliyetleri
- (...) Teminat göstermenin yarattığı sıkıntılar
- (...) Dini inanış gereği
- (...) Diğer lütfen belirtiniz.....

12. Cevabınız “Evet” ise, Kullandığınız kredi türünü belirtiniz.

- (...) İşletme kredisi
- (...) Yatırım kredisi
- (...) İhracat kredisi
- (...) Rotatif kredi
- (...) Diğer lütfen belirtiniz.....

13.Bankalardan kullandığınız kredilerde en çok hangi vadeyi tercih ediyorsunuz?

- (...) 12 ay
- (...) 13 – 24 ay
- (...) 25 – 36 ay
- (...) 37 – 48 ay
- (...) 49 – 60 ay

14. Mevcut Bankalardan kullandığınız kredinin euro cinsinden tutarı nedir?

- (...) 100,000 Euro'dan az
- (...) 100,000 EURO - 1,000,000 EURO arası
- (...) 1,000,001 EURO - 5,000,000 EURO arası
- (...) 5,000,001 EURO - 50,000,000 EURO arası
- (...) 50,000,000 EURO'dan fazla

15. Banka kredisi kullanırken en sık verdiğiniz teminat türünü belirtiniz

- (...) İpotek
- (...) Çek, senet, hazine bonosu
- (...) Şahsi kefalet
- (...) Kredi Garanti Fonu tarafından verilen garanti ve kefalet
- (...) Diğer (lütfen belirtiniz).....

16.Kredi kullanımında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?

- (...) Geri ödeme güçlüğü
- (...) Kredi maliyeti yüksekliği
- (...) Teminat gösterme zorluğu
- (...) Özsermaye yetersizliği
- (...) Kredi kullanımında teşviklerin yetersizliği

17. Sermaye yapınız nasıldır?

- (...) Tamamen özkaynak
- (...) Ağırlıklı olarak özkaynak
- (...) Ağırlıklı olarak yabancı kaynak
- (...) Tamamen yabancı kaynak
- (...) Eşit olarak özkaynak ve yabancı kaynak

18. Yıllık toplam cironuz tutarı euro olarak nedir?

- (...) 100,000 Euro'dan az
- (...) 100,000 EURO - 1,000,000 EURO arası
- (...) 1,000,001 EURO - 5,000,000 EURO arası
- (...) 5,000,001 EURO - 50,000,000 EURO arası
- (...) 50,000,000 EURO'dan fazla

19. İşletmede finansal kaynaklarınızı hangi alanlarda değerlendiriyorsunuz?

- (...) Stok finansmanı
- (...) Alacak finansmanı
- (...) Borç ve kredi ödeme
- (...) Taşıt makine ve ekipman alımı
- (...) Asıl faaliyet alanı dışı yatırım

20. Basel II hakkında bilginiz var mı?

- (...) Evet
- (...) Hayır

Not: Bundan sonraki sorular Basel II hakkında bilgi sahibi olanlar tarafından cevaplandırılacaktır.

21. İşletmelerin kullanacakları banka kredilerinde kredi derecelendirmesine tabi tutulmaları konusunda bilginiz var mı?

- (...) Evet
- (...) Hayır

22. Basel II ile ilgili bilgiyi nereden edindiniz?

- (...) Bankamdan
- (...) Ticaret ve Sanayi Odasından
- (...) KOSGEB' den
- (...) Medyadan
- (...) Diğer (lütfen belirtiniz).....

23. İşletmeniz Basel II kapsamında kabul edilmesi ön görülen teminatlardan en çok hangisini kullanıyor?

- (...) Nakit - Altın
- (...) Hisse senedi
- (...) Tahvil
- (...) Yatırım fonları
- (...) Borçlanma senetleri

24. İşletmeniz için Basel II'ye uyum sürecinde teknik idari mali danışmanlık ve bilgi desteği almayı düşünüyor musunuz?

- (...) Evet
- (...) Hayır

25. Basel II uygulamasına geçiş aşamasında işletmenizin teminat sorunlarının çözümünde kamu otoritelerinden destek bekliyor musunuz?

- (...) Evet
- (...) Hayır

26. Basel II nin öngördüğü teminat yapılarını oluşturabilecek misiniz?

- (...) Evet
- (...) Hayır

27. Basel II uyum sürecinde almanız gereken önlemlerden biri esas faaliyet konusunda çalışmak olduğunu biliyor musunuz?

(...) Evet

(...) Hayır

28. Sermaye yapınızı güçlendirebilecek misiniz?

(...) Evet

(...) Hayır

29. Kurumsallaşmaya ne zaman geçebileceksiniz?

(...) Hazırız

(...) 1 yıl

(...) 2 yıl

(....) 3 yıl

(...) 4 yıl ve daha uzun

30 . Uluslararası standartta şeffaf mali tablolar hazırlayabilecek misiniz?

(...) Zaten hazırlıyoruz

(...) 1 yıl

(...) 2 yıl

(....) 3 yıl

(...) 4 yıl ve daha uzun

31. İşletmenizin Basel II kapsamında sizden istediği şartları ne kadar sürede yerine getireceğini düşünüyorsunuz?

(...) Hazırız

(...) 1 yıl

(...) 2 yıl

(....) 3 yıl

(...) 4 yıl ve daha uzun

ÖZGEÇMİŞ

Özlem EGE 10.05.1981 tarihinde Kırşehir’ de doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini 1987 – 1998 tarihleri arasında Kırşehir’ de tamamlamıştır.2002 Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’ nden mezun olan EGE yüksek lisans çalışmalarını Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’ nde yapmaktadır. Aynı zamanda 5 yıldan bu yana KOSGEB Kırşehir Sinerji Odağı’ nda çalışmaktadır.

T.C.
NIĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE-FİNANSMAN BİLİM DALI

BASEL II'NİN KOBİ'LER ÜZERİNE ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Özlem EGE

Danışman

Doç. Dr. M. Başaran ÖZTÜRK

2010-NİĞDE